

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI NR 5 (65/511) 2006

ERNA RETK 2006 ON LÄBI.
ELAGU ERNA RETK 2007!

KAITSELIIDU SISERIIKLIK
MISSION VAJAB TÄPSUSTAMIST

AUGUSTIPUTŠI PÄEVIL
TELEMAJA KAITSEL

KAITSELIIDU KOOLI KURSUSTE KALENDER 2006/07. ÕPPEAASTAKS

18.–20. augustini Rutjal ja Karepal peetud Kaitseliidu suvepäeva-
de spordiprogrammi üldvõitja oli Rapla malev, järgnesid Jõgeva
ja Võrumaa malev. Suvepäevadel võisteldi meeskonnaarvestuses
võrkpallis, köieveos ning koti- ja teatejooksus. Individuaalala-
del selgitati parimad sangpommi tõukamises meestel kolmes ja
naistel kahes kaalukategoorias ning korvpalli vabaviseses eraldi
meeste ja naiste arvestuses. Peeti ka malesimultaan. Suvepäevad
lõpetas Kaitseliidu “lõuna- ja põhjaosariikide” jalgpallimatš, mille
võitis lõuna esindus tulemusega 2:1.

KAITSELIIDU PÄEVAD RUTJAL JA KAREPAL

Tänavused Kaitseliidu päevad peeti Lääne-Virumaal Rutjal ja Karepal. Kaitseliidu malevate esindustele tähendas see nädalavahetust täis päikest, pingelisi spordiheitlusi ja kohtumisi vanade sõpradega. Ajal, mil kaitseliitlased ja naiskodukaitsjad Rutja endisel lennuväljal spordivõistlusi korraldasid, lustisid nende lapsed Karepal Kullo keskuse laagris. Vaata ka lk 2.

KAITSELIIDU SISERIIKLIK MISSIOON VAJAB TÄPSUSTAMIST

Intervjuu Kaitseliidu Tallinna maleva Toompea malevkonna pealiku kapten Heiki Arikesega Kaitseliidu kasutamisest siseriiklike kriiside lahendamisel 6

NOVEMBRIKUUS JÕUAB NÄITUSESAALI NAISKODUKAITSE JA SOOME LOTADE AJALUGU

Soome lahe kahe kalda riikide riigikaitseorganisatsioonidel on palju ühist 11

ERNA RETK 2006 ON LÄBI. ELAGU ERNA RETK 2007!

Erna Seltsi president kapten Meelis Rätsep tunneb muret Erna retkest osavõtivate Eesti võistkondade võistlusmoraali pärast 23

Kaks vaadet militaarsete naiste rahvusvahelisele koostööle 9

Augustiputši päevil telemaja kaitsel..... 14

Erna baaslaagri road keetsid Naiskodukaitsse välikokad..... 17

Topograafilised saladused läbi aegade 18

Linnalahing Erna retke “poolfinaalis” ja “finaalis” 27

Vabariigi presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi asendamine..... 29

Kaitseliidu Valga maleva noored vaimustusid merest 31

Eestlased töid 4. Balti sõjaväemängudelt üheksa karikat 33

Neljajalgne valvur rohelisel piiril..... 34

Poliitikamäng kaitseliitlike noorte suvelaagris..... 36

Hiiumaal kogetu peaks kodruma igal aastal 37

Plaan, kaart või skeem? 38

VAHELEHED:

Kaitseliidu Kooli kursuste kalender 2006/07. õppeaastal

Tagavaravägi nr 16

Ivar Jõesaar, kapten

Kaitseliidu sise- ja välismissioonist

Kaitseliit on kahtlematult üks Eesti kõige äkilisemalt edenenud institutsioon, kes viimase seitsmeteistkümne aastaga on pidanud kiirmarsil tasa tegema arengu, mis poole sajandi pikkuse okupatsiooni tõttu tegemata jäi. Põhjus oli lihtne – kui muud Eesti Vabariigi asutused ja organisatsioonid said 1991. aastal alustada kas täiesti nullist või oma nõukaaja arengu ümberhindamisest, siis Kaitseliit Eesti Vabariigi vaimu kandjana jätkas restitutsiooniga sellest ajapunktist, mil vanaisad kord n-ö vabatahtlikult relvad ära olid andnud.

Algul vaid isamaa pinnal idast lähtuva ohu totaalseks tõrjumiseks valmistunud organisatsioon on omandanud tänaseks moodsad – euroliitlikud ja NATO-likud – väljundid. Olgu selleks siis Kaitseliidu sõjaaja koosseisu üksuste suutlikkus teutseda võrdväärselt ajateenijatest moodustatud pataljonidega üldotstarbeliste ja ümberpaigutatavate üksustena või kogemus saata oma liikmetest koostatud rühmi välismissioonile, nagu on tavaks Suurbritannia ja USA Rahvuskaardil.

Kuid lisaks uudsetele tegevusvormidele pakub elu Eestis väljakutseid ka ammuunustatud vana meeldetuletamiseks. Oli ju Kaitseliit, mis sündis koos Eesti Vabariigiga, tema esimene kaitsja pealetungiva punase hädaohu vastu. Kriitilise olukorra möödudes, kui välisvaenlase Eestist välja surumise ja seejärel veel tükk maad rahvuspiiri taha kihutamise töö võttis üle Rahvavägi, jätkas Kaitseliit tagalas siseriikliku julgeoleku tagajana. Kõik frondile sobimatud 16–60-aastased meessoost Eesti kodanikud olid ju lausa sundkorras Kaitseliidus. See Kaitseliit pidas tagalas korda, jahtis salakaubavedajaid ja spekulante, valvas sõjavange ja kriminaalkurjategijaid, rekvireeris rinde tarvis varasid ning tegi muid ebapopulaarseid töid. Sõjale järgnevas vabanemistuhinas saatis sotside vasakpoolne valitsus nii ebameeldiva Kaitseliidu mõistagi laiali, sest vajadust sellist organisatsiooni säilitada ju silmapiiril ei terendanud – kuni 1924. aasta 1. detsembrini mõistagi. Selle punaste mässukatse järel ehitati kuueteistkümne aastaga üles see Kaitseliit, mida me 1991. aastal omakorda taastama asusime.

Olgugi, et viiekümneaastane arengupaus on nüüd enam-vähem tasa tehtud ja Kaitseliit piisavalt moodsa moega, ei saa me siiski mööda Kaitseliidu Vabadussõja-aegsest siseriiklikust missioonist. Ikka on ju vaja vabatahtlikke, et aidata abipolitseinikena politseid, korraldada võidupäevaparaade, toitulustada suurüritustel osalejaid, korraldada noorte huvitegevust jne. Nagu näitasid tänavune kevadtalv ja suvi, on Eestis vajadus ka organiseeritud vabatahtlike päästetöötajate järele. Et enam pole see aeg, mil kõik 16–60-aastased välismissioonile sobimatud mehed saab sisemissiooni täitma saata, ootab Eesti ühiskonda ees nende ülesannete täitmise asjaolude selgeksrääkimine. Nii et kaitseliitlik töö ei lõpe iial. **KK!**

**Kaitseliidu ajakiri
Kaitse Kodu!**

Asutatud 11. september 1925

VÄLJAANDJA KAITSELIIT

Ilmub kaheksa korda aastas.

**PEATOIMETAJA:
kpt Ivar Jõesaar**

**MAKETT JA KÜLJENDUS:
Matis Karu**

**REKLAAM JA LEVI:
Virgo Tamm
kaitsekodu@hot.ee**

**TOIMETUS:
Riia 12, Tartu 51013
Telefon 717 9155
Faks 717 9150**

**Toimetuse e-mail:
kaitsekodu@kaitseliit.ee
kaitse.kodu@ksk.edu.ee**

Trükitud ASi Printall trükikojas

**Toimetus kaastöid ei
retsenseeri ega tagasta.**

KAITSELIIT INTERNETIS:

**www.kaitseliit.ee
www.alutaguse.ee
www.jogevamalev.ee
laane.kaitseliit.ee
www.staap.ee
www.hot.ee/parnukl
polva.kaitseliit.ee
rapla.kaitseliit.ee
tallinn.kaitseliit.ee
akm.zzz.ee
www.hot.ee/laanemk
nomme.kaitseliit.ee
yhend.kaitseliit.ee
www.virumalev.ee**

**Toimetuse kõnetund
esmaspäeviti kell 13–15
Tallinnas Toompea 8**

Keskkonnakaitsjad ja kaitseliitlased saavad ühise õppehoone

Utsali väljaõppekeskuses Jõgevamaal Puurmanni vallas Jürikülas pandi 4. augustil pidulikult nurgakivi õppe- ja haldushoonele. Nurgakivi panekul osalesid lisaks kohalikele omavalitsusjuhtidele ka kaitseväe juhataja viitseadmiraal Tarmo Kõuts ja keskkonnaminister Villu Reiljan.

“Looduskaitsejad ja kaitseliitlased on teinud Jõgevamaal Alam-Pedja looduskaitsealal koostööd juba pikemat aega,” ütles Reiljan. “Looduskaitsejad on korrastanud selle unikaalsete lammimetsade, soode ja luhaniitudega ala, Kaitseliidu Jõgeva malev aga taganud ööpäevase valve, mis on ära hoidnud röövraied ja röövpüügid ning säästnud siinseid metsi ka tulekahjudest.”

Reiljani sõnul aitab keskus koostööd süvendada ja ka patriotismi kasvatada, sest

noored, kes õppekeskuse tulevad, saavad korraga teadmisi nii sõjalisest kui ka looduskaitsest.

Alam-Pedjal asus Nõukogude armee pommipolügoon, ka Kaitseliit kasutab kaitsealast väljapoole jäävaid alasid õppuste korraldamiseks. Utsali õppe- ja haldushoone kerkib kaitseala vahetusse lähedusse. Sellesse saavad ruumid Eesti Looduskaitsekeskuse Jõgeva-Tartu

regioon ja Kaitseliidu Jõgeva malev.

Looduskaitsekeskus soovib uude majja üles panna Alam-Pedjat tutvustava ekspositsiooni, kasutada ruume looduskaitsealaseks õppetöökse jne. Keskusest peaks kujunema looduskaitseala süda.

Haldus- ja õppehoone kahele korrusele tuleb 1650 ruutmeetrit kasulikku pinda. Hoonesse mahub

83 ruumi, mille hulgas on õppeklassid, toitlustus- ja majutusruumid ning saun.

“Keskus on mõeldud eelkõige noorte harimiseks ja on suurepärane, kui saame ühendada riigikaitse- ja loodushariduse,” lausus Kaitseliidu Jõgeva maleva pealik kapten Janno Rosenberg.

Tuleva aasta aprillis-mais valmiva õppekeskuse ehituseks kulub ligi 23 miljonit krooni, valdavalt on ehitust rahastanud Keskkonnainvesteeringute Keskus. Kaitseliidu panus on üle 5 miljoni krooni.

Tulevikus on kavas Utsali õppekeskuse juurde rajada ka spordiväljak. **KK!**

SÕNUMID

MEREPARAADI LÄBIVIIJAD PÄLVIDIS SAARE MAAKONNA TEENETEPLAADI

Saaremaa maavanema kohusetäitja Hans Teiv autasustas võidupüha mereparaadi organiseerimise ja läbiviimisega seotud inimesi maakonna teeneteplaadiga.

Maakonna kõrgeima autasu pälvisid president Arnold Rüütel, peaminister Andrus Ansip, Eesti kaitseväe juhataja viitseadmiraal Tarmo Kõuts, võidupüha paraadi staabiülemvanemleitnant Toomas Peek, protokolli- ja programmiohvitser leitnant Toivo Lipstok, logistikaohvitser kapten Andre Lilleleht, Kaitseliidu Saaremaa maleva pealik kapten Toomas Luik ning välisministeeriumi tseremooniatega ja visiitide büroo direktor Ülle-Marika Põldma. **KK!**

TEADMISEKS MALEVATELE: ALANUD ON ESTGUARD 4 KOMPLEKTEERIMINE

Alates augustist 2006 pannakse Kaitseliidus kokku uut missiooniüksust ESTGUARD 4, mille ülesandeks on osaleda rahuvalvemissioonil Bosnias ja Hertsegoviinas 1. juulist 1. detsembrini 2007. Missioonile eelnevad kuu aja pikkune keeleõpe ja kolmekuuline missioonieelne väljaõpe VÕK Rahuoperatsioonide Keskuses.

Nõutav:

- Eesti kodakondsus,
- läbitud ajateenistus või sõduri baasväljaõppekursus,
- kriminaalkaristuste puudumine,
- vanus 18-45 aastat,
- hea füüsiline vorm.

Lisateavet teenistusest ja missioonilolijate eluolust leiab Kaitseliidu kodulehelt ja ajakirja Kaitse Kodu! numbritest 6/2005, 1/2006 ja 3/2006. Soovi korral registreeri ennast lähimas Kaitseliidu malevas või e-posti teel.

Registreerimisel vajalikud andmed ja dokumendid:

- nimi,
- isikukood,
- elukoha aadress,
- millise maleva liige ja mis ajast,
- kaitsevätunnistuse (sõjaväepileti) koopia,
- auaste,
- kontaktandmed (telefon, e-post),
- juhulbade olemasolu (kategooriad),
- haridustase (alg-, kesk- või kõrharidus),
- ametikoht Kaitseliidu malevas.

Kontaktisik: nooremleitnant Marek Susi,
Kaitseliidu peastaabi arengu- ja planeerimisjaoskonna staabiohvitser, ESTGUARD 4 rühmaülem
(tel 717 9005; e-post: msusi@kaitseliit.ee).

Kaitseliidu siseriiklik missioon vajab täpsustamist

Intervjuu endise siseministri, Kaitseliidu Tallinna maleva Toompea malevkonna pealiku kapten Heiki Arikeseaga

Tekst: IVAR JÕESAAR, kapten

Tänavusuviste metsatulekahjude taustal on sedastatud, et kaitseliitlaste osalus nende kustutamisel oli üsna tagasihoidlik. Kuivõrd saab pidada tõeseks väidet, et Kaitseliit on midagi tegemata jätnud?

Olen sügavalt veendunud, et Kaitseliidu ülesanne on abistada kõiki julgeolekustruktuure või ühiskonda nendes olukordades, kus on vaja kiiret, organiseeritud ja vältimatut abi jõudu. Kaitseliit on oma kogemustelt ja oskustelt võimeline kriisisituatsioonides suhteliselt hästi toimima ja seetõttu hindan organisatsiooni liikmete valmisolekut getutseda.

Kuid suviste suurte tulekahjudega toimetulek oli midagi muud. Minu arust oli see riigi võimekuse näitamine. Kaitseliit oma senise väljaõppe ja määratletud ülesannete alusel võiks getutseda metsatulekahjudel kriitilises olukorras, kui on vaja evakueerida inimesi või sulgeda põlengu perimeetrit. Need tööd oleksid Kaitseliidule olulised ja sinna peab mehed saatma. Kuid tulemõllus päris esmaste kustutustööde tegemiseks Kaitseliitu kasutada ei saagi, sest organisatsioonil puudub selleks spetsiaalne valmisolek ja mees- tel väljaõpe.

Seega, kui rääkida lokaliseeritud kriisist, antud juhul tulekahjust, võrdsustub kaitseliitlane tavalise üleskutse peale kohale rutanud vabatahtlikuga ja me ei saa nõuda temalt enam. Kaitseliitlase moraal ja kohustus nõuavad, et tuleb minna appi, kui ta saab appi minna – st siis, kui tal on tööst vaba aeg või ohustab kriisiolukord otseselt tema töö- või elukohta. Küll aga ei saa ega tohi kutsuda kaitseliitlasi rutiinset, olgu järelkustutamise või rannalt õli noppimise tööd tegema käsuliini pidi. Kaitseliitlaste roll on siiski teine. Just nimelt esma-

ne valmisolek ja kiirreageerimine seal, kus on ilmselgelt ohus inimelud või suured varad.

Üks asi on kutsuda kaitseliitlasi selliseid töid tegema samadel alustel kõigi teiste vabatahtlikega. Kuid kui neid kutsutakse kui organisatsiooni liikmeid, spetsialiste ja ettevalmistatud oskustega inimesi, peab nad väljakutse ajaks võrdsustama päästetöötajatega, motiveerima võrdväärse töötasuga ja varustama erivahenditega, mis on antud tööks vajalikud ja mis on riigil sellise olukorra puhuks ju ilmselgelt ette nähtud.

Ma pole nõus, kui öeldakse, et viimaste tulekahjude kustutajate seas oli kaitseliitlasi vähe. Tean, et kaitseliitlased kui kodanikud on käinud vabatahtlikena nendel töödel abis. Aga kui tahame, et Kaitseliit saaks organiseeritult appi tulla, tuleb vaadata üle nii motiveerimis- kui kogu väljakutsesüsteem. Sest vaatamata kaitseliitlase vabale tahtele, südametunnistusele ja kodanikuhusele on ka tema ööpäev ainult 24 tundi pikk, tööpäevi on nädalas viis ja kui tal aasta vältel kulub iga kuu vähemalt üks nädalavahetus kaitseliitlikule väljaõppele, on väga raske perele selgitada, et ülejäänud nädalavahetused peab ta metsas tuld kustutama.

Need asjad tuleks läbi arutada pisut teise eeldusega kui see, et Kaitseliit on valmis asi ja talle on hea panna uusi ülesandeid. Ainuüksi lisarahustus ka ei päästa, sest ajafaktor jääb endiselt takistuseks.

Kaitseliit on sõlminud siseministeeriumi hallatavate riigisest julgeolekut tagavate ametitega koostöö tegemiseks ju mitmeid raamlepinguid. Kuivõrd on neist abi sellises olukorras?

Kaitseliit koondab inimesi, kellele on tähtis Eesti kui riigi julgeolek. Es-

mane on siiski sõjaline valmisolek, soov vastu hakata välisagressorile või ka siseriiklikele riigipöördekatsetele. Mehed on valmis panustama selle eesmärgi täitmiseks oma aega, olgu siis pere arvelt või – kui nad on ettevõtjad – oma ettevõtte arvelt. Samuti on kõik kaitseliitlased hankinud valdava osa varustusest oma raha eest, st pere arvelt. Organisatsiooni astudes on nad olnud selleks valmis ja on neid lisakoormisi seni kandnud. Kui tahame nüüd rakendada Kaitseliitu lisakohustustel, mis on selgelt siseministeeriumi pädevuses ja selle eelarve kaudu rahastatavad riigi ülesanded, ei ole meil õigustust nõuda meestelt nende oma vahendite kulutamist selliste riiklike ülesannete täitmiseks.

Sõnaga, mehed on valmistunud äärmuslikul viisil oma kodu kaitseks. Hoopis teine rida on, kui nad lähivad täitma muid riigi ees seisvaid, hoopis väiksemaid ülesandeid ning oma vormiriided ja saapad mätast loputades auklikuks põletavad või mere ääres õlis rikuvad. Päästetöödel kasutatav varustus ei tohiks olla seesama, mille kas kaitseliitlane ise või organisatsioon on soetanud esmase ülesande ehk riigi kaitsmise tarvis. Kõige hullem on, kui kaitseliitlastele lubatakse päästetööde eel midagi anda või kompenseerida, kuid pärast seda ei tehta. Et niimoodi on korduvalt juhtunud, pole imestada, miks kaitseliitlasi nii vähe välja tuleb.

Seda teemat on pareeritud kahte moodi. Ühelt poolt on väidetud, et kui anname varustuse välja, ei saa me tagatist, et kaitseliitlane vajadusel appi tuleb, teisalt jälle õigustatud, et me ei tea, kes kaitseliitlastest tegelikult väljas käivad. Rohkem tuleks usaldada allüksuste pealikuid. Nemad teavad, kes meestest käivad väljas ja kellele võib usaldada lisavarustuse, kellele mitte.

Alutaguse malev andis 20. juulil Kurtnasse tuld tõrjuma läinud kaitseliitlastele välja abina saanud vormirõivad. Häid Soome kummikuid nähes manitsesid päästetööde korraldajad aga mehi tähele panema, et nendega hõõguvasse turbaauku ei astutaks. Kui kummik süttib, on jalast kahju.

Kaitseliit on teinud lepinguid siseministeeriumi erinevate ametitega heas usus, et neid rakendatakse just kriisiolukordades. Aga nüüd on tekkinud seis, kus lepingupartnerid tõlgendavad lepinguid kui võimalust kutsuda välja tasuta tööjõudu mis tahes muus situatsioonis. Teisalt peab nendesamade lepingute puhul, millega me võtame endale teatud kohustusi, olema tagatud kaitseliitlaste motiveeritus – näiteks erivarustusega. Mingil juhul ei tohi võtta Kaitseliitu endiste päästekompaniide asendusaine või ka omaaegse sisekaitse operatiivrühemendi asetäitena. Need struktuurid peavad olema väga selgelt lahutatud riigikaitsestruktuurist.

Oma malevkonnas olen suhteliselt ettevaatlik meeste viimisel käsu korras töödele, mis on kellegi teise ülesanded. Õnneks tean ma neid asju suhteliselt hästi, sest olen ise olnud siseminister. Minu kui Kaitseliidu struktuuriüksuse pealiku ülesanne on mobiliseerida oma meeste valmisolek tõeliste kriisisituatsioonide lahendamiseks, vajadusel ka relvastatud vastupanu osutamiseks. Ma ei saa karjapoisi kombel üheksa korda

karjuda, et hunt karjas, ja viia mehi lusikaga mere äärest õli korjama, mis iseenesest on ju ka tänuväärne ja vajalik töö. Sest siis, kui tõesti on käes päris kriis, ei pruugi mu mees- tel enam valmisolekut olla.

Oskate ekssiseministrina näha olukorda ka siseministeeriumi vaatevinklist. Kas ei peaks Kaitseliit oma ülesanded ja soovid üle vaatama? Võib-olla võiks näiteks enam kui 150 aastat Eestis tegutsenud vabatahtlikud tuletõrjehingud kutsuda Kaitseliidu kui katusorganisatsiooni alla? Kui Kaitseliidus ei sobi kaugeltki kõik mehed oma tervise või vanuse poolest lahinguüksustesse, ehk saaks osa keskenduda Kaitseliidu sisemissiooni – koduste õnnetuste eest kaitsmise – täitmisele? Neid võiksid juhendada siseministeeriumi instruktorid, raha tuleks siseministeeriumi eelarvest, erivahendid saaks välja anda siseministeeriumi kaudu?

Mulle tundub, et päris hästi töötab praegu abipolitsei süsteem. Aga see tugineb oluliselt tõsiasjale, et siseministeeriumi haldusalas kuulub Kaitseliitu kõige enam just politsei- ametnikke. Nemad, olles Kaitseliidu liikmed ja koondades enda ümber mõttekaaslasi, on oma eeskujuga kõige paremini suutnud kaasata

Kaitseliitu sisejulgeoleku vallas politseiliste funktsioonide abistajana. Arvan, et vabatahtlike tuletõrjehingute Kaitseliidu alla toomisest üksi ei piisaks. Kuigi neil pole praegu üleriigilist katusorganisatsiooni. Aga kohaliku maleva juures olles ei lähe sa täitma abstraktset riiklikku ülesannet, vaid kustutama konkreetselt tuld.

Siin võiks olla üleskutse päästetöötajatele ja siseministeeriumi ametnikele, et astuge ise Kaitseliitu – siis saavad omavahelised suhted selgemaks ning paraneb ametnike arusaam Kaitseliidust kui sellisest ja tema võimekusest. Õnnetuste juhtudes tundub ikka, et riigi sisejulgeolek on kõige tähtsam. Kuid me ei saa ka kõige parema tahtmise juures kõrvutada riigi sõjalist kaitset ja riigi igapäevase turvalise toimimise tagamise ülesandeid.

Kaitseliidu pakutav peaks olema just abi kriiside kõige suurema teravuse mahavõtmiseks, et sealt edasi oleks riigil võimalik oma töid planeerida juba rahulikult ja olemasolevate vahenditega. Hetkest, kui päästetöötajad ütlevad, et neil on asi kontrolli

all, peaksid kaitseliitlased olema vabad. Järelokustutusi võivad Kaitseliidu mehed teha päästeameti ajutiste palgatöötajate või vabatahtlike abistajatena, mitte koostöölepingu raames.

Saan ajuti teha etteheiteid ka politseile, et kui nad viivad läbi suuoperatsioone, nõuavad nad abipolitseinikke appi. Aga politsei suuoperatsioonidest võib veel aru saada, sest iga päev ei vajata tuhandeid politseinikke.

Näib, et poliitiline loosung "Vähem riiki!" ei saa olla seal, kus peaksid olema päästevahendid ja päästeametnikud?

Liiga vähe riiki võtab ka kindlustunnet vähemaks. Kui inimesel kaob usk riigi tagatud kindlustundes, hakkab ta end ise kindlustama. Kui paneme inimesed sundseisu, liigub asi pigem anarhia kui korrastatud riigi poole. Olulisi pääste- ja vältimatu abi funktsioone ei saa panna erastruktuuride õlule, samuti nagu neid ei saa panna Kaitseliidu õlule.

Mullune näide oli kurb, kui Kaitseliit viidi laupäeval-pühapäeval poolenisti käsu korras mereranda, aga paarsada keskkonnaministeriumi töötajat, kelle esmane mure õlireostus ju olla võiks, ei saanud sellist üleskutset ja veetsid aega rahulikult kodus. Kuigi oleksid võinud eeskujuna näidata ja samuti mere ääres olla.

Me ei tohiks Kaitseliidu head potentsiaali nüristada, lõrtsida ja tappa ülesannetega, milleks ta pole tegelikult loodud. Väga paljud kaitseliitlased tuleksid välja, kui öeldakse, et saate töölt vaba päeva ja teenite perele kopika, tehes ära mõne juhani või jaani töö ja saades talle ettenähtud tasu endale. Aga ka siis ei tohiks see olla mingite numbritega määratud, näiteks et õlireoste korjamisel peab igast üksusest olema kolmandik vabatahtlikult väljas. Kaitseliitlane peab ka puhkama.

Ressurse tuleb planeerida. Kui öeldakse, et kaitseliitlased peaksid olema justkui teistmoodi jõud kui tavalised üleskutse peale kohale tulnud vabatahtlikud, siis see ongi alus, miks kaitseliitlased, kui nad tulevad välja organiseeritult Kaitse-

liidu lähetusega, peaksid olema teistmoodi motiveeritud ja töö eest tasustatud. Saadetakse ju Kaitseliidust võitlusvõimelised üksused juhtide, allumisoskuse ja toimivate käsuliinidega. Neid on madalama astme kriisides, nagu meil jutuks olnud metsapõlengud, palju tõhusam rakendada, sest nende töö on tavalistest vabatahtlikest sedavõrd tõhusam. Tore on, kui kooliõpilased lähevad appi, aga nende töö on kindlasti ebaefektiivsem.

Kaitseliitlastele toodi eeskujuks ajateenijaid ja Scoutspataljoni, kes käisid metsa kustutamaks, kuigi seetõttu kannatas ajateenijate väljaõpe.

Ka see pole väljapääs. Selline sõjaväelisel korraldatud organisatsioonidest meeste väljatoomine saab olla lubatav siiski vaid tõeliste kriisisituatsioonide lahendamiseks. Kaitseväge ja Kaitseliitu kasutatakse ju seetõttu, et päästestruktuuridel endal puudub ressursid. Olen veendunud, et kui riik planeeriks kustutustööde või muude tööde tegemiseks ressursi, poleks vaja viia välja n-õ tasuta tööjõudu. Me ei tohi tagasi pöörduda nõukogudeaegsete tööpataljonide juurde, mis kasutasid orjatööd seal, kus plaanimajandus välja ei vedanud.

See ei tähenda, et seadusandjad ei võiks töötada välja seaduste paketti, mis motiveeriks tööandjaid kokkulepitud korras ja kompensatsiooni eest vabastama riigi poolt välja kuulutatud kriisiolukorras neid mehi, kes on kirjas Kaitseliidu kriisireguleerimisüksustes.

Loodame ju, et tööandjate kultuur Kaitseliidu suhtes kasvab, st et tööandja suhtub kaitseliitlase tegevusse mõistvalt. Täna kehtib see eelkõige väljaõppeprotsessi puhul, kus peame mehed õppuse ajaks töölt vabaks saama. See ei tähenda, et saadame täna õppusekutse, mis kohustabki tööandjat homme inimese töölt vabastama. Me loodame tööandja mõistvusele, et see tegevus, mida Kaitseliit vabatahtliku organisatsioonina väljaõppel teeb, on riiklikult ülivajalik. Võime tööandjatega soojenenud suhted ära rikkuda, kui kutsume kaitseliitlase ära tema põhitöölt, pannes teda tegema kellegi teise põhitööd.

See on teema, mille juurde peab jõudma mitte ainult päästetööde, vaid ka muu kaitseliitlasliku tegevusega. Oleme riiklikes ametkondades suutnud kehtestada, et kaitseliitlane saab täiendavaid vabu päevi, kui õppus ei lange nädalavahetusele. Peame saavutama, et ka tööandjale kompenseeritakse töötaja õppusel oleku tööaeg. Peaksime jõudma sinnani, et tööandja oleks isegi huvitatud, et tema töötajad on tublid kaitseliitlased.

Aga kui töötajad käivad kogu aeg ära, ütleb tööandja varsti, et mul pole sind vaja. Riik ei saa lüpsata tööandjat ega töövõtjat.

Sellesuvised kogemused on kõigil värskest meele. Mismoodi peaks kaitseliitlaste päästetöödel kasutamise asjad edasi arenema?

See pole ainult siseministeriumi ega valitsuse mure. Ka Kaitseliidu sees on vaja ideid välja pakkuda, kuidas neid asju paremini lahendada. Tipus peaks olema keegi, kes ütleb, milliste tingimuste korral minnakse välja käsu korras n-õ Kaitseliidu lipu all ja millal on see vabatahtlik. Me ei tohi kuritarvitada käsuliini kasutamist. See annab ka allüksuste pealikele kindlustunde, et kui käsk tuleb, on järelikult tegu erakorralise juhtumiga.

Kaitseliit on hea tahte korras teinud koostöölepinguid ja hea tahe on ka kõigis kaitseliitlastes olemas, kuid paraku on olukord läinud selliseks, et niipea, kui midagi juhtub, hõigatakse: Kaitseliit! Olgu olla! Vabatahtlik pakkumine on muutunud kohustuseks.

Kaitseliidu sõjaaja ülesanded on ju kasvanud, mehed on sõjaaja struktuurides ja saavad seal väljaõpet, see on selgelt sõjaaja käsuliini osa. Ühelt poolt kurdame, et mehi ei jagu sinna, ja teisalt killustame mehi n-õ teisejärgulistele töödele. Peame rõhu panema ikkagi põhiülesandele ja sealt tulenevalt abi osutamisele kriitilistes erakorralistes olukordades.

Kui on selgeks vaieldud, kuidas ja millistel tingimustel on väljaõpetatud oskuslikke organiseeritud struktuuriga löögiüksusi vaja kasutada, küllap siis Kaitseliit need ka välja paneb. **KK!**

Kaks vaadet militaarsete naiste rahvusvahelisele koostööle

Lätis Dobeles linnas korraldati 6.–11. augustini rahvusvaheline militaarlaager Transbaltic Women Military Camp 2006 (lühendnimega Hedgehog ('Siil') 2006).

Õppuse planeerimine

Tekst: KERSTI PODMOŠENSKI,
grupijuht

Koostööürituse planeerimine algas juba jaanuaris, mil Zemessardzelt saadud kutse järel kohtusid kahepäevasel konverentsil Riias Naiskodukaitse, Rootsi lotade, Leedu KASP ja Läti Zemessardze esindajad.

NATO PLANEERIMISJUHENDITE JÄRGI

Naiskodukaitset esindasid planeerimiskohtumistel (neid oli kolm – jaanuaris, mais ja juunis) Põhja piirkonna vanem Triin Tõnsing ja Kersti Podmošenski. Neist ühel korral viidi esindajad tutvuma ka laagripaigaks valitud Zemessardze 51. pataljoniga Dobeles, et anda ülevaade osalejaid ootavatest majutus- ja treeninguoludest.

Siinkohal peab märkima lätlaste tohutut entusiasmi ning piinlikult detailset konverentside ja laagri ettevalmistust. Kogu planeerimisprotsess oli Zemessardze poolt vastutajaks määratud lipniku Galina Pugača sõnul korraldatud NATO ühisõppuste planeerimisjuhendite järgi. See asjaolu selgitab ka nii mitme planeerimiskonverentsi korraldamist ning koguni paigutatist üleorganiseeritust ja liigset piasjadesse langemist, kui arvestada, et tegemist polnud kuigi mastaapse ettevõtmisega.

Samas andis planeerimiskonverentsidel osalemine uusi teadmisi

ja ettekujutuse suurte rahvusvaheliste õppuste planeerimisprotsokollist, mis järgmine kord, kui Naiskodukaitse peab ise sellist koostööüritust korraldama, kindlasti kasuks tuleb.

EESMÄRGIKS KOOSTÖÖ

Juba esimesel konverentsil seati õppuse peamiseks eesmärgiks koostöö edendamine Balti riikide ja Rootsi vabatahtlikult riigikaitsega tegelevate naiste vahel. Selle saavutamiseks soovisid lätlased viia läbi ühise sõjaliste baasoskuste treeningu ja korraldada õppuse lõpus luurepatrullvõistluse segavõistkondadele. Palju oli kavas seltskondlikke üritusi, et soodustada suhtlust ja üksteisest arusaamist.

Kindlalt otsustati, et selline koostöö jätkub ka järgnevatel aastatel, võib-olla ainult natuke spetsiifilisemat väljaõpet pakkuvas vormis.

Minul kui riigi esindajal-grupijuhil olid täita eelkõige administratiiv- ja juhtimisülesanded. Eesti Naiskodukaitset esindada oli aga ütlemata uhke, sest kõik meeskonnakaaslased – Ave Rallmann. Tiiu Tõrra ja Nelli Švedko Tartu, Evelin Lappalainen Sakala ning Piret Pärn ja Karin Kont Järva ringkonnast – olid intelligentsuse ning üheaegselt nii asjaliku suhtumise ja distsipliini kui ka huumorisoonena tõeliselt eeskujulikud kaasategijad. **KK!**

Õppuse kulg

Tekst: AVE RALLMANN, osaleja

Saabumisõhtul Zemessardze 51. pataljoni toimus n-ö *ice breaking party* ('jäälõhkumispidu'). Grupijuhilt saadud "käsu" korras näitasid eestlased "jäälõhkujatena" kõigile eeskuju, kuidas seltskondlikku vestlust alustada ja tutvusi sõlmida. Oma hiilgava oskuse tõestuseks saadi näiteks teada, et teiste osalejate seas oli naisi alates baaridaamist kuni kirikuõpetajani.

SEEP, SEEP JA VEEL KORD SEEP!

Esimene päev algas avarivistusega, millele järgnes loeng "Käsklused ja militaarne terminoloogia", kus õpiti nii rivikäsklusi kui ka NATO õppustel kasutatavaid lühendeid. Etteruttavalt võib öelda, et sellelt loengult saadud teadmisi ja materjale hindan kogu laagri jooksul õpitust kõige uudsemateks ja olulisemateks.

Päeva teine loeng esmaabist tekitas ilmselt igäühes hämmastust, sest eestlased kestis see tunniplaanis lubatud 50 minuti asemel alla veerand tunni ja teiseks keskendus hoopiski sõduri igapäevasele hügieenile, rõhutades eriliselt just seebi ja veega pesemise tähtsust. See loengumaterjal kujunes lõpuks omamoodi laagrilegendiks.

Õnneks parandas asja ergutav topograafialoeng – kaks esimest tundi löi-

gati, õmmeldi, kleebiti ja kiletati, st meisterdati kaarti ja protrakto-rit (nurgamõõturit), mida mõnigi nägi ja kasutas esimest korda. Kõik see oli vajalik õhtuseks orienteerumiseks, kus liikuda sai ainult asimuudi järgi. Ülesandeks oli otsida kontrollpunktidest sõnu, ent võistlejad lasid ennast eksitada ilmselt mingi kohaliku orienteerumisklubi üles seatud rajast, mistõttu enamik eksis juba enne esimest kontrollpunkti ja kuuest võistkonnast lõpetas ainult kaks.

Pärast sellist ragistamist tihedas padrikus lõõgastuti taas seltskondlikul õhtul, kus iga esindus tutvustas väikese etteastega oma kodumaad ja kultuuri, et täita õppuse eesmärki – tugevdada eri riikide naiste koostööd ja üksteisemõistmist.

RELVAKONTROLLI, HIIGELKASSID JA MacGYVER'I NIPID

Teine päev algas sideõppega, kus tehti tutvust raadiojaamaga Harris, ent päeva põhiteemaks oli laskmine AK-4-st. Üllatuseks polnud Rootsi lotad selle relvaga kokku puutunud. Enne lasketiiru suundumist said kõik oma käed valusaks harjutada, kuidas teha rel-

vakontrolli. Seda tehti Läti armee ohutusreeglite kohaselt kahe korra võrra rohkem kui Eestis ette nähtud. Laskmisvõistluse võitis Eesti Naiskodukaitse auks ja kuulsuseks Evelin Lappalainen.

Õhtu veedeti Dobeles linnas ekskursioonil, kus kõige huvitavamaks vaatamisväärsuseks olid kohalikud tõeliselt üüratut kasvu kassid.

Kolmandal päeval õpetati tikke küünlavahaga veekindlaks tegema, kaaliumpermanganaadi ja tuhsuhkru abil tuld süütama, hiiglaslikku veefiltrit ehitama jne. Seepärast ristasime ellujäämisõppe MacGyver'i imetrikkide tunniks – Eesti ellujäämislaagrites õpetatud viisid tuld saada ja vett puhastada on palju käepärasemad ja mõistlikumad.

Enne lõunat toimus veel kiire patrullimise ja jaotaktika teooriatund, kus näidati erinevaid formeerimisvõimalusi. Järgnes ekskursioon Läti pealinna.

Kui olime jõudnud tagasi laagrisse, hakati pakkima seljakotti järgmise päeva harjutusteks ja öiseks luurevõistluseks. Magama mindi juba õndsas ootusärevuses.

SÕJAPRINTSESSID XENAD

Viimane treeningupäev algas täisvarustuses maastikul liikumisega. Asja ei teinud meeldivamaks fakt, et osaliste püsti-pikali ponnistusi, suured kotid seljas, relv käes ja kii-ver silmadel, jälgisid viie telekanali kaamerad ja ajakirjanikud. Nagu tõelised filmistaaridest sõjaprintsessid pidid võitlejad mõnda asja aina uuesti ja uuesti tegema, et kaameramehed parema võtte saaksid.

Ka luurevõistluseks paika pandud võistkondadel ei lastud rahu koostööd harjutada, sest ümberringi oli metsikult sagimist.

Võistlust reklaamiti kui väga-väga rasket ettevõtmist – täisvarustus, õõpimedus, tihe vastutegevus, salajased ülesanded ja pea läbimatu maastik – ning mõnegi osaleja sisse pugest kahtlus, kas ta peab vastu. Tegelikuses jäi stardi ja finiši vahele vaid paarkümmend kilomeetrit ja kolm kontrollpunkti: relv lahti-kokku, tule tegemine, esmaabi- ja luureülesanne. Välja kuulutatud ulatuslikku vastutegevust ei olnudki. Kontrollaeg oli 5 tundi ja 20 minutit, millest enamik suutis kinni pidada.

Viimast päeva alustati relvade puhastamise, varustuse tagastamise ja ruumide koristamisega. Kuulutati välja ka öise võistluse tulemused. Enne kodumaale naasmist ootas pidulik lõunasöök, kus autasustati tublimaid ja avaldati tänu kõigile vaevanägijatele. **KK!**

Koostööjuttude kinnituseks tuli Leedu, Läti, Rootsi ja Eesti naiskaitseväelastel-naiskodukaitsejail moodustada ühisvõistkonnad, et koostegutsemisoskusi ka praktikas kinnistada.

Novembrikuus jõuab näitusesaali Naiskodukaitse ja Soome lotade ajalugu

Intervjuu näituse “Soome lahe õed – Suomenlahden sisaret” töörühma liikme, Naiskodukaitse Toompea jaoskonna liikme Merike Jürjoga

Tekst: IRIS ASSAD

Novembrikuuks kavandatava Naiskodukaitse ja *Lotta-Svärd Säätiö* ühisnäituse nimi kõlab “Soome lahe õed – Suomenlahden sisaret”. On need kaks organisatsiooni, kumbki oma ajalooaga, ka omavahel võrreldavad ja kuidas kulgesid nende teed enne Teist maailmasõda?

Näituse nimi iseloomustab üsna ilmekalt neid kaht naisorganisatsiooni ja ka nende partnerlust kuni 1940. aasta juunisündmusteni Eestis. Aastal 1921 sündinud *Lotta-Svärd* on vaieldamatult vanem ja alles 1927. aastal iseseisva keskkorraldusega organisatsioonina loodud Naiskodukaitse noorem õde. Kaitseliidu naisüksused loodi küll juba kohe pärast 1. detsembri mässu 1924. aastal, aga ka ikka on *Lotta-Svärd* vanem.

1939. aastani kulgesid kahe organisatsiooni teed üsna ühtmoodi: rahuaegne tegevus kodumaa kaitseliitude majanduslikul tugevdamisel, tootlustuse ja esmaabi tagamine kaitseliitude õppustel, liikmete koolitamine rahuaegsete ja sõjaaegsete ülesannete täitmiseks.

1939. aasta sügis oli pöördepunkt, mil organisatsioonide, aga ka nende asukohariikide teed kardinaalselt lahku läksid. Soome valis relvastatud vastuhaku, milles osalesid ka lotad, Eesti hääletu alistumise, mille tagajärjel tõstsid käed üles ka naiskodukaitsejad.

Novembrikuuks kavandatava näituse eesmärk ongi avada mõlema organisatsiooni lugu võrdlusprintsiibil. Ehk koorub sealt välja ka erinev mõtteviis ja maailmakäsitlus, mis lõi teatud ajahetkel pinnase kaheks erinevaks looks.

Soome lotadel õnnestus Eesti naiskodukaitsejaid üllatada: nad katsid lõunanaaberitele kohvilaua sõja eel *Lotta Svärdile* kingitud Naiskodukaitse serviisiga.

Mõlema naisorganisatsiooni süünd on seotud kodumaa kui iseseisva riigi tekkega ja mõlema maa naised löid kaasa oma riigi iseseisvuse eest peetud võitlustes.

Nii see on. Soomes asusid vabatahtlikult koondunud naisüksused toetama iseseisvuslasi nende Kodusõjas, Eestis löid naised kaasa Vabadussõja toetusüksustes. 1920. aastaks olid eestlased sõjast surmani tüdinenud, sest neile oli see kõik alanud juba 1914. aastal Esimese maailmasõja puhkedes. Eks Kaitseliidugi üksused taandunud pärast Vabadussõja lõppu rohkem küti- ja õlleklubideks.

Soomet maailmasõda nii sügavalt ei puudutanud, sest tsaaririigi autonoomse osa meeskodanikel ei olnud üldist sõjaväekohustust. Soome mehed, kui välja arvata kutselised ohvitserid, nagu legendaarne Carl Gustaf Emil Mannerheim, ei osalenud massiliselt ilmasõja tapatalgutes.

Mannerheim oligi see riigimees, kes tegevohvitserina mõistis naiste tähtsust tagalateenistuses ning toetas juba 1920. aastate algul rahuaegset ettevalmistustööd ja organiseerumist selle ülesande täitmi-

seks. Sel ajal sai ju Mannerheimist Soome Punase Risti esimees, kes sihiteadlikult pani aluse Talvesõja alguseks toimimisvalmis saanud välilaatsarettide süsteemile – kümnele välilaatsaretile ja meditsiiniõdede reservile, nagu mainib Veijo Meri oma raamatus “Soome marsal C. G. Mannerheim”.

Kui nimetus Naiskodukaitse avab üsna hästi organisatsiooni olemuse, siis nimetusest *Lotta-Svärd* on eestlasel raskem aru saada.

Nimetus *Lotta-Svärd* tuleb Soome ajaloost ja luulest. See pärineb Johan Ludvig Runebergi lipnik Stooli lugude luuletusest “*Lotta-Svärd*”.

Lotta-Svärdi kui organisatsiooni ülesandeks oli soomlaste kaitsetahte kasvatamine ja nende kaitseliidu (*Suojeluskunta*) toetamine usu, kodu ja isamaa kaitsel. Organisatsioon toimis kogu Soomes analoogselt Naiskodukaitsega territoriaalsel põhimõttel ja seda juhtis kuueliikmeline keskjuhatuse esinaine eesistumisel. *Lotta-Svärdi* kauaaegseim ja tuntuim esinaine oli Fanny Luukonen, kes juhtis organisatsiooni aastatel 1929–1944.

Rahuajal keskenduti eelkõige liikmete koolitamisele, varude soetamisele, ühiskonna kaitsetahte kas-

vatamisele ja liikmeskonna vaba aja sisustamisele. *Lotta-Svärd* oli abiks suurte üleriigiliste pidustuste ja näituste aegsel toituldamisel. See-ga tegeldi põhimõtteliselt samaga, millega Naiskodukaitse Soome lahe lõunapoolsel kaldal.

Eks Naiskodukaitse loomisel võetud paljuski eeskujuna Soomest. Seda tunnistab ka Naiskodukaitse esimene esinaine Mari Raamot oma mälestustes. Naisorganisatsioonide suhted 1920ndail, aga eriti 1930. aastail olid tõised. 1927. aastal, kui Kaitseliidu naisrühmad kogunesid Tartus, kohtus nendega mh ka tolle-aegne *Lotta Svärdi* esinaine Helmi Arneberg-Pentti. 30-liikmelise delegatsiooniga külastasid lotad Eestit 1932. aastal, kui Naiskodukaitse korraldas oma esimese suvelaagri Jänedale mõisas. Tol korral kestis lotade reis Eestisse pea nädala ning lisaks Jänedale külastati Narvat ja käidi vastuvõtul kindral Johan Laidoneri juures Viimsi mõisas.

Ka 1930. aastate algul, kui Kaitseliit asus Naiskodukaitse avarat põhikirja piirama, pages Mari Raamot, nagu ta oma mälestustes mainib, Soome tuge ja nõu saama. Aga organisatsioonide suhted jätkusid ka pärast Mari Raamoti sunnitud lahkumist Naiskodukaitse esinaise kohalt. Lotad osalesid näiteks Naiskodukaitse viimases suvelaagris Viljandis 1939. aasta juunikuus.

Ilmselt oli neid kontakte ja kohtumisi veelgi, sest Soomes Syväranna lotamuuseumis on säilinud imeilus helesinine Naiskodukaitse kohviserviis, mis koosneb kümnest kohvitassist koos alustassidega, kohvi- ja koorekannust ning suhkrutoosist. Olen Eestis näinud vaid selle serviisi üksikesemeid.

1939. aasta oli see aeg, mil Naiskodukaitse ja Lotta-Svärdi teed lahku läksid.

Kätte olid jõudnud erakorralised ajad, mille nimel rahuaegsetel pikakadel talveõhtutel ja nädalavahetustel oli kursustel käidud ning haiglaravustust kogutud ja õmmeldud.

Naiskodukaitse jätkas kuni 27. juunini 1940, mil ta koos Kaitseliiduga keelustati ja sinihallides vormirõivastes naised üleöö riigivaenlasteks kuulutati.

Soomes astuti vapralt sõtta ja naised löid kaasa usu, kodu ja isamaa kaitsel, nagu ütlevad lotade "Kuldsed sõnad". Sõja ajal töötasid lotad väli- ja sõjahaiqlates, sanitaarrongides ja -laevadel, evakuaatsioonikeskustes, veterinaarpunktides, toituldamises, sides, õhuvaatluses ja ilmasteenistuses. Talve- ja Jätkusõjas andis oma elu isamaa eest 302 lotat.

See, mis juhtus Naiskodukaitsega 1940. aastal, tabas lotasid neli aastat hiljem. Vastavalt Soome ja Nõukogude Liidu vaherahulepingule likvideeriti *Lotta-Svärd* 23. novembril 1944. Aga lotadel, õigemini soomlastel oli rohkem õnne. Või mis õnne – nad lihtsalt võitlesid selle eest, et Soome tuleks keerulisest olukorrast välja iseseisva riigina. Keerulises olukorras asutas *Lotta-Svärdi* keskuhus 1944. aasta sügisel enne likvideerimiskäsku *Suomen Naisten Huoltosäätiö* (Soome Naiste Hooldusfond).

Hooldusfondi ülesandeks sai aidata sõja ajal kodutuks jäänud või isamaa heaks tegutsenud lotasid. Veel enne *Lotta-Svärdi* likvideerimist kinkisid paljud piirkondlikud üksused oma vara ja kinnisvarad äsjaloodud fondile. Need üksused, kes oma varasid fondile ei loovutanud, pidid need organisatsiooni likvideerimisel andma üle riigile. Hooldusfond kasutas saadud varasid abiandmiseks, aga investeeris koheselt ka kinnisvarasse ja äriettevõtetesse.

Lotadel on siis majanduslikus, õigem oleks ehk öelda ärilises mõttes hästi läinud?

See on üks Eesti ja Soome kaitseliitlike naisorganisatsioonide erinevusi. Lotad on kogu aeg olnud väga

NÄITUSETOIMKONNA PALVE

Kui kellelgi on ajaloolist teavet või originaalesemeid, mida võiks näitusel eksponeerida, sealjuures eriti oodatud on Naiskodukaitse helesinine vorm ja kohviserviis, palume anda teada Naiskodukaitse esinaisele Airi Nevele aadressil neve@naiskodukaitse.ee

majanduslikud ja äriliselt ettevõtlikud. Naiskodukaitsejad olid 1920.–1930. aastail ka, aga pigem toetajatena ja mitte nii suures ulatuses. Erinevus oli eelkõige selles, et kui naiskodukaitsejad teenisid raha üksiküritustega – loteriid, korjandused, peoõhtud, üritustel toituldamine –, siis lotadel põhines see pidevalt tegutsevate kohvikute (kanttiinide) ja poodide süsteemil, millele lisandusid ka üksikettevõtmised.

Pärast sõda see jätkus, sest hooldusfond ehitas 1951. aastal sõja läbi teinud lotadele ja nende peredele Helsingisse Mannerheimintie 93 suure korrusmaja. Maja asukatele pakuti ka hooldusteenust. Esimesel korrusel avati restoran White Lady, mis oli esimene Soome restoran, kuhu naisel sobis minna ilma mees-saatjata.

Äriettevõtetest oli märkimisväärseim Työmaahuolto Oy, cateringfirma, mis igapäevase teeninduse kõrval korraldas toituldamisteenust ka Lapimaa ülesehitamisel ja suurtel üleriigilistel üritustel, nagu Helsingi olümpiamängud 1952. aastal. Firma teenistuses olid aastail 1944–1978 1800 valdavalt endist lotat. Firma müüdi 1978. aastal ja kannab tänapäeval nime Fazer Catering Amica.

Kohe sõja järel oli hooldusfondil mitu puhkekodu mitmel pool Soomes, aga ka lasteaiad Helsingis. *Suomen Naisten Huoltosäätiö* vahetas oma nime, kui sai 2004. aastal 60 aastat vanaks, *Lotta Svärd Säätiök*.

Tänapäeval on fondi eesmärgiks toetada ja abistada endisi lotasid. Nad saavad igapäevast hooldusabi, fond

maksab nende ravi- või taastusravi eest või hangib fondi kulud vajalikud abivahendid. Aga lotad on paigutanud raha ka ajaloo jäädvustamiseks – nad on toetanud oma organisatsiooni ajaloo uurimist, nende rahastusel valmis eelmise aasta Soome vaadatuim film “Töötus” (*Lupaus*), mis räägib lotadest Talve- ja Jätksõjas, ning neil on Helsingi lähedal organisatsiooni muuseum.

Kindlasti on ka muuseumimaja ise seotud lotade ajalooga?

Sellest muuseumiküllastusest pärineb minu tänavune üllatavaim ja meeldejäävaim mälestus. Olles lotade pool külaskäigul, pakuti mulle ja Annika Hundile, kes samuti kuulub ühishäitust ettevalmistavasse töörühma, muuseumi raamatukogutoas kohvi. Ja kohvilaud oli kaetud eespool kirjeldatud Naiskodukaitse kohviserviisiga. Vaat see oli uhke!

Lotamuuseumi ekspositsioon on väga huvitav ja eelkõige näitlik, valdava osa sellest moodustavad originaalesemad. Meie külaskäigu ajal valmistati ette näitust *Pikku Lotta*dest, meie mõistes Kodutütardest.

Ja jällegi ei saa mainimata jätta lotade ärivaimu, sest muuseumis on suur suveniirilett – lotasümbolitega tassid, salvrätikud, vanniliinad, lusikad, raamatud – ja väga hea kohvik, mis lisaks muuseumiküllastajatele on ülipopulaarne ka ümbruskonna rahva hulgas.

See maja ja kogu Tuusula rannatee ümbrus oli varasemalt kunstirahva suvituspaik. Esimene maja valmis seal 1869. aastal. Üks selle kuulsaimaid omanikke oli Moskva aadlik Uschkoff, kelle tutvuskonda kuulus palju kunstnikke, kirjanikke ja heliloojaid.

Aastail 1922–1936 tegutses hoones Soome ajakirjanike puhkekodu, kuni *Lotta-Svärd* selle 1936. aastal õppekeskuseks ostis. Enne sõda jõuti majas pidada 19 kursust.

Talvesõja järel kinkisid Rootsi lotad Soome sõsaratele veel lähedalasuva väikese maja, mida hüütaksegi Rootsi majaks. Mõlemad hooned kingiti 1944. aastal *Suomen Nais-*

*ten Huoltosäätiö*le. Vana maja hävis 1947. aastal tulekahjus, kuid 1994. aastal otsustati see taastada ja 1996. aastal avati seal muuseum.

Nagu ma aru saan, tuleb kavandatav näitus suurejooneline.

Nii me vähemalt loodame. Näitus avatakse novembrikuu algul Tallinnas Okupatsioonide Muuseumis. Oleme moodustanud töörühma, kus Naiskodukaitse esinaine Airi Neve ja Põhja piirkonna vanem Triin Tõnsing tegelevad üldkoordi-

neerimise ning näituse esemelise poolega, Annika Hunt valmistab ette fotodokumendid ja koos Imbi Pajuga audiovisuaalse programmi, Margit-Mariann Koppel uurib naiskodukaitsete saatust pärast organisatsiooni keelustamist ja mina valmistan ette näituse ajaloolis-tekstilise osa. Oma toetuse annab Soome Instituut Tallinnas.

Näituse avapäevale on kavandatud ka seminar. Tallinnast läheb välja panek edasi Tartusse ja Narva ning muudetud kujul ka Berliini. **KK!**

Kaitseliidu peastaabi planeerimisosakonna ülem kolonelleitnant RAUL TÕNNOV

Sündinud 10. jaanuaril 1965 Elvas

HARIDUS

1981 – Rannu 8-klassiline kool

1984 – Nõo Keskkool

2003 – Sisekaitse Akadeemia, kohtueelne uurimine

2006 – Tallinna Ülikool, sotsioloogiamagister

TÄIENDKOOLITUS

1992 – Kaitsejõudude peastaabi nooremohvitseride ettevalmistus- ja täienduskursus

1994 – Rootsi Kuningriik, kompaniülema kursus

1997 – Ameerika Ühendriigid, staabiohvitseri kursus

1998 – Hollandi Kuningriik, staabiohvitseri kursus

2005 – Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste nooremstaabiohvitseri kursus

2006 – Balti Kaitsekolledž

TEENISTUSKÄIK

1992 – Kuperjanovi Üksik-jalaväepataljon, rühmaülem

1992–1993 – Riigikaitse Akadeemia, õppekompanii ülema kt

1993–1996 – Riigikaitse Akadeemia, õppepataljoni ülem

1997–1998 – Tartu Üksik-jalaväepataljon, operatiiv- ja väljaõppeseksiooni ülem

1998–2000 – Suurtükiväe Grupp, staabiülem

2000–2001 – Kalevi Üksik-jalaväepataljon, ülem

2001–2005 – Eesti Vabariigi kaitseatašee Leedu ja Läti Vabariigis

2006 – Kaitseliidu peastaabi planeerimisosakonna ülem

AUASTMED

1992 – lipnik

1993 – nooremleitnant

1994 – leitnant

1996 – kapten

2001 – major

2006 – kolonelleitnant

AUTASUD: Kaitseväe teenetemedal, mälestusmedal “10 aastat taastatud Kaitseväge”, kaitseministeeriumi hõbedane rinnamärk, Suurtükiväe Grupi rinnamärk, Leedu kaitseministeeriumi teenetemedal, Leedu NATOga liitumise medal. Läti aumärk “Panuse eest Kaitseväe arendamisel”

PEREKOND: abielus, poeg ja tütar

HOBID: rulluisutamine, fotograafia, matkamine, kriminoloogia

Augustiputši päevil telemaja kaitse

Tekst: IRIS ASSAD

Viieteistkümne aasta tagune 19. augusti hommik näitas suviselt rõõmsa päeva algust. Poliitiline vägikaikavedu Nõukogude Liidu aga jätkus endiselt. Bravuurika hoo- ga tõukasid kolm väikest Balti riiki ülejäänud liiduvabariike ja teisi ärksa vaimuga Nõukogude Liidu koosseisus olevaid piirkondi sõltumatus nõudma. Tolleaegne Kaitseliit, kes oma radikaalsete nõudmistega oli pinnuks silmas võimu omavale Rahvarinde-meelsusele, toetas kompromissitult Eesti Kongressi liini iseseisvast Eestist kui 1918. aastal loodud Eesti Vabariigi õigusjärglasest.

Kaitse Kodu! palvel meenutab neid päevi Kaitseliidu Tallinna maleva pealik aastal 1991 major Tõnu Järv.

Eesti iseseisvumisprotsess oli tükk aega veninud, aga et lahendus nii ruttu saabub, ei osanud tol hommikul vist keegi kahtlustada?

Kui ruttu ja kuidas täpselt kõik juhtub, ei osanud me muidugi tol suvehommikul ette näha. Teade vanameelsete võimuhaaramisest Moskvast jõudis Tallinna esmaspäeva, 19. augusti, hommikul. Niipea, kui hommikusi uudiseid kuulsime, oli igale oma peaga mõtlevale Eesti mehele selge, et nüüd tuleb orga-

Tallinna maleva kaitseleitlased 1991. aasta augustiputši päevil telemaja ees ülesandeid jagamas. Mitmed toonased võitlejad, nagu Leo Kunnas ja Margus Rebane, jätkavad tänagi Eesti kaitsja tööd kaitsevää vanemohvitseridena.

niseeruda ja väga valvsalt jälgida, kuidas edasised sündmused arenevad. Mina sain töö juurest kohe vabaks. Tallinna malev ja Nõmme malevkond olid esimesed Kaitseliidu üksused, kes kiiresti formeerusid ning tele- ja raadiomaja juurde saabusid.

Sama päeva õhtupoolikul alustasime – Kaitseliidu ülem Manivald Kasepõld, meie tollaegne staabiülem Heldur Toomet, Kalle Eller Kaitsealgatuskeskusest jt – tegevuse koordineerimist. Eesmärgiks sai kõigi Kaitseliidu jõudude organiseerimine ja vajadusel koos Kodukaitsega kaitsele asumine.

Objektide jagamise otsus tehti õhtul kella kümne paiku nõupidamisel tollaegses Kodukaitse staabis Toompeal. Seal olid koos Kaitseliidu juhtkond ja Kodukaitse piirkondlikud esindajad. Nõupidamist juhtis tollaegne Kodukaitse juht Andrus Öövel. Öösel hakkas saabuma ka Kaitseliidu üksusi mujalt, esmajoones Raplast. Sealt korraldas mehi Tallinna tollaegne Kaitseliidu ülem Manivald Kasepõld, see oli tema kodumalev.

Kõige tähtsamad valvatavad objektid olid Toompea loss, teletorn, tele- ja raadiomaja...

Tallinna malev sai ülesandeks valvata telemaja, Nõmme malevkond asus turvama raadiomaja piirkonda. Vastavalt kokkuleppele valvas Kaitseliit hooneid väljast ja Kodukaitse asus siseruumides.

Ajasin oma malevast nii palju inimesi kokku, kui sain. Võin kindlalt öelda, et enne südaööd oli telemajal juba Kaitseliidu kindel silm peal. Tallinna malevasse kuulus sel ajal umbes 200 liiget. Tulid kõik, kes said. Oli ka neid, kes töötasid venemeelsetes asutustes või suurtes üleliidulistes ettevõtetes ja keda takistati tulemast. Minu töökoht Desintegraator suhtus Kaitseliidu tegevusse pooldavalt. Öeldi, et mine ja võta ka kaasa, mida sul vaja võib minna. Meil oli tookord Desintegraatoris isegi oma Kaitseliidu rühm Hans Jakobsoo eestvedamisel.

Tulite Gonsiori, vabandust, tookord vist veel Lomonossovi tänavale ja...

Kõigepealt tutvusime ümbruskonnaga: tänavad, hoovid, liikumisvõi-

malused, ligipääsuteed jne. Lõime endale n-õ maastikuluuret kasutades ülevaate kaitstavast territooriumist. Öösel jõudis kohale ka Rapla malev. Nemed blokeerisid suurte veoautodega tänavaotsad. Toonane Rapla maleva liige, praegune Kaitseliidu peastaabi arengu- ja planeerimisjaoskonna staabiohvitser leitnant Rein Pajunurm oli sel ajal ametis transpordiuulemana. Tema kamandas oma autokoloni kohale.

Eks rahvas oodanud südamevärinal sündmuste arengut. Kas teised, lõunapoolsed Kaitseliidu malevad ka Tallinna tulid?

Kogu Kaitseliidule anti Tallinna koondumise käsk 20. augusti hommikupoolikul. Esimesel ööl olid kohal – nagu enne juba ütlesin – Tallinna, Nõmme ja Rapla malevlased, vist ka Keila malevkond. Lõuna paiku hakkasid ka teised pealinna jõudma.

Info liikus tolles ärevas olukorras üksuste vahel üsna normaalselt. Moodustasime kohe väikese juhtstaabi ja kogunesime Raua tänava koolimajja (Tallinna 21. keskkool) sisse seatud nõupidamisruumi. Eks tolleaegne Kaitseliidu staap olnudki Manivald Kasepõld ja Heldur Toomet ning malevapealikud, kes aeg-ajalt Eesti erinevates kohtades kokku said. Polnud meil mingit riigi toetust ja kõik käis oma rahakoti peal. Kasepõld võttis tolleaegsed noored kaitseliitlased, praegu juba tuntud kaitsevälased kolonelleitnant Leo Kunnase (kes oli sel ajal Tallinna maleva staabiülem) ja major Margus Rebase, kes praegu on Pärnu Üksik-jalaväepataljoni ülem, oma käsunduskaitseliitlasteks, n-õ julgustusmeeskonda.

Kui Pihkva dessantdiviisi üksused Tallinna jõudsid – see oli 20. augusti pärastlõunal –, kas nad tulid ka telemaja juurest läbi?

Ei, nad läksid Tartu maantee ringilt osalt Dvigateli poole ja osalt Mii-nisadama-Kopli suunas. Teletorni juurde sõitsid nad alles hiljem ning ilmselt mööda Tartu maanteed ja Pronksi tänavat, sest Lomonossovi

ja Pronksi tänava ristmik oli raskete veoautodega blokeeritud.

Telemaja juurest sõitsid sõjamasinad otseselt mööda 20. augusti hilisõhtul, peaaegu keskööl. Oli pime augustiöö. Olime just kogunenud nõu pidama Raua tänava kooli, kui inimesed jooksid suure rutu ja lärmiga, et tankid tulevad. (Tulijad

polnud küll, nagu nüüd teame, tankid, vaid veidi vähemad soomusmasinad.) Meil olid teeristide peal mehed pidevalt väljas ja nemad andsid samuti infot edasi. Rahvas jooksis soomukite tuleku suunas. Mul on hästi meeles, kuidas üks üle 60-aastane Kaitseliidu lindiga suur mees tõmbas pähe vana Saksa kiivri, sellise sarvedega, ja tal oli paras nahkrihmaga puunui käes. See oli siis kogu varustus, millega inimesed kavatsesid ja millega tegelikult üldse oligi võimalik sõjamasinatele vastu minna. Õnneks põrutasid soomukid igavese hooga otse Narva maanteele ja sealt edasi juba teletorni poole.

Kõige rohkem kartsime mõttetuid ohvreid. Seepärast oli peamine eesmärk hoida inimesi tagasi, mitte lasta tekkida paanikal või tegutseda provokaatoritel. Ainukeseks reaalseks võimaluseks oligi takistada soomukite sissesõitu raskete veoautodega tänavaotstel. Selleks koormati veoautod näiteks kruusaga. Olime valmis, et laseme kohe, kui vajadus tekib, autokummid tühjaks. Osa autosid oli vist täidetud ka kütusepaakidega, et need vajadusel süüdata. Ühesõnaga püüdsime takistada nende abil võimaluse piires sõjatehnika edasiliikumist.

Nõukogude armee läbiteinutena ja esmajoones Leedu kogemusest teadsime, et nad sõidavad hoolimatult ja jõuga roomikutega lihtsalt inimestest üle, kui seda vajalikuks peavad. Seda kartes olid meil ka esmaabipaunad kaasas, et saaks kohe kannatanutele abi anda. Loomulikult oli väljas kiirabi. Neil oli vist koguni esmaabiruum Kungla hotelis ette valmistatud.

Raadiomaja taga valvas Nõmme malevkond ja nemad olid võtnud samuti kogu ümbruskonna vaatluse alla. Seal olid vaatluspostid katusel, sisehoovides. Igal pool olid kaitseliitlased kohal, et kusagilt ei saaks 5. kolonn, st Interrinne, tulla salaja sisse ega korraldada terroriakti.

Veidi sai räägitud relvastusest, mis oli paiguti 13. sajandi tasemel. Aga kuidas Kaitseliidu mehed üksteist ära tundsid?

Rahvas, samuti suurem osa kaitseliitlastest, olid tsiviilrõivais. Kõigil kaitseliitlastel olid Kaitseliidu käelindid. Osa kandis laigulist Nõukogude välivormi, palju oli merejalaväevorme, militaarrihmu jne. Vormide üheks suurimaks hankijaks oli Leo Kunnas. Tallinna malev sai väikest toetust ka Jüri Toomepuult, selleaegselt Eesti sõjaministrilt eksiilis. Tuleb tunnistada, et Nõukogude armee dessantvorm oli ilmastikukindel – laskis õhku läbi ja samas pidas tuult. Vormikuube kanti pükste sees.

Minul relvi polnud, aga võib-olla teistel oli. Avalikult keegi relvi ei näidanud. Kuna ma töötasin Desintegraatoris laomajanduse alal, võtsin kaasa kõrgsurvevoolikud. Need olid seest terasarmatuuriga, tagusin neist paraja paberikoti juppe täis ja jagasin oma meestele kumminuudeks. Need nn kumminuudid käskisin varrukasse peita, et neid näha ei

oleks – nende nägemine oleks võinud ju inimestes hirmu ja ärevust tekitada. Kõige tähtsam oli säilitada rahu, et rahvas mingil juhul paanikasse ei läheks.

Kaitseliitlane Ants Vooremaa oli üks neid, kes hakkas seal korraldama Molotovi kokteilide ettevalmistamist.

Mõni kuu hiljem, oktoobris 1991, korraldasime tele- ja raadiomaja juures õppuse. Vene väed olid ju sees – mine tea, äkki on vaja asuda kaitsele. Töötasime välja tele- ja raadiomaja kaitsmise plaani ning proovisime selle rakendamist (kus on valvepostide asukohad, kui palju rahvast jõuab pärast häiret kohale jne). Et õppus polnud üheski ins-

tantsis kooskõlastatud, olime kokku leppinud, et 10 minuti jooksul peab asi tehtud saama. Lihtsalt rivistume telemaja ette, pargime autod ning kontrollime kohalejõudmise kiirust ja kohalejõudnute arvu. Olime osaliselt laigulistest mundrites, osalt tsiviilriietes, aga Kaitseliidu käelindid olid kõigil. Nii kui kohale saime, hüppasid telemajast välja Andres Raid ja Kalle Mikhels: mis juhtus, mis juhtus? Rahustasime nad maha, et väike õppus, ei muud. Aga selle õppuse käigus avastasime vana telemasti kohalt majanurga tagant kojameeste liivakasti kõrvalt veel neid Molotovi kokteile pudeleid. Nende hunnikuid oli paigutatud mitmele poole.

Tagavaraks oli meil ka üks 40-liitrine vaat ammoniaaki. Ammoniaak pandi õhupallidesse ja neid plaanitati viisata sõjamasinate õhuavadesse või nende lähedusse. Ega see tapa, aga lööb hinge kinni ja vähendab sõdurite reaktsioonikiirust. Meile oli tol ajal ja tolles olukorras igasugune ajavõit ülitähtis.

Mehed olid ju tol ajal kõik valdavalt Nõukogude armee läbinud. Kuidas oli lugu distsipliiniga, oskusega käituda võimalikus kriitilises sõjalises kokkupõrkes?

Need, kes olid kohal, tunnetasid oma vastutust ja kõik korraldused täideti punktipealt. Ega meil sel ajal veel Kaitseliidus sõjalist väljaõpet kui sellist korraldatudki. Aga kõike tegime siiski rivikorras, käsud läksid laiali, iga post teadis, millal teda tulakse vahetama, kus mehed saavad puhata jne.

Kasutasime tollaegseid sidesüsteeme: helistasime lauatelefoni või käisime lihtsalt mehed läbi. Meil olid joonistatud ka omad kaitseliitlaste kokkukutsumise skeemid – kes kellele peab teatama. Üks telefoniomanik teatas teisele telefoniomanikule või siis lähedal elavale mehele, kellel polnud telefoni, jne.

Aga meenub ka juhtum, kui üks Desintegraatori rühma mees ei tulnud kohale. Tõi põhjuseks, et naine, kes ootas sel ajal last, ei lubanud, sest kartis õnnetusi. Ühesõnaga, oli ka neid, kes kartsid, aga julgesid seda

ausalt tunnistada. Üks meestest tõi teisel päeval koguni lahkumisavalduse ja loomulikult kirjutasin ma alla, sest Kaitseliit on vabatahtlik organisatsioon.

Mainisite, et Tallinna malevas oli 1991. aastal umbes 200 liiget. Milline oli üldse tollaegne Tallinna malev?

Maikuu 1991 ühendati I ja II malevkond üheks Tallinna malevaks ning minust sai malevapealik. Saime ruumid praeguse Tallinna volikogu hoone vastasmajas. Kuni selle ajani oli staap asunud sisuliselt minu kodus, kuhu kogunesime nõupidamistele. Uues kohas saime kolm tuba. Aga meil polnud telefoni. Palusime linnalt abi, kuid ei saanud ega saanud, ent niipea, kui Vene väed oma roomikmasinatel Eestisse tulid ja jälle küsisime, pandi kohe kaks telefoni sisse ja ka arved maksis algul linnavalitsus.

Maikuu, kui malevkonnad ühendati, kulges see väga konarlikult ja nirult. I malevkonnas oli palju noori, kes olid seotud Kaitselagatusekeskusega. Neil olid teatud ambitsioonid ja mitmed neist osalesid hiljem jäägriliikumises. See endine I malevkond 1991. aasta augustisündmuste ajal meiega koostööd ei teinudki. Seda võis käsitleda allumatusena.

Hiljem see malevkond lagunes. Osa meestest paigutusid elukohajärgsetesse üksustesse ja osa jäid tegutsema Kaitselagatusekeskuse alluvuses.

Kogunemine tele- ja raadiomaja juurde käis kähku. Kes jõudis kodust toidukoti kaasa haarata, kes mitte. Ka ei jõua keegi tundide kaupa puhkamata valvepostil seista.

Kaitseliitlased majutati Lembit Pärna nimelise Tallinna 42. Keskkooli (praegune Kadrioru Saksa Gümnaasium) võimlasse ja 21. Keskkooli Gogoli (praegu Raua) tänavas. Koolide juhtkonnad olid väga vastutulelikud. Valvest vabad mehed puhkasid Pärna kooli võimlas mattidel – mõnel oli veel midagi külje alla viisatud, mõnel mitte.

Tolleaegsed toiduainetööstused, nagu piimakombinaat ja leivakombinaat, tõid toidu otse kastides kohale. Piimapakid ja leivad-saiad pandi telemaja juurde maha kogu rahva jaoks. Samuti tõid toitu talumehed ja linnarahvas. Koolimajja toodi kaitseliitlastele eraldi toiduaineid, kusagilt ilmus välja konserve. Sellised sündmused liitsid eestlased kokku. Kahju, et seda kokkukuuluvustunnet praegu enam pole.

19. augusti ööl vastu 20ndat sõitsin varahommikul korraks koju. Pere istus televiisori ees uudiseid oodates – siis kestsid saated ju öö läbi – ja oli ikka kaunikesti mures.

Aga kõik läks, kui nii sobib öelda, õnneks.

Peab tõesti õnne tänama, et kõik läks nii lihtsalt. Lomonossovi tänavale tõkete juurde oli kogunenud ju tohutu rahvahulk. Kartsin väga – sõdurid sõitsid ju, pead soomukite tornidest väljas – mõne keeva-verelise ähvardust või provokaatori ülbitsemist, et siis tuleb sealt kohe tina vastu. Osa rahvast hoidis auto-de varju, aga osa seisis tänava ääres, rusikad püsti.

Pärast Vene sõjamasinate lahkumist ei läinud rahvas kohe laiali. Meie olime postidel enam-vähem kella 10–11ni õhtul ja selleks ajaks oli rahvas küll kodudesse jõudnud.

Rahva meeleolu oli ärev ja inimesed olid võitlusvalmis. Õnneks sõdurid sellele ei reageerinud.

Soomukid lahkusid 21. augusti pärastlõunal enne õhtuhämarust ja tulekuteed kasutades piki Tartu maanteed.

Pärast Vene sõjamasinate lahkumist ei läinud rahvas kohe laiali. Meie olime postidel enam-vähem kella 10–11ni õhtul ja selleks ajaks oli rahvas küll kodudesse jõudnud.

Võtsime seejärel Kaitseliitu malevate kaupa pikka rivvi, et marsiga lauldes läbi linna Vabaduse platsile minna. Siis oli mu üllatus küll suur, et meid nii palju oli, 500–700 meest, nende seas ka Tartu maleva eriüksus, kes hiljem käis EKP Keskkomitee maja üle võtmas. Kui olime tegevuse sees, ei pannudki tähele, et kaitseliitlasi neil augustipäevil nii palju kohal oli. **KK!**

Erna baaslaagri road keetsid

Naiskodukaitse välikokad

Tekst: ELLE VINNI

Naiskodukaitse välikokakursus muutub iga aastaga paremaks. Vaatamata raskele praktikale tahab kursusele tulla üha rohkem inimesi ja väljalangejaid jääb aina vähemaks.

PRAKTIKA ERNA RETKE BAASLAAGRIS

Endiselt teeme oma toitlustuspraktikat Erna retke baaslaagris. Tänavu võtsime enda kanda ka kogu toiduainetega varustamise. Kevadel teoreetilisel kursusel panime täpselt paika, kes mida teeb. Menüü tegid ette valmis eelmise aasta kursuslased.

Niisiis olid ettevalmistused praktiksaks osaks ehk Erna retkel osalejate toitlustamiseks tehtud korralikult. Õnneks osutus ka meie partner (Kaupmehe hulgiladu) paindlikuks ja asjalikuks. Iga meie sooviga arvestati ja pakuti parimaid lahendusi.

Ka toidu tegime tänavu otsast lõpuni ise valmis, kuigi see nõudis rohkem aega ja inimesi. Loodan, et toidud, mis meile endale suupärased tundusid, maitseksid ka teistele. Rahva hulgast oli kuulda kommentaare, et iga aastaga pidid road paremaks minema. Eks see nii ongi. Aastatega tuleb kogemusi ja kindlust juurde. Suur tähtsus on meeskonnal ja selle koostöövõimel.

LIIGUTAVALT LADUS KOOSTÖÖ

Erna retke baaslaagri köögis tegutses 22 inimest: kaks vahetust toiduvalmistajaid, õpetajad ja eelmise aasta kursuslased, kes olid julgustanud toitu algusest lõpuni ise valmistama ja panid ka oma õla toeks alla. Kogu toidu oleme varemgi valmistanud, kuid seni polnud me võtnud enda kanda vastutust varustamise eest.

Naiskodukaitse välikokakursuse lõpetanud näitasid end Erna baaslaagris praktikat sooritades suurepäraselt kokkutöötava meeskonnana.

Kokad on kodunt ära kaheksa päeva – see pole pereemadele lühike aeg. Pealegi on meist igäihel omad harjumused ja iseloom. Ent seekord liigutas mind meeldivalt Erna retke baaslaagri köögiühenduse erilisel ladus koostöö. Väga paljudes asjades oldi valmis kompromissideks, nii et piltlikult öeldes paistis päike laagriköögis ka pärast päeva loojumist. Kööginaisel jätkus tuju pärast päevatoimetusi (mis lõppesid kell 22–23) veel tantsu vihtuda nii tantsuõhtul kui ka suisa köögis.

Rõõm on töötada koos selliste inimestega, kes ei virise ja ei vingu, vaid suudavad olla üle pisikestest viperustest ja teha nalja ka iseenda üle. Kui ma eelmistel aastatel pidasin Erna retke toitlustamist (on see ju suur ettevõtmine) tüütuks kohustuseks ja ootas juba enne laagrisse minekut aega, millal koju tagasi saab, siis tänavu avastasin, et ma ei mõtle, millal retk lõpeb.

MÄRKAMATU TAGALA

Tagala, sh laagriköök see koht, kus tehakse sellist tööd, mida keegi ei märka. Märatakse siis, kui kõik ei ole nii nagu peab. Lärm tõuseb, kui

ei ole kätepesuvett või pole toit õigel ajal valmis või on telgid kortsu vajunud. Ometi tegutseb nii suure ja pikaajalise laagri tagalas hulk inimesi. Need tublid mehed ja naised teevad varavalgest hilisõhtuni tööd, et laager üldse püsti saaks ja toimida suudaks. Sellega ollakse nii harjunud, et ei panda neid inimesi tähelegi.

Tahaksin, et ka tagalas tegutsejaid märgataks. Aitäh ei maksa midagi, kuid võib teha meele rõõmsaks terveks päevaks. Ja rohkemat ei olegi vaja. Täna omalt poolt mehi, kellega me tihedat koostööd tegime. Ilma nende toetava töö ja õlata ei saa kuidagi. Ja veel kord tänud ka naistele suurepärase koos veedetud aja eest.

Iga aastaga muutuvad ka töötingimused köögis paremaks. Kahju, et aurukatel jälle kord alt vedas, kuid kogemus on seegi – tuleb ise enne põhjalikult üle kontrollida, kas ja kuidas tehnika töötab.

Tore oleks proovida järgmisel aastal uut köögitehnikat. Nii Kaitseväel on palju erinevaid katlaid ja kööke. Koostööd tehes saab kogemusi ja õpib üksteist usaldama. **KK!**

Topograafilised saladused läbi aegade

Rootsi eeltöö õpetas Venemaa kaarte salastama

Tekst: HEIKI POTTER, geodeesiainsener

ESIMESTEST PIIRANGUTEST MELLINI ATLASENI

Räägitakse, et juba vanal heal rootsi ajal, 17. sajandil algas maakaartide salastamine. Nii Endel Varep (*Jooni Eesti kartograafia ajaloost* (Eesti Geograafia Seltsi publikatsioonid 1), Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia 1960) kui ka Tõnu Raid (*Tabulae Livoniae: Liivimaa vanadel kaartidel*, Tallinn 2002) viitavad Rootsi maamõõtjate poolt Balti provintsis tehtud ulatusliku instrumentaalse mõõdistamise (geomeetrilise mõõtmise) originaalandmete (käsikirjalise kaardi) salastamisele. Tõenäoliselt (tänapäeva mõistes) oli tegemist siiski kasutamiskiiranguga – mõõtmiste andmeid ei lubatud trükkida ega kasutada geograafiliste kaartide koostamiseks.

18. sajandi lõpus keelustas tsaar Paul I krahv Ludwig August Mellini Liivimaa atlase väljaandmise.

Teatavasti korraldas Rootsi valitsus 17. sajandi teisel poolel Eesti- ja Liivimaal mõisa- ja külamaade ulatuslikku mõõtmist ja seda esimesena Euroopas (Tõnu Raid, “Maamõõdutööde algus Eesti aladel” – *Geodeet* 25, 2002, lk 16–18).

Aga täpsete maakaartide avaldamine hõlbusas vaenuvägede liikumist ja nendel kaartidel oli seega sõjalis-strateegiline tähtsus. Varem, kui maa- ja teekaardid puudusid, peeti sõjaväe juures teenäitajaid, kelle ülesandeks oli sõjakäiguks kavandatava piirkonna teede- ja maastikuolude tundmine (Tõnu Raid, *Eesti teedevõrgu kujunemine*, Tallinn: Punnpaap 2005). Tolleaegne Rootsi Kuningriik oli pidevas sõjalises tegevuses ja allutatud Balti provintsid on läbi aegade olnud sõdade tallermaaks. 17. sajandi lõpul ähvardas Rootsit suur idanaaber Venemaa. Ilmselt on sellega seletatavad täpsete ja täiesti uudsete mõõdistamisandmete kasutamise piirangud.

Teine ajalooline fakt maakaartide salastamisest on pärit 18. sajandi lõpu Venemaalt. Kui rootsiaegsed Balti provintside maamõõduandmed ja maakaardid anti Uusikau-punki rahulepingu tingimuste kohaselt üle Venemaale, sattus salastamispiisik ka Vene militaarvõimude valdusse (Tõnu Raid, “Uus korralik mõõtmine: Eesti- ja Liivimaa kaardistamisest XVII saj. lõpul” – *Geodeet* 27, 2003, lk 30–33). Võib arvata, et see oli üks põhjus, miks tsaar Paul I keelustas krahv Ludwig August Mellini Liivimaa atlase väljaandmise. Tsiterin siinkohal Endel Varepit:

“[...] 1797. aastal algul kehtestati Paul I poolt trükiste suhtes range tsensuur. Atlase kirjastaja [...] arreteeriti [...] süüdistatuna revolutsioonilise kirjanduse levitamises. [...] Ka Mellinil endal tuli atlase pärast üle elada tõ-

siseid raskusi. 1798. aasta oktoobris sai Liivimaa tsiviil-kuberner [...] Peterburist korralduse Paul I käsul Mellini arreteerida ning sõjakohtu alla anda. Mellini vastu tõsteti süüdistus selles, et tema, olles varem teeninud kindralstaabi juures, annab välja Eesti- ja Liivimaa situatsioonikaarte ning laseb need välismaal graveerida. Kuberner, kes tundis atlase saamisluhu algusest peale ja oli ka ise selle koostamisele kaasa aidanud, astus keisri ees samme Mellini kaitseks. Lõpuks Paul I loobus Mellini arreteerimise ja kohtu alla andmise nõudest, kuid Mellin’ilt võeti ära kõik joonised ja muud materjalid ning saadeti Peterburi. [...] Atlase keelustamine katkestas selle väljaandmise mitmeks aastaks. Alles peale Paul I surma osutus võimalikuks jätkata atlase väljaandmist” (“L. A. Mellini Liivimaa Atlas ning selle tähtsus Eesti NSV territooriumi geograafilise uurimise ajaloos” – *Eesti Teaduste Akadeemia toimetised* IV: 2, 1955).

TSAARIRIIGI PÄRAND EESTI VABARIIGIS

Sõjatehnika areng, eriti suurtükiväe üha laialdasem kasutamine nõudis detailseid ja geomeetriliselt täpseid topograafilisi kaarte. Murranguliseks sai sõjapograafia arengus astronoomilis-geodeetilise mõõdistamisviisi (triangulatsiooni) kasutuselevõtt. Liivi- ja Eestimaa topograafiline (trigonomeetiline) kaardistamine algas 1894. aastal (“üheverstane topograafiline kaart” – *Eesti entsüklopeedia* 12, Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus 2003).

Kui varasemad, triangulatsioonieelsed kaardid omasid peamiselt sõjalis-logistilist tähtsust, siis uus, triangulatsioonile põhjendatud ja õigenurkse koordinaatide võrguga varustatud suuremõtkavaline topograafiline kaart

Et Vene üheverstane kaart oli vajalik esmajoones suurtükiväe juhtimiseks. Muidugi tembeldati ka selle kaardi ti-raaž salajaseks.

Et Vene üheverstane kaart oli kasutusel ka Vabadussõjas, kandus salastuse nõue Eesti kaitsevähk. Endisi Vene kaarte anti välja ainult riiklikele asutustele piiratud kasutamiseks. Uus kaitsevähk topograafiline kaart 1: 25 000 kuulutati täiesti salajaseks, riigi- ja eraasutustele seda välja ei antud (Kalju Kukkur & Heiki Potter, “Ajalooline tagasisivaade kaitsevähkade staabi topo-hüdrograafia osakonna tegevusele” – *Sõdur* 3, 2000, lk 21–24, 35).

Topograafilistel kaartidel oli oluline tähtsus ka Teise maailmasõja eel ning see tingis kaartide kiiva varjamine võõr(naaber)riikide eest. Agressiivsete kavatsustega suurriikide salateenistused püüdsid aga iga hinna eest hankida potentsiaalse vastase topograafilisi kaarte. Näiteks Nõukogude Liidus trükiti aastatel 1937–1939

Eesti territooriumi kohta topograafiline kaart 1:50 000 (vt joonised 1 ja 2). Piirilinna Narva kohta ilmutati isegi kaart 1:25 000. Ka Saksa armeel oli N Liidu vastu sõja alustamisel olemas (ületrükitud saksakeelsete kirjadega) komplekt Eesti topograafilisi kaarte. NATOga ühinemisel selgus, et USAs oli ennesõjaaegsete (1939. aasta) kaitseväe topograafiliste kaartide andmetel koostatud ja kirjastatud Eesti topograafiline kaart mõõtkavas 1:50 000.

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis lõpetati tsiviilkasutajatele topograafiliste kaartide ning geodeetiliste ja gravimeetriliste andmete kasutamise piirangud (*Riigi Teataja* 1992, 6, 89). Kaitsejõududes toodetud ja ka teistes jõustruktuurides kasutatavatele topograafilistele kaartidele kehtib ametkondlik kasutuspiirang.

KAARDIPOLIITIKA NÕUKOGUDE LIIDUS

Eriti rangeks muutus topograafiliste kaartide ja geodeetiliste andmete salastamise kord NSV Liidus seoses külma sõja ja võidurelvastamisega. Riiklikud jõustruktuurid – Geodeesia ja kartograafia Peavalitsus (venekeelne lühend ГУГК, GUGK), Kindralstaap ja Riiklik Julgeolekukomitee (KGB) – kehtestasid 1965. aastal ühise direktiivse dokumendi – topograafilis-geodeetiliste ja kartograafiliste materjalide salastamise instruksiooni (*Instruktsioon TGMS*, vt lisatud nimistu). Instruksioon oli ka salajane, selle nõuded olid kohustuslikud

Joonis 1. Nõukogude Liidu kindralstaabi topograafiline kaart 1: 50 000; kaardileht 0-35-14-B (Nõmme), kirjastatud 1939. aastal [kaarti on vähendatud 42%ni]. Trükitud tempel “ei kuulu avalikustamisele”, mis hiljem [vist 1965. aastal] on muudetud tekstiks “salajane”. Kaart on koostatud 1899. aasta 1:21 000 mõõtkavalise moodsustamise andmete alusel, täiendatud Eesti 1:25 000, 1:50 000, 1:200 000 mõõtkavaliste kaartide ja teiste andmetega 28. augusti 1939 seisuga.

Märkus: Kaardil on kujutatud osa strateegilise tähtsusega Tallinna kaitserajatiste vööndi raudteevõrgust, mis tänaseks on valdavalt hävinud.

kõigile ministeeriumidele, riiklikele komiteedele, ametkondadele jt tsiviilasutustele.

Aja jooksul kehtestati *Instruktsioonile TGMS* lisaks ja täienduseks veel mitu piiratud kasutusega dokumenti (avalikuks kasutamiseks lubatud kartograafiliste teoste koostamise eeskiri jt, vt lisatud nimistut). Tulenevalt teaduse ja tehnika (kaugseire, digitaalkartograafia, gravimeetria) arengust muudeti ka instruksiooni teksti, selle teisendid ilmusid aastatel 1969 ja 1990. Viimast teisendit (*TGMS-90*) ei jõutudki Eestis kasutusele võtta.

Salastamise peamiseks ajendiks olid ühtne riiklik koordinaatide süsteem (*1942. a k/s*) ja selle alusel koostatud täpsed (suuremõtkavalised) topograafilised kaardid. Sisuliselt oli *1942. a k/s* kartograafias tuntud Gaussi-Krügeri projektsioonile tuginev militaarne viitesüsteem, mis võimaldas piisava täpsusega määrata igasuguste maastikuobjektide koordinaate (geograafilisi ruumiandmeid). Raketrelva arenedes keelustati *1942. a k/s* andmete ja kaartide kasutamine tsiviilasutustes täielikult. Topograafilis-geodeetiliste materjalide kasutamiseks tsiviilasutustes töötati välja Gaussi-Krügeri projektsiooni teisend, nn 1963. aasta koordinaatide süsteem (*1963. a k/s*), mille matemaatilised parameetrid olid täiesti salajased.

Geograafiliste atlaste, maakaartide, topograafiliste plaanide jms materjalide trükis avaldamine oli täielikult GUGK monopol. Sellealane järelevalve oli pandud omaette mõjukale ametkonnale – NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuvale Trükistes Riiklike Saladuste Kaitse Peavalitsusele (lühidalt GLAVLIT). Kehtis trükiste tsenseerimise ja kirjastamise piirangute eeskiri (vt lisatud loendit), mis välistas geograafilisel andmestikul põhinevate graafiliste materjalide avaldamise (trükkimise, paljundamise). Väidetakse, et absurdsuse poolest ületasid GLAVLITi piirangud *Instruktsiooni TGMS* nõudeid, sest neid tõlgendavad ametnikud ei olnud eriti kompetentsed geodeesia ja kartograafia alal (isegi trükitekstis esinevad mõisted, nagu topograafiline kaart, plaan, skeem, kaardivõrk, mõõtkava ja koordinaadid, tekitasid vastureaktsiooni). Paremal juhul otsiti nõuabi

Joonis 2. Osa Nõukogude Liidu kindralstaabi topograafilisest kaardist 1:50 000; kaardileht 0-35-13-B (Paldiski), kirjastatud 1939. aastal (kaarti on vähendatud 42%ni).

GUGK organitelt (vt nt Mati Rahu, “Haiguste levikukaardid: rännakuid Glavliti-ajast tänapäeva” – Ülo Mander & Ott Kurs (toim), *Geograafilisi uurimusi aastatuhande vahetusel: üllitatud Tartu Ülikooli geograafia instituudi 85. aastapäevaks* (Publicationes Instituti Geographici Universitatis Tartuensis 89), Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 195–208).

TOPOGRAAFILISED SALADUSED

Instruktsiooni TGMS kohaselt jagunesid (tembeldati) topograafilis-geodeetilised, kartograafilised ja aeropildistamise materjalid sisu, mõõtkava ja täpsuse poolest täiesti salajasteks, salajasteks, ametialaseks kasutamiseks ja mittesalajasteks (avalik kasutus). Täiesti salajaste materjalide koostamise piiranguid *Instruktsioonis TGMS* ei käsitletud, ilmselt oli nende kohta eraldi eeskiri.

Avalikuks kasutamiseks oli lubatud koostada geograafilisi kaarte, koolikaarte ja erikaarte ainult GUGK ettevõtetes spetsiaalselt selleks valmistatud riigi 1:2 500 000 mõõtkavalise alus(baas)kaardi (vene k *карта-основа*) põhjal. Heino Mardiste ja Jüri Jagomägi märgivad, et aluskaardi koostamiseks loodi kartograafiline eriprojektsioon, mis moonutab kaardil koordinaate, kaugusi ja suundi (Heino Mardiste & Jüri Jagomägi, “Kartograafia areng Eestis viimase 60 aasta jooksul” – Ülo Mander & Ott Kurs (toim), *Geograafilisi uurimusi aastatuhande vahetusel: üllitatud Tartu Ülikooli geograafia instituudi 85. aastapäevaks* (Publicationes Instituti Geographici Universitatis Tartuensis 89), Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 178–194).

Sisuliselt oli tegemist minimaalse situatsioonikoormusega skeemiga, millel puudus ka geograafiline koordinaatvõrk. Aluskaarti jagati tsiviilasutustele, kellel oli lubatud koostada geograafilisi või erikaarte. Ja isegi

1963. a k/s

1963. a k/s põhineb Gaussi kolmekraadiliste tsoonidega kartograafilisel projektsioonil, mille telmeridiaanid olid nihkes võrreldes rahvusvaheliselt tuntud Gaussi-Krügeri projektsiooniga. Nihke suurus ja suund ning muud matemaatilised andmed olid “seitsme riivi ja luku taga” ning kaartidel puudus geograafiline koordinaatruudustik. Maastikuobjektide koordinaatide (ruumiandmete) määramine nende kaartide abil oli raskendatud.

nende skemaatiliste kaartide või atlaste avaldamiseks trükkis oli vajalik taotleda GLAVLITi luba, mida kohalikel (vabariikliku alluvusega) ametkondadel, ettevõtetel või organisatsioonidel oli võimatu saada.

Avalikuks kasutamiseks lubati ka piiratud ulatuses (kruntide, ehitusobjektide jms) lokaalsete alade topograafilist mõõdistamist (koostada kuni 25 ha alade topograafilisi alusplaane ja kuni 100 m laiusega trassi-plaane). Kuid mõõdistamiseks oli kehtestatud rida lisa-piiranguid, nagu suvaline koordinaatide süsteem, plaanil ei võinud näidata teatud topograafilisi elemente või objekte, mille loetelu oli pikk, jne.

Ametialaseks kasutamiseks (AK) tembeldati topograafilised kaardid 1:200 000 või väiksemas mõõtkavas. Templiga AK võis koostada suvalises koordinaatide süsteemis maakasutusplaane, geoloogikaarte jt erikaarte. Kuid AK-kaartidele ei lubatud kanda mitmeid topograafilisi objekte ja iseloomustusi, sõjalisi objekte jpm, keelatud kaardiobjektide nimekiri oli samuti üsna pikk. Tolle aja põhiline kaardikasutus oligi ametkondlik ja piirdus kolhooside, sovhooside jt põllumajandusettevõtete ning metsamaade (metskondade) maakasutukaartidega, valdavalt 1:10 000. Maakasutuskaartide koostamise lähtekaardiks oli salajane maafondi põhikaart, nn fotoplaanid (Heiki Potter, "Kaardistamistöödest Eesti NSV-s" – *Geodeet* 8, 1995, lk 24–27).

Salajaseks tembeldati riikliku 1942. a k/s koordinaadid ja muud sellele süsteemile tuginevad andmed ning topograafilised kaardid (1:100 000 või suuremas mõõtkavas) ja fotoplaanid, aga ka igasugused aero- ja satelliitpildistamise (kaugseire) materjalid ning gravimeetrilise mõõdistamise andmed. Salajasteks tembeldati ka kõik varasemate topograafiliste ja maakaartide väljaanded ning koordinaatide kataloogid, isegi tsariaegne ühe-verstane kaart. 1965. aastal võeti tsiviilotstarbeliste topograafiliste kaartide ja fotoplaanide koostamiseks kasutusele 1963. a. k/s. Kuid ka selles süsteemis geodeetilised andmed ja nende alusel koostatud või ümber vormistatud topograafilised kaardid (1: 50 000 või suuremas mõõtkavas) jäid salajasteks.

1942. aasta süsteem keelustati tsiviilettevõtetele täielikult; kõik 1942. aasta süsteemi kaardid ja kataloogid tuli hävitada või ettenähtud korras GUGK süsteemi üle anda. 1963. a k/s kehtis kuni 1987. aastani, mil see omakorda tunnistati täiesti salajaseks ja mindi tagasi 1942. aasta süsteemile.

RIIKLIK JÄRELEVALVE JA REŽIIMINÕUDED

Geodeetiliste ja kartograafiliste tööde monopoolse seisundi ja tsentraalse juhtimise tagamiseks piirati oluliselt topograafilis-geodeetilisi ja kartograafilisi töid tegevate kohalike ettevõtete hulka. Ettevõtete nimistu, kellele liiduvabariigi valitsus taotles mõõdistamistöödeks alalise tööloa, kinnitas GUGK. Tööloa anti reeglina projekterimisinstituutidele topograafilis-geodeetiliste uurin-gute tegemiseks piiratud aladel. Alalise tööloa saanud ettevõtte allus GUGK geodeetilise järelevalve piirkond-

TSITAAT

Ka range käsu täitmisel võib leida erandeid. Et mitte hävitada sotsialistliku maareformi käigus moodustatud kolhooside ja sovhooside maakasutuste piirandmete originaale, taotles Eesti Põllumajandusprojekt GUGK inspeksioonilt loa esimese aerofotomõõdistamise tulemusena koostatud (1942. a k/s) fotoplaanide säilitamiseks (Heiki Potter, "Kaardistamistöödest Eesti NSV-s" – *Geodeet* 8, 1995, lk 24–27).

TSITAAT JA SELGITUS

Teatavasti oli Eesti NSV territoorium üks militaarobjektidega kõige tihedamini "asustatud" piirkondi maailmas. Seetõttu oli kolmandik alast tavaliseks aeropildistamiseks suletud (Heiki Potter, "Kaardistamistöödest Eesti NSV-s" – *Geodeet* 7, 1995, lk. 25–34).

Režiimse (militaarse) objekti ja nende lähipiirkonna pildistamisloa taotlemine käis (nagu ikka) GUGK ja kindralstaabi kaudu, kuid selle menetlemise ja pildistamisandmete kasutamise (töötlemise) reguleerimiseks oli eraldi eeskiri – *Инструкция ПАО-75* (selle teksti Eestisse vist ei antudki).

MÄLUPILT

Üks huvitav meenutus. GUGK Balti Inspeksiooni ülem märkas Tallinnas ühe taksojuhi käes täpset linnaplaani, võttis selle ära (rekvireeris julgeolekuorgani ähvardusega), sest instruksiooni kohaselt oli tegemist salajase dokumendi avaliku kasutamisega. Taksojuht oli selle saanud (vist kingituseks) Soome turistilt.

liku inspeksiooni rangele kontrollile. Eesti kuulus Riias asuva Balti inspeksiooni võimupiirkonda.

Ka aeropildistamisluba tuli hankida otse GUGK-lt (kes kooskõlastas selle kindralstaabiga), kusjuures pildistamislendu tegid ainult Aerofloti spetsialiseeritud lennusalgad. Eestit teenindasid Leningradi ja Kiievi lennusalgad.

Inspeksiooni ülesannete hulka kuulus ka mõõdistamis- või kartograafiliste tööde ühekordsete (objektide) töölubade andmine nimekirja arvatud ettevõtetele. Ettevõtted pidid igal aastal esitama inspeksioonile mõõdistamistööde aruanded ja koostatud erikaartide kontrollseksemplarid. Suuremate (üle 1000 ha) mõõdistamistööde kontrollimine ja vastuvõtmine oli inspeksiooni õigus, Balti inspeksioon pidas seda aga lausa kohustuseks. Tööde vastuvõtmiseks moodustas inspeksiooni esindaja tavaliselt kohalikest juhtivatest spetsialistidest koosneva komisjoni.

Inspeksioon kontrollis regulaarselt ka topograafilis-geodeetiliste ja kartograafiliste tööde luba omavates organisatsioonides *Инструкция TGMS* ja režiiminõuete täitmist.

Režiimi nõuded kehtestati salajase instruksiooniga (*Инструкция по обеспечению режима секретности*

в министерствах, ведомствах, на предприятиях, в учреждениях и организациях СССР), mille täitmine oli kohustuslik kõigile N Liidu ministereeriumidele, ametkondadele, ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele. Instruksioon määratles riikliku saladust kandvad dokumendid, uurimis- või projekteerimistööd ja esemed (salastatud objektid) ning nende salastatuse astme.

Salastatud objekte käitlevad asutused jagunesid kolme režiimirühma. Asutuse struktuuris pidi olema salastuse režiimi organ (nn esimene osakond) või vähemalt režiimi eest vastutav juhataja asetäitja.

Töötajatele, kes kasutasid oma töös salajasi materjale või kellel oli võimaldatud nendele juurdepääs, tuli vormistada vastav luba (*допуск*). *Допуски* jagunesid kolmeks tasemeks: vormid nr 1 ja 2 vormistas julgeolekuorgan asutuse juhtkonna taotlusel (avati ka vastav toimik), vorm nr 3 vormistati asutuse käskkirjaga.

Riiklikku saladust sisaldavateks dokumentideks olid ka salajasuse templit kandvad geodeetilised andmed ja kartograafilised materjalid (topograafilised kaardid jms). Enamik Eestis tegutsevatest projekteerimis- ja uurimisinstituutidest kuulus kolmandasse režiimirühma. Salajaste dokumentide hulga ja *допущ*kiga töötajate arvu poolest olid suurimad Põllumajandusprojekt ja Maaparandusprojekt, sest need ettevõtted tegelesid suures ulatuses maafondi kaardistamisega.

Mõistagi tekitas režiiminõuete täitmine probleeme. Eriti keeruline (praktiliselt võimatu) oli täita režiiminõudeid fotoplaanide kasutamisel kaardistamise välitöödel. Asjatuid sekeldusi tekitas ka paljude töötajate (väikaardistajad, joonestajad, projekteerijad jt) *допуски* ümbervormistamine, mis oli vajalik seoses 1963 a. k/s kehtstamise ja 1942 a. k/s keelustamisega, sest mõnda aega (üleminekuperioodil) tuli kasutada üheaegselt kahes süsteemis kaarte. Selleks kehtestati rangemad režiiminõuded, mille täitmine oli eriti võimatu.

Režiimi täitmist kontrollis ja juhendas (vajadusel) kohalik julgeolekuorgan asutuse esimese osakonna kaudu.

TOTAALSE SALASTAMISE MÕJU

Pool sajandit kestnud geodeesia ja kartograafia salastamise poliitikal oli oluline, kuid kahesugune mõju. Maaameti väitel “oleme ilma jäänud osast rahvuskultuurist, kuna eestikeelsed [...] kaardid on samaväärsed kooliõpikutega” (Lembit Tamme, “Geodeesia ja kartograafia olukorrast Eestis” – *Geodeet* 1, 1991, lk 5–6).

Heino Mardiste ja Jüri Jagomägi on seda aega võrdsustanud seisakuga Eesti kartograafia arengus: “[...] elanikkonnal kadunud huvi kartograafia vastu. Kasvanud on põlvkond inimesi, kes ei oska ega tahagi kasutada kaarti liikumiseks või ümbritseva ruumi tunnetamiseks”

VALIK SALAJASI VÕI AINULT AMETIALASEKS KASUTAMISEKS LUBATUD DIREKTIIVSEID DOKUMENTE

- Инструкция по определению и обеспечению секретности топографо-геодезических, картографических и аэрофотосъёмочных материалов на территорию СССР (СТГМ-69). Москва: Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР 1970.
- Инструкция о порядке составления подготовки к изданию и издания географических, учебных и тематических карт и атласов организациями министерств и ведомств СССР (СКО-72). Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР.
- Инструкция о порядке составления и издания планов городов и других населенных пунктов, предназначенных для открытого опубликования и “для служебного пользования” (СПГ-88). Москва: Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР 1989.
- Перечень сведений, подлежащих засекречиванию по системе Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. Москва 1990.
- Положение о государственном геодезическом надзоре СССР. Москва Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР 1965.
- Mittesalajaste väljaannete trükkimise ühtsed eeskirjad. Moskva: NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Trükistes Riiklike Saladuste Kaitse Peavalitsus 1976; eesti keeles: Tallinn 1977.

(“Kartograafia areng Eestis viimase 60 aasta jooksul” – Ülo Mander & Ott Kurs (toim), *Geograafilisi uurimusi aastatuhande vahetusel: üllitatud Tartu Ülikooli geograafia instituudi 85. aastapäevaks* (Publicationes Instituti Geographici Universitatis Tartuenssis 89), Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 178–194).

Selle mõju on märgata veel tänapäevalgi: paljud geograafiaõpetajad ei oska kaartide järele orienteeruda, päästeteenistuse töötajad ja politseinikud eksivad väljakutsetele minnes jne.

Teisest küljest leiab totaalse salastamise tagajärgedest ka üht-teist positiivset. Näiteks välistas tembeldatud materjalide range arvestus nende hävimise või kaotamine (salajase kaardi kadumine oli suur ametialane skandaal). Või teine näide: topograafilis-geodeetiliste tööde riiklik (GUGK inspeksiooni) tehniline järelevalve tagas kohalikes ettevõtetes topograafilis-geodeetiliste tööde kõrge kvaliteedi ja materjalide käitlemise hea distsipliini.

Heino Mardiste ja Jüri Jagomägi väidavad eelosundatud kirjutises, et 1990. aastate alguses toimus Eesti kartograafia kiire areng (taassünd) just tänud sellele, et tuli alustada peaaegu tühjalt kohalt. **KK!**

JALAVÄE- JA TAGALAKOMPANII ÕPEKOGUNEMINE

Teema: Õppekogunemise I etapp

Eesmärk:

JALAVÄEKOMPANII

Õppekogunemisel toimub reservjalaväekompanii (JK) juhtivkoosseisu tegevuse kokkuharjutamine tegutsemaks lahingutegevuses ühtselt funktsioneeriva allüksusena.

Reservõppekogunemise saavad JK ohvitserid selliseid teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil osaleda JK koosseisus põhilahinguliikides ja lahingutegevust siduvates tegevustes.

Õppekogunemisel ühtlustatakse ning kinnistatakse JK ohvitseride teadmisi ja oskusi, samuti nende tegevust järelevalve olukorras, mis on maksimaalselt sarnastatud lahinguolukorrale.

TAGALAKOMPANII

Õppekogunemisel toimub reservtagalakompanii (TK) tegevuse kokkuharjutamine tegutsemaks lahingutegevuses ühtselt funktsioneeriva allüksusena.

Õppekogunemise tulemusena on TK ohvitseridel sellised teadmised ja oskused, mis võimaldavad neil juhtida TKd põhilahinguliikides ja lahingutegevust siduvates tegevustes pataljoni tegevuse kindlustamisel.

Reservõppekogunemisel ühtlustatakse, viimistletakse ja kinnistatakse teadmisi ja oskusi, samuti TK tegevust järelevalve olukorras, mis on maksimaalselt lähendatud lahinguolukorrale.

Aeg: 12.–18. veebruarini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Käskkirjaga määratud malevate jalaväe- ja tagalakompaniide ohvitserid.

KAITSELIIDU KOOLI KONTAKTANDMED

Ameti/koht	Nimi	Telefon	GSM	E-aadress	Tegevusvaldkond
Sekretär	Liivi Vinglas	489 0362	522 5609	kool@kaitseliit.ee	
Korrapidaja		489 0375			
Väljaõppeülem kooli ülema ülesannetes	kpt Meelis Pernits	489 0366	5346 4938	mpernits@kaitseliit.ee	
Instruktorid	kpt Argo Näkk	489 0363	5346 4937	anakk@kaitseliit.ee	ROK(k)K ja ROK(k)R
Ülem	kpt Erik Niine	489 0363	5380 7651	eniine@kaitseliit.ee	
RVAK ülem	Merle Sikka	489 0364	505 6766	msikka@kaitseliit.ee	Juhtimiskursuste, instruktorikursuste, treenerikursuste, eriorganisaatsioonide kursuste ülem
Kooli veebel	srs Jaanus Umal	489 0367	528 2186	jumal@kaitseliit.ee	
Administraator	Gea Pernits	489 0367	5554 3765	gea@kaitseliit.ee	

Address:

79601 Alu, Raplamaa
Tallinna mnt 2
kool@kaitseliit.ee
faks 489 0361

KAITSELIIDU KOOL

Kursuste kalender

2006/07. õppeaasta

Ülevaade Kaitseliidu Koolis 1. septembrist 2006 kuni 1. septembrini 2007 algavatest ja nendega seotud kursustest.

Teatmiku eesmärk on liikmeskonna teavitamine täiendkoolitusvõimalustest Kaitseliidu Koolis. Lisateavet kõigi nimistust sisalduvate kursuste kohta saab Kaitseliidu Kooli töötajalt (vt kontaktandmeid lk 8).

Kursustele saab registreeruda kaitseliitlase vahetu ülema ja maleva personalitöötaja kaudu.

Sapientia atque constantia virtute atque gladio pro patria!
Tarkuse ja püsivuse, vaprust ja mõõgaga isamaa eest!

SISUKORD (LEHEKÜLGEGE NUMBRID VAJAVAD TÄPSUSTA)

JUHTIMISKURSUS I.....	2
JUHTIMINE I PRAKTIKAS.....	2
JUHTIMINE II.....	2
JUHTIMINE II PRAKTIKAS.....	2
JUHTIMINE III.....	2
INSTRUKTORIKURSUS.....	3
TREENERIKURSUS.....	3
VÄLJÄÕPETEHOLOGIA KURSUS / ÕPEKAVADE KOOSTAMINE.....	3
NAISKODUKAITSE JAOSKONNA ESINAISE KURSUS.....	4
KAITSELIIDU VABATAHTLIKU NOORTEJUHI KURSUS.....	4
RESERVVANEMALLOHVITSERI KURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMAVANEM) RVAK I.....	4
RESERVVANEMALLOHVITSERI KURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMAVANEM) RVAK II.....	5
RESERVOHVITSERIKURSUS KAITSELIIDUS (KOMPANIIÜLEM) ROKK(k) II.....	5
RESERVOHVITSERIKURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMÄÜLEM) ROKK(R) VI.....	5
KAITSELIITU TUTVUSTAV KURSUS.....	5
LASKEINSTRUKTORI KURSUS.....	6
SÕJAPIDAMINE TALVETINGIMUSTES: TÄIENDKURSUS ALLÜKSUSE ÜLEMATELE.....	6
ESMAABIÕPETAJATE KURSUS.....	6
FORMEERIMISKESKUSE STAABI KURSUS.....	7
FORMEERIMISINSTRUKTORI KURSUS.....	7
FORMEERIMISPUNKTI JUHTKONNA KURSUS.....	7
PATALJONI STAABI JA STAABIKOMPANII ÕPEKOGUNEMINE.....	7
JALAVÄE- JA TAGALAKOMPANII ÕPEKOGUNEMINE.....	8
KAITSELIIDU KOOLI KONTAKTANDMED.....	8

JUHTIMISKURSUS I

Teema: Sotsiaalsed oskused

Eesmärk: Tutvustada ja selgitada osavõtjatele nende inimestevaheliste suhete mõtet, mis tekivad grupikoostöös, samuti nende suhete tähendust juhtimisfunktsiooni kontekstis. Iga osavõtja saab isiklike elamuste kaudu olla tunnistajaks nende suhete tähtsusele juhtimiseelisesena.

Aeg: 22.-26. jaanuarini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu üksuste vabatahtlikud juhid, noortejuhid, kaadrikaitseväelased, riigiametnikud, Naiskodukaitse juhid

JUHTIMINE I PRAKTIKAS

Teema: Sotsiaalsed oskused

Eesmärk: Kursus annab kursustasemele võimaluse omandada teadmisi, oskusi ja hoiakud, mis võimaldavad tal paremini kasutada grupiresurssi jao tasandil. Lisaks sellele hinnatakse kursustase sobivust esmatasandi juhi (jaopealik, Naiskodukaitse jaoskonna esinaine) väljaõppele saamiseks.

Aeg:

I kursus 2.-4. veebruarini 2007 (Naiskodukaitse liikmed)

II kursus 20.-22. aprillini 2007 (Kaitseliidu liikmed)

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Vabatahtlikud kaitsealised ja naiskodukaitjad

JUHTIMINE II

Teema: Ratsionaalne otsustusprotsess

Eesmärk: Anda sinule kui juhile oskusi eesmärkide püstitamiseks, otsustamisprotsessi struktureerimiseks, juhtimiseks ja arendamiseks sellisel viisil, et sa kasutaksid ära oma teadmisi ja kogemusi ning võtaksid vastu efektiivseid otsuseid.

Kursusel osalejana on sul võimalus:

- eksperimenteerida erinevate juhtimisottingutega;
- saada osa teiste kogemustest ja muljetest nende toimingute puhul;
- läbi töötada oma kogemusi ja muljeid ning teha nende põhjal järeldusi.

Aeg: 23.-27. oktoobri 2006

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu üksuste vabatahtlikud juhid, noortejuhid, kaadrikaitseväelased, riigiametnikud, Naiskodukaitse juhid. Nõutav, et eelnevalt on läbitud Juhtimiskursus I või Juhtimine I praktikas.

JUHTIMINE II PRAKTIKAS

Teema: Ratsionaalne otsustusprotsess

Eesmärk: Kursus annab võimaluse omandada teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis võimaldavad kursusel läbinud juhtida otsustamisprotsessi ratsionaalselt, kaasates esmatasandi juhte. Kursusel hinnatakse kursustase sobivust keskaastme juhi (rühmaapealik, ringkonna esinaine) väljaõppele suunamiseks.

Aeg:

8.-10. juunini 2007 (Naiskodukaitse liikmed)

12.-14. oktoobri 2007 (Kaitsealised liikmed)

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu ja Naiskodukaitse esmatasandi juhid (allohvitserid, jaoskondade esinaised). Nõutav, et eelnevalt on läbitud Juhtimiskursus I või Juhtimine I praktikas.

JUHTIMINE III

Teema: Inimressursi arendamine

Eesmärk: Kursuse eesmärk on paremini kasutada ja arendada üksuse inimressursi. Osalejatel on võimalus kursuse jooksul välja töötada oma üksusele vastav tegevuskava. Kursusel töötatakse välja üksuse inimressursi juhtimise taktika.

FORMEERIMISKESKUSE STAABI KURSUS

Teema: Formeeriimiskeskuse staabi töö

Eesmärk: Oppe töö käigus saavad kursustaseme:

- teadmisi formeerimisest;
- teadmisi ja oskusi tööks formeeriimiskeskuse staabis formeeriimispunktide töö juhtimisel.

Aeg:

I kursus 9.-13. oktoobri 2006

II kursus 9.-13. aprillini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Käskkirjaga määratud malevate formeeriimiskeskuste staapide liikmed.

FORMEERIMISINSTRUKTORI KURSUS

Teema: Formeeriimispunkti töö ja dokumentatsioon

Eesmärk: Kursusel saavad osalejad informatsiooni muudatustest formeeriimispunkti töös ja dokumentatsioonis ning ettevalmistuse oppe töö läbiviimiseks formeeriimispunkti juhtkonna kursusel.

Aeg: 30. maist 3. juunini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Formeeriimisinstruktorid.

FORMEERIMISPUUNKTI JUHTKONNA KURSUS

Teema: Formeeriimispunkti töö

Eesmärk: Väljaõppe käigus saavad formeeriimispunkti ülemad ja vanemad teadmisi ja oskusi üksuse formeeriimise korraldamiseks formeeriimispunkti.

Aeg: 2.-3. juunil 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Käskkirjaga määratud malevate formeeriimispunktide ülemad ja vanemad.

PATALJONI STAABI JA STAABIKOMPAANII OPPEKOGUNEMINE

Teema: Reservväelaste õppekogunemise I etapp

Eesmärk:

STAAP

Õppekogunemisel saavad kaadrikaitseväelased ja reservväelased teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil täita oma ülesandeid pataljoni staabis, saavutamaks staabi koostöövõimekuse pataljoni tegevuse planeerimisel ja juhtimisel rännakul ja kaitsealingsus.

Õppekogunemisel:

- omandatakse staabitöö baasteadmisi ja -oskusi oma ülesannete täitmiseks;
- täidetakse erialaseid ülesandeid täitmine pataljoni staabis;
- tehakse koostööd erinevate staabisektsioonide vahel pataljoni tegevuse planeerimisel ja juhtimisel.

STAABIKOMPAANII

Õppekogunemisel toimub reservstaabikompanii (StK) tegevuse kokkuharjutamine tegetsemaks lahingutegevuses ühtselt funktsioneeriva allüksusena.

Õppekogunemisel saavad on StK ohvitserid selliseid teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad neil juhtida StKd põhilahinguliikides ja lahingutegevust siduvates tegevustes pataljoni staabi tegevuse kindlustamisel.

Reservõppekogunemisel ühtlustatakse, viimistletaks eia kinnistatakse teadmisi ja oskusi, samuti StK tegevust järelevalve olukorras, mis on maksimaalselt lähendatud lahinguolukorrale.

Aeg: 5.-11. veebruarini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Käskkirjaga määratud malevate staapide kaadrikaitseväelased ja reservväelased.

Soome Reservohvitseride Liit sai 75-aastaseks

KUNO PEEK, lipnik

Tänavu saab 75 aastat Soome Reservohvitseride Liidu (Suomen Reserviupseeriliitto = RUL) asutamisest. Väärrika juubeli tähistamiseks korraldati 5.-6. augustil suurejoonelised aastapäeväüritused Haminas, kus asub Soome reservohvitseride koolituskeskus.

Pidulik juubelpäev

Lisaks mitmesajale kutsutud soomlasele osalesid RULi juubeliüritusel ka külalised Eestist, Rootsist, Norrast, Taanist ja Venemaalt. EROKd esindasid kapten Heino Piirsalu, kapten Andre Lilleleht, leitnant Tiit Ling, leitnant Imre Ojamaa, lipnik Erkki Jõeäär, lipnik Erik Koitla, lipnik Hannes Kaljuvee ja lipnik Kuno Peek.

Aastapäevaaktus avati pärgade asetamisega Talvesõjas ja Jätkusõjas langenud reservohvitseride mälestusmärgile. Seejärel koguneti Soome Reservohvitseride Kooli (Suomen Reserviupseerikoulu = RUK) saali, kus kõrged ametnikud ja riigitegelased esinesid kõnedega.

Teiste seas tervitas RULi liikmeid Soome kaitseminister Seppo Kääriäinen. Eriti päevakohasena mõjus ministri seisukoht liitlas-

abi ja oma riigi kaitsevõime suhtest: "Soome sõjalist kaitset ei saa jätta ainult väljaspoolse hea tahte hoolde. Soome kaitse tuum on alati soomlane."

Pidu ka linnarahvale

Ametlikule osale järgnes kokteiliõhtu, kus avanes võimalus põhjanaabritega lähemalt suhelda ja vestelda mitmesugustel militaarsedel teemadel ning anda üle ka personaalsed õnnitlused.

Eesti Reservohvitseride Kogu poolt anti RULi tegevjuhile kapten Janne Kosonenile senise koostöö tunnustusena üle EROK Teeneteristi Hõberist.

Juubelipidustuste finaalski oli suurejooneline tattooconcert, kus osalesid seitsme riigi sõjaväeliste üksuste orkestrid. Soome ja Rootsi ajateenijatest koosnevad armeeorkestrid jätsid oma jõulise esinemisega kustumatu mulje. Positiivse elamuse jättis ka sealse reservohvitseride kooli kadettide ansambel, kes mängisid täies vormisrõivastuses ühes Hamina kesklinna pubis kuni varaste hommikutundideni.

Lisaks ametlikule kavale oli Hamina sadamas linnarahvale ja külalistele uudistamiseks välja pandud mitmesugust sõjatehnikat (soomukid, helikopter, sõjalaev, relvad jpm).

Eesti Reservohvitseride Kogu esindus Soome Reservohvitseride Liidu 75. aastapäeva pidustustel.

Head sõbrad!

Suve lõpp on toonud mitmesuguseid uudiseid. Kõige kaalukam nendest on ehk kaitseväge juhataja erruminekuaudlus. Eesti seadused ei sätesta kaitseväge juhataja ametiaja pikkust, mistõttu tuleb viitseadmiral Tarmo Kõutsi sammu eriti tunnustada. Spekulatsioonid kaitseväge juhataja poliitiliste eelistuste üle ning sellega kaasneva kära ja intriigide otsimise võib seekord lõppenuks lugeda. Loodetavasti läheb ka uue kaitseväge juhataja järglase ametiseseadmine tsiviliseeritult. Mida kaitseväge ehk praegu kõige rohkem vajab, on töörahu, et riigi poolt seatud eesmärgid saavutada.

Teeb rõõmu, et konsensus on saavutatud ka Kaitseliidu ülema isiku osas, mis peaks lõpetama määramatustunde selle organisatsiooni liikmete seas ja andma jõulise impulsi edasiseks kiireks arnguks.

Meie endi tegemistest on sellel aastal jäänud veel kaks kaalukat üritust - laskevõistlus Kaitseliidu Männiku lasketiirus ja Baltic Talks'i seminar Tapa väljaõppekeskuses. Mõlema ettevalmistused on täies hoos ja ma usun nende õnnestumisse.

Käesolevast Tagavaraväge numbrist algab meie lehe välimuse ja sisu mõningane muutumine. Senine enamjaolt tehtud asjade kajastamine, n-ö kroonika väljaandmine peaks edaspidi teisenema pigem probleeme käsitlevaks, arutavaks ja tõstatavaks infoleheks. Kaitse Kodu! (mille kaante vahel meie leht ilmub) ilmutumissagedus on tänavu juba kaheksa numbrit aastas varasema kuue asemel, mis annab trükiruumi juurde ka meie lehele. Reservohvitserid, sõrmed klaviatuurile!

HEINO PIIRVALU, kapten, EROK juhatuses esimees

MÕELGEM KAASA!

Rahvuslik kaitsevõime kõigepealt Lk 2

ÜLEVAATED

Fakte ja mõtteid NATO reservohvitseride suvekongressilt Itaalias Lk 2

ÜLEVAATED

Reservohvitserid võitsid Erna retke Lk 3

MÕELGEM KAASA!

Rahvuslik kaitsevõime kõigepealt

Tulen tagasi põhimõtete asjade juurde. Igasuguse rahvusvahelise koostöö eelduseks on see, et rahvuslik kaitse lahendus kogu oma spektris on usutav. Tähtsuse järjekord on selge: kõigepealt tulevad meie rahvuslikud kaitsevajadused ja alles seejärel muud tähtsad eesmärgid. Sõnaga: et olla usustav rahvusvaheliselt, peavad rahvuslikud kaitseküsimused olema lahendatud. Rahvusvaheline koostöö ei korva rahvuslikku kaitsevõimet. Tuleb meeles pidada, et meie, soomlased, kaitseme oma maad kõigepealt ise, sõltumata sellest, kas oleme sõjaliselt väljaspool liitusid nagu praegu või siis sõjaliselt liitunud. Soome sõjalist kaitset ei saa jätta ainult väljaspoolse hea tahte hoolde. Soome kaitse tuum on alati soomlane.

On selge, et ka tulevikus tuleb peaga mõelda selle üle, kas praegune riigikaitse korraldus on meile piisav või vajame me muutusi. Meie riigikaitse tulevikuväljavaated on väljakutsuvad. Olen kindel, et meil, soomlastel, on tahet, võimet ja mõistust hoolitseda oma riigikaitse eest tänasel viisil ja piisava energiaga ka tulevikus. Seda tahet mõõdetakse uuesti, kui järgmine Eduskund ja Riiginõukogu alustavad valmistumist 2008. aasta julgeoleku- ja kaitsepoliitika ülevaate tegemiseks. Riigi sõjalise kaitse alused tuleb siduvalt otsustada paljudeks aastateks ette. Rabelemist peab vältima.

Meie hea süsteemi nurgakivi on usutav üldine sõjaväekohustus. Tavaliselt arvatakse, et see tähendab ainult ajateenistuses veedetud aega. Üldine sõjaväekohustus koosneb aga nii ajateenistusest kui ka sellele järgnevat teenistusest reservis. See kogub võrdselt kokku meie maa noorsoo ja koolitab neist isamaale kaitsetahtelised ja väljaõpetatud reservväelased. Reservväelastel põhineva süsteemi kaudu saab kaitseväge oma kasutusse ühiskonna parimad oskused. See on Soome "salarelv". Kaitseväge on kõigile kodanikele ja nii saadakse asjast ka üldiselt aru.

Väljavõte Soome kaitseministri Seppo Kääriäise kõnest 5. augustil 2006 Soome Reservohvitseride Liidu 75. aastapäeval
(http://www.defmin.fi/index.phtml?661_m=2654&s=270).

Fakte ja mõtteid NATO reservohvitseride suvekongressilt Itaalias

TIIT MEREN, kapten, EROK välistoimkonna esimees

NATO ja temaga assotsieerunud riikide reservohvitseride organisatsiooni (CIOR) suvekongress 2006 peeti Roomast kahe tunni sõidu kaugusele jäävas 15. sajandil eKr etruskide poolt asutatud, kuid praegu hoopis keskaegse ilmega Tuscia väikelinnas Viterbos.

Paralleelselt CIORiga peavad suvekongressi NATO rahvuslike reservkomponentide ehk kaitseministeeriumide vastavate ametnike esindajad (NRFC) ja meditsiiniala reservohvitserid (CIOMR). Kokku osales üritusel 34 liikmesriiki ning nendega assotsieerunud ja vaatlaja staatuses olevat delegatsiooni. Eestit esindasid CIORi Poliitilises Nõukogus (Council'is) EROK president Kapten Heino Piirsalu, leitnant Vello Väinsalu ja allkirjutanu. Viimane hoidis silma peal ka CIOMR tegemistel. NRFC tööst Eesti kahjuks endiselt osa ei võtnud.

Õigusküsimustest spordini

CIOR kongressi huvipakkuvad teemad käsitlesid eri maade reservistide tsiviilerialade andmebaasi (civil skills database), riikidevahelist reservistide väljaõppeprogrammi (Exchange Training Manual) ning arutelu ja üleskutset delegatsioonide juhtidele kaasata aktiivsemalt tegevusse reservistidest noorohvitseride (YROW). Eeskätt ka seetõttu, et mitmetes maades on reservis juba palju noori

ohvitseri, kes on naasnud missioonidelt kriisikolletesse Iraagis, Afganistanis ja mujal.

Seadusandliku komitee (Legal Committee) initsiatiivil algatatakse uuringud mitmel huvitaval juriidilisel teemal (näiteks: kes on terrorist ja kes vabadusvõitleja ning kas luuraja võib sissekukkumise järel vangistuses loota Genfi konventsiooni kehtimisele). Rahupartnerluskomitee (PfP Committee) uurib, miks pole Portugal vastanud järelepärimistele oma esindatuse puudumisest CIORis. Slovakiat hakkab CIOR survestama reservistide organisatsiooni kaotamise tõttu. Nimelt teatas Slovakkia kaitseministeerium, et seoses ajateenistuse kaotamise ja elukutselisele armeele üleminekuga on reservistide organisatsioon likvideeritud.

CIORi nn edukas tootes - sõjalises mitmevõistluses (military competition) - on märgata osavõtivate meeskondade vähenemist. Seepärast tekkis arutelu, kas staadionil läbitav takistusriba ei peaks olema kergem ning kas esmaabivõistluse (First Aid Competitio) ja relvastatud konflikti seaduste tundmise testimise (Law of Armed Conflict) korraldamine ühel päeval aitab ikka hoida sõjalise mitmevõistluse atraktiivsena.

Välistegevuses lahendati vastasseisu

EROKi välistoimkond tavaliselt leheveergudel oma tegemisi pikalt ei kommenteeri, aga seekord olgu mõningaile kriitikule (kes välis-tegevust välisurismiga samastavad) öeldud,

et selle suvekongressi eel ja ajal kogetud diplomaatiline tulevärk annab põhjuse veidi pikemalt peatuda ühel sündmusel - nimelt CIORi kui organisatsiooni ootamatul vastasseisul temaga konkureerida tahtva Maailma Reservohvitseride Kollokviumiga (CROW). Väidetavalt tahtis viimane korraldada oma aastakogunemise samas linnas vahetult enne CIORi suvekongressi. Paljud meist, riikide esindajaist, said sinna ka suulise kutse. Ootamatut vastasseisu klaariv arutelu (kumb organisatsioon suudab oma tegevuses tänase päeva kaitse- ja julgepoliitilisi reaaliaid järgides teisest tulemuslikum olla) planeeriti korraldada otse CIORi Poliitilise Nõukogu töökoosolekul.

Nõukogu liikmetena saime siselisi vahendusel osa harvanähtavalt tulisest, kuid diplomaatilise sõnakasutuse piiridesse jäävast kirjalike nootide vahetamisest kahe organisatsiooni liidrite vahel. Mäletasime hästi talvel Brüsselis teiste NATO riikide esindajatega peetud eraalgatuslikke arutelusid. Seepärast mõistsime, et EROK seisukoha esitamiseks CIORis tuleb meil ka koduste ametnikega konsulteerida, veendumaks, et meie seisukoht ühtib endiselt Eesti ametliku kaitse- ja julgeolekupoliitilise joonega.

Siit ka soovitus 2007. aasta alguses tegevusse astuvale järgmisele EROK välistoimkonnale ja juhatajale: pidage välis-tegevust siiski vajalikuks tööõiguseks. See hoiab EROK juhtorgani kursis nii CIORi põhi- kui taustateemadega ja aitab toimetada kiiresti muutuvates oludes Eesti huvidele vastavalt. Tõsiste

diplomaatiliste jõupingutuste abil klaariti kahe organisatsiooni vaheline vastasseis selliselt, et CIORi suvekongressi alguseks kuulutati teema ammendatuks, ehkki kuluaarides arutleti selle üle talitsetult edasi.

Kongressi tipsündmus: kaitse- ja julgeolekusümposium

CIORi sümposium 2006 oli suvekongressi tähtsaim osa. Tänavu keskendus see kaitse- ja julgeoleküküsimustele (DEFSEC), vaadeldes neid reservi vaatevinklist.

Põhiteemaks olnud siseriiklik kaitse (home land defence = HD), mis on suunatud terrorismi ja teiste ohtude tõrjumisele, tõi kolme ja poolesaja reservohvitseri ette väga esinduslikud ettekandjad: NATO Sõjalise Komitee (MC) juht kindral Raymond Henault, Suurbritannia kaitseministeeriumi antiterrorismi direktoraadi juhtivspetsialist kolonel Ged M. Salzano, lennufirma KLM-Holland julgeolekujuht Ronald Augustin ja mitmed teised kõrgemad sõjaväelased, julgeolekuteenistuste luurespetsialistid ja poliitikateadlased.

Esitati huvitavaid ülevaateid ja ideid ning tutvustati tänapäeva kiiresti muutuvatele oludele kohaldatud NATO seisukohti. Siinkohal olgu kokkuvõtvalt toodud mõned intrigeerivad mõttestarendused esinejatelt:

- 11. septembri 2001 sündmused ja nende põhjuste ning tagajärgede politiseeritud käsitus on viinud tähelepanu kõrvale siseriikliku kaitse (HD) korraldamise kitsamalt vaatluselt;

- siseriiklikku kaitset on keeruline defineerida – kui Ühendriikides vaadeldakse seda (täna muuten oludes) juba kui sõjalist missiooni (military mission), siis teised NATO riigid käsitlevad seda vaid teatud sõjalise toena tsiviilühiskonnale, kes peab vastu astuma looduskatastroofidele ning bioloogilisest ja

tuumarelvast ning muudest keskkonna saasteallikatest põhjustatavatele ohtudele;

- kas siseriiklik kaitse (HD) on üksnes mittesõjaliseks otstarbeks või kui ei, siis kui suur osa on planeeritud sõjalise aktsiooni läbiviimiseks;

- NATO peakorteri esindaja kirjeldas siseriiklikku kaitset suisa kahetasemelise protsessina: esiteks rahvuslik tase (closer HD), kus riik tegeleb riigisisese kaitse korraldamisega ise, võitlemaks loodukatastroofide ja terroriohuga, teiseks globaalsem, rahvusriigi piires eenduv tase (projected HD), kus NATO liitlasmaade väed koopereeruvad ja lähevad kaitsma stabiilsust maailma erinevates nurkades (in failing states) ja moodustavad liitununa juba ekspeditsioonilise kaitsevõimekuse (expeditionary capacities);

- ekspeditsiooniliste operatsioonide edukust ei määra mitte niivõrd kasutatav sõjatehnika, kuivõrd osalev võitleja oma isikuomadustega;

- võitleja peab olema üheaegselt nii professionaalne sõdalane kui ka poliitilise taibuga rahuvalvaja, lisaks sellele kõrge motivatsiooniga katastroofi korral hätta jäänud inimeste aitaja, kes peab olema valmis tegutsema nii euroatlantilises ruumis kui ka selle piires väljaspool;

- reservistidel on tsiviilerialaline oskus kombineeritud sõjalise väljaõppega, mis annab neile oskuse kontakteeruda nii sõjaväelise kui ka tsiviilkogukonnaga – seepärast on reservvägi julgeoleku lisaväärtuste tootjana eriti hinnatud;

- armee regulaarüksused lahendavad sõjalise konflikti tavaliselt kiiresti, kuid kui algab tagajärgede likvideerimine (consequence management), astuvad mängu eeskätt reservistid, sest nendel on hulk tsiviilerialalisi oskusi, mida regulaararmeelastel pole;

- reservi väljaõpetamine ja kasutamine on iga riigi enda ülesanne;

- keegi ei saa kõrvaltvaatlejana tulla ütlemata ühelegi riigile, et just see on õige ja too on vale reservi tootmise põhimõte (reserve forces are a national thing and there are many traditions involved);

- kuidas tõlgendada territoriaalkaitse (territorial defence) olemust kiirete maailma-muutuste taustal (kas see on kaitse, mis on suuteline vastama erinevatele sõjalistele väljakutsetele üha laiemalt üle maailma?);

- kui riigi majanduses kaob tasakaal (economic stability), tekitab see kohe ohu riigi julgeolekule;

- võitlus terrorismi vastu ei ole võitlus kõige ja kõigi vastu – kuigi rahvusvahelises õiguses on tähtsamat "laguune", tuleb püüda defineerida või määratleda erinevaid nähtusi (näiteks kes on terrorist ja kes vabadusvõitleja) ja meetmete rakendamisel ka vastavalt käituda.

Uus presidentuur

Kongressi lõppakordiks kujunes CIORi uue presidentuuri ametisse astumine. Vastavalt organisatsiooni juhtimises valitsevale rotatsiooniprintsiibile andis Saksa reservohvitseride kogu meeskond eesotsas senise presidendi kolonelleitnant Hans Jürgen Schrautiga juhtimise kaheks järgneva aastaks üle Kanada meeskonnale. Uueks CIORi presidendiks on nüüd juristiharidusega mereväekapten Carman McNary.

Saksa presidentuuri lõppemise puhul said kapten Heino Piirsalu ja allakirjutanu Saksamaa delegatsiooni juhilt mereväekapten Sigmund Bayerilt Bundeswehriga tehtud koostöö ja aastaid kestnud relvavendliku sõpruse märgiks reservkogu teeneteplaadi. See tähelepanuavaldus kinnitab, et EROK on jõudnud CIORis lugupeetud seltskonda.

Reservohvitserid võitsid Erna retke

RAUL HINDOV, kapten

Erna retkeks valmistumine on EROKs pikk protsess, selsse kuuluvad ettevalmistavad võistlused, katsevõistlus ja treeningulaagrid. Kuna olulisemad ettevalmistavad patrullvõistlused (Utria dessant ja Eel-Erna) enne Ernat õnnestus samuti võita, võib öelda, et EROK on teinud 2006. aastal Eesti patrullvõistlustel "suure slämmi".

Ettevalmistus on oluline

Katsevõistlused pidasime juba aprillis Vanamõisas, mais tegime osalesime orienteerumistreeninguks Otepääl mitmepäevajooksul Ilves-3, lisaks regulaarsed lasketreeningud Männikul.

Hommikuudust väljunud EROK meeskond sööstmas publiku ergutuste saatel võitjana finiši poole.

Viimastel päevadel enne Ernat kulus palju aega ja energiat varustuse kokkupanemisele ja timmimisele ning viimastele treeningutele (relvade sisselaskmine, esmaabivõtete läbiharjutamine jne), aga eriti oluline oli korralikult toituda, st süsivesikuid laadida ja magada, et mitte juba stardis unevõlga tunda.

Erna algas tegelikult juba esmaspäeval, 31. juulil (D-2) mandaadi ja briifinguga, sest sellest hetkest alates keskendus tähelepanu eelseisvale võistlusele. Et mandaadis anti kaart, kontrollpunktide koordinaadid ja osaülesannete kirjeldused, sai alustada teekonna kavandamist ning osaülesannete lahendamise ettevalmistust.

Teisipäev, 1. august (D-1) polnud ka veel päris võistluspäev, aga tegevus algas juba varahommikul varustuse kontrolliga Piirivalve sadamas, sealt tuli kiirustada paraadile Kaarli puisteel, kust mindi kohe tagasi sadamasse laevadele, et sõita dessandipaika Pedassaare külje alla Salmistu randa.

Meie stardinumber oli 4 ja stardiaeg NATO ajastandardi järgi O11730ZAUG06 (selgituseks: O1 näitab kuupäeva, 1730 on kellaaeg 17.30, Z tähendab kohalikku aega ja AUG06 on kuu- ja aastalühend, mis tähendab august 2006).

EROK MEESKOND ERNA RETKEL:

kpt Raul Hindov
ltm Kaido Ruul
n-ltn Tiit Riisalo
rms Alar Nigul
tugimehed: n-ltn Toomas Männaste ja Meelis Rõigas

Järgneva kolme poole päeva katsumuste kirjeldus ei mahu kahjuks nendele nappidele lehekülgedele. EROK võistkonna ühtlaselt tugevast esinemist kogu võistluse jooksul näitab lõpptulemus - ainult 346,12 karistuspunkti! Võrdluseks: 2. kohale jõudnud Scouts-pataljoni I võistkonnal oli karistuspunkte paarisaja võrra enam - 547,94 ja 3. kohale tulnud Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste võistkonnal 549,35.

Meeldiv oli finišeerida (D+85h11min) ap-lodeeriva publiku ees - see andis nii palju jõudu, et veoauto kasti hüppamine ei tundunudki raske.

Võistlustules oli küll neli meest, aga meie olime vaid n-ö võidu vormistajad. Tühjalt kohalt ja toetuseta ei sünni midagi. Eelkõige täname nooremleitnant Tanel Järvetit, kes tegi

suure töö võistkonnale harjutamistingimuste loomisel ja varustuse hankimisel, aga ka kõiki teisi, kes on aastate jooksul jõu ja nõuga abiks olnud. Oma väikse panuse on andnud kõik EROK liikmed, sest EROK mitte just hiiglaslikust eelarvest on patrullivõistkond alati tubli toetust saanud. Ka see on oluline.

Varustus

- Lundhags Scout'i saapad
- Lundhags'i või Craft'i sokid ja pesu
- Core-texist välivorm
- Eesti kaitseväge rakmed
- automaadid 4 x Galil SAR, püstolid 2 x Glock 17, SIGSauer P226 ja PM

Toit (mehe kohta)

- 6 x Travellunchi kuivsegu
- 1 kg leiba
- 500 g pähkleid, kuivatatud ploome, rosinaid
- 400 g energia- ja puuviljabatoone
- 50 g energiageeli
- valgutablette
- kalamaksaõiliksleid

Armament - reservohvitseride logistikakeskus

ANDRE LILLELEHT,
OÜ Armament juhatause liige

Suvised puhkuseaja varjus on teinud jõudsaid arengusamme vaikselt alustanud OÜ Armament. Militaarhuvilistele kodanikele varustuse hankimiseks ja müümiseks ellu kutsutud osaühing alustas tegevust 2005. aastal, mil ettevõtte korraldas 1. detsembril, 1924. aasta punamässi mahasurumise aastapäeval Falck Eesti siseülikooli raames riigikaitseteemalise seminari.

Koolitus- ja infopäevade korraldamine jääb siiski OÜ Armament kõrvaltegevuseks. Firma põhitähelepanu on suunatud reservväelase varustamisele talle vajaliku vormi- ja vabaajariietusega.

Loodud äriühing kuulub MTÜ-le Eesti Reservohvitseride Kogu ja toetab oma tegevusega selle organisatsiooni põhikirjaliste eesmärkide täitmist. Sisuliselt on tegemist MTÜ omanduses oleva logistilise keskusega, mis teeb ostutehinguid varustuse valmistajate ja maaletoojatega ning on suuteline neid tooteid vahendada.

Esimestel tegevuskuudel keskendus firma hankekontaktide loomisele ja kindistamisele. Praegu on Kaitseväe Tallinna maleva Männiku lasketiiru ruumides avatud Armamenti tellimiskeskus. See on koht, kus saab tutvuda pakutatavate toodete näidistega ja soovi korral endale sobivat varustust

tellida. Lisaks ametlikele vormielementidele pakume ka tuntud kaubamärkide Magnum, 5.11 Tactical, Hatch, Leatherman, SafariLand, Pelican LedLenser jt tooteid.

Aadressil <http://www.armament.ee> avas augustis Eesti Reservohvitseride Kogu liikmetele uksed Armamenti netikaubamaja. Nii saab koduarvuti ees istudes riulite vahel liikuda, sobivat varustust ostukorvi panna ja lahkudes e-pangas ka arve tasuda. Esialgu on netikauplus avatud ainult EROK liikmetele, sest enne kasutajateringi kõigile Kaitseväe liidule liikmetele laiendamist tuleb süsteemi testida ja sisselogimisreeglite osas kokkulepped sõlmida. Seni tuleb kärsitutel huvilistel leida mõni tuttav EROK liikmest reservohvitser, kelle vahendusel arendatava keskkonnaga tutvust teha. Jõulukinkide otsimise aeg läheneb ju pöörase kiirusega!

Kui aga tulete Kaitseväe Tallinna maleva Männiku lasketiiru oma laskeoskusi lihvimas, astuge läbi Armament OÜ militaarvarustuse tellimiskeskusest, mis on avatud esmaspäevast reedeni kell 14.15-19.

OÜ Armament
Militaarvarustuse tellimiskeskus
Trapi tee 1, Männiku, Saku vald,
Harjumaa
Avatud: E-R kl 14.15-19
Netikaubamaja (ainult EROK liikmetele)
<http://www.armament.ee>

Eesti Reservohvitseride Kogu
JUHATUS

Valitud EROK üldkoosolekul 10. veebruaril 2005
 Juhatause esimees
 kaptan **Heino Piirsalu**
 (heino.piirsalu@baltflex.ee, tel 502 6797)

Üld- ja finantstoimkond
 kaptan **Andre Lilleleht**
 (andre@falck.ee, tel 501 6178)
 Personalitoimkond
 kaptan **Olavi Tammemäe**
 (Olavi.Tammamae@ekm.envir.ee, tel 501 1675)

Propagandatoimkond
 leitnant **Tiit Ling**
 (tiit@abnet.ee, tel 5635 9812)

Välisloimkond
 kaptan **Tiit Meren**
 (meren.est@neti.ee, tel 502 4084)
 Teabe- ja tavanditoimkond
 leitnant **Lauri Kurvits**
 (lauri.kurvits@eelk.ee)
 Väljaõppeoimkond
 lipnik **Tanel Järvet**
 (tanel.jarvet@erok.ee)

EROK postiaadress:
 Narva mnt 8, 10117 Tallinn

Eesti Reservohvitseride Kogu infoleht
 Tagavaravägi ilmub ajakirja Kaitse Kodu! vahelehelena.
 Toimetaja leitnant Lauri Kurvits
 (lauri.kurvits@eelk.ee, tel 508 6355)

Aeg: 8.-9. novembril 2006

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu uued töötajad (kaadrikaitsevälased ja riigiametnikud).

LASKENSTRUKTORI KURSUS

Teema: Laskmist läbiviimine lasketiirus ühele relvaliigile (kuni 20 mm kaliibriga käsituli relv)

Eesmärk: Tegutsedes rühmaülema funktsioonis laskenstruktorina on kursuse läbimisel võimalik sõjalise väljaõppe paremaks tagamiseks Kaitseliidus tegutsema laskenstruktorina tiirulaskmist läbiviimisel ühest relvaliigist (kuni 20 mm kaliibriga käsituli relvast).

Väljaõppe annab kursuslasele teadmised, oskused ja hoiakud laskmist läbiviimiseks lasketiirus ühest relvaliigist.

Väljaõppe tulemusena oskab kursuslane:

- planeerida laskmist lasketiirus;
- viia ohutult läbi tiirulaskmist;
- käsitseda ohutult relvi ja õpetada relvade ohutut ja efektiivset käsitsemist;
- väärtustab ohutushoidu relvade käsitsemisel.

Aeg: 20.-24. novembrini 2006

Koht: Männiku

SIHTRÜHM: Kaadrikaitsevälased, kelle tööülesannete hulka kuulub muu hulgas ka rühmaülema te laskenstruktorialase tegevuse juhendamine, koordineerimine ja kontrollimine.

SÕJAPIDAMINE TALVETINGIMUSTES: TÄIENDKURSUS ALLÜKSUSE ÜLEMATELE

Teema: Täiendkursus allüksuste ülematele

Eesmärk: Tegutsedes allüksuse ülemana talvetingimustes peab kursuse läbimisel võimalik juhendada ja kontrollima oma alluvaid sõjapidamise talviste erisuste osas, tagades allüksuse võitlusvõime.

Väljaõppe annab kursuslasele teadmisi ja oskusi talvise sõjapidamise erisuste osas.

Väljaõppe tulemusena oskab kursuslane:

- rietuda talvetingimustes vastavalt ilmastikule;
- sästa talvetingimustes oma tervist;
- rakendada talvise rännaku erisustega seotud teadmisi ja oskusi;
- rakendada talvise majutuse erisustega seotud teadmisi ja oskusi;
- rakendada talviste taktikaliste protseduuride erisustega seotud teadmisi ja oskusi.

Aeg:

I etapp 1.-4. veebruarini 2007

II etapp 1.-4. märtsini 2007

Koht: Jõhvi

SIHTRÜHM: Vabatahtlikud allüksuseülemad (jao-, rühma- ja kompaniülemad).

ESMAABIÕPETAJATE KURSUS

Teema: Esmaabi õpetamise metoodika

Eesmärk: Koolitada Kaitseliidule pädevaid esmaabiõpetajaid, kes on võimelised ühtlustatult õpetama esmaabi SBK KL (Kaitseliidu sõduri baaskursuse) ja BYÕ NKK (Naiskodukaitse baasväljaõppekursuse) raames.

Aeg:

I etapp 6.-8. oktoobri 2006

II etapp 20.-22. oktoobri 2006

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Naiskodukaitse planeeritavad esmaabiinstruktorid.

Aeg: 11.-15. detsembrini 2006

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu keskastme ja tippjuhid (malevapealikulid, eriorganisatsioonide juhid, Kaitseliidu peastaabi osakonnajärelmad). Nõutav on, et eelnevalt oleks läbitud Juhtimiskursus I ja II.

INSTRUKTORIKURSUS

Teema: Instrueeriv õpetamine

Eesmärk: Instruktorikursuse tulemusena oskad:

- metoodiliselt kavandada ja ette valmistada eesmärgipärast instrueerivat ja harjutavat klassitundi;
- läbi viia eesmärgipärast instrueerivat ja harjutavat klassitundi;
- reflekteerida oma õpivajadusi;
- anda abistavat ja arengupotentsiaalile suunatud tagasisidet.

Aeg: 26.-31. augustini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM:

Kaitseliitlased, eriorganisatsioonide liikmed, kaadrikaitsevälased, riigiametnikud, kelle töö eeldab õpetamist.

TREENERIKURSUS

Teema: Videotreeningud instruktoritele

Eesmärk: Kursus annab osavõtjale võimaluse tutvuda Kaitseliidus esitatavate nõuete ja ootustega õpetajatele juhtimis- ja instruktorikursustel. Kursusel on võimalik süvendada õppetöö korraldamise ja läbiviimise oskusi:

- erinevate tasemetega (diferentseeritud) õppetöö väljaseelgitatud eelteadmiste alusel;
- individuaalne abi ja juhendamine;
- tagasiside arengu eesmärgil;
- jooksev kontroll protsessi ja tulemuse kohandamise eesmärgil;
- inimloomuse tundmine ja selle mõju õppetööle;
- isikliku autoriteedi saavutamise kvaliteedi ja tunnustuse kaudu;
- kaasvastutus oma arengu eest.

Süvendatakse ka õppetöö ettevalmistamise ja läbiviimise oskusi.

Aeg:

II kursus 21.-24. augustini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidus tegutsuvad palgased ja vabatahtlikud instruktorid, kes on läbinud instruktorikursuse Kaitseliidu Kooli juures ja saanud soovitusel osaleda treenerikursusel.

VÄLJAÕPETEHTEHOLOGIA KURSUS / ÕPPEKAVADE KOOSTAMINE

Teema: Pädevuspõhise õppekava koostamine

Eesmärk: Kursus annab võimaluse omandada teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud uute kursuste väljatöötamiseks ja olemasolevate uuendamiseks iseseisvalt või töörühmades, lähtudes väljaõppe tehnoloogilisest mudelist ning inimkeskest õppimis- ja juhtimisteooriatest.

Aeg:

I etapp 20.-24. novembrini 2006

II etapp 27. novembrist 1. detsembrini 2006

ning

I etapp 5.-9. veebruarini 2007 ja

12.-16. veebruarini 2007

II etapp 5.-9. märtsini 2007 ja

12.-16. märtsini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Väljaõppe arendamise või uuendamise tegelevad kaadrikaitsevälased ja riigiametnikud ning eriorganisatsioonide liikmed. Kursusel osalejad peavad olema läbinud Instruktori-

kursuse või mõne teise vastavasisulise kursuse ning omama teadmisi koostatavate või uuendatavate kursuste sisu ja läbiviimise tingimuste kohta.

NAISKODUKAITSE JAOSKONNA ESINAISE KURSUS

Teema: Naiskodukaitse juhi väljaõpe

Eesmärk: Väljaõppe annab kursuselasele teadmisi, oskusi ja hoiakuid organisatsiooni esindamiseks, jaoskonna juhtimiseks ja administreerimiseks.

Aeg:

- 1. õppegrupp
- I etapp 15.-17. septembrini 2006
- II etapp 29. septembrist 1. oktoobrini 2006

2. õppegrupp

- I etapp 4.-6. maini 2007
- II etapp 25.-27. maini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM:

Naiskodukaitse allüksuste juhid (jaoskonna ja ringkonna esinaised).

KAITSELIIDU VABATAHTLIKU NOORTEJUHI KURSUS

Teema: Kaitseliidu vabatahtliku noortejuhhi väljaõpe

Eesmärk: Kursuse põhieesmärk on Kaitseliidu vabatahtliku noortejuhhi teadmiste, oskuste ja hoiakute viimine tasemeni, mis võimaldab tal viia iseseisvalt läbi koondusi ja korraldada välilaagreid ning esindada organisatsiooni.

Kursuse osaeesmärk on anda vabatahtlikule noortejuhile teadmisi noorsootöö- ja lastekaitsealadest ning Kaitseliidu noorteorganisatsioonides aruandmisele esitatakse põhioletustest. Kursuse läbimise omandab arusaamad projekti koostamisest.

Aeg:

- 1. õppegrupp
- I etapp 25.-27. augustini 2006
- II etapp 8.-10. septembrini 2006

2. õppegrupp

- I etapp 9.-11. märtsini 2007
- II etapp 23.-25. märtsini 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Kaitseliidu vabatahtlikud noortejuhid.

RESERVVANEMALLOHVITSERI KURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMAVANEM) RVAK I

Teema: Reservvanemallohvitseri baasväljaõpe

Eesmärk: Kursus annab jalaväekompaniiri ühema taktika ja tagalateeninduse teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad täita rahu- ja sõjaaja rühmanvanema ülesandeid.

Aeg:

- I nädalavahetus
- 17.-19. novembrini 2006
- III nädalavahetus
- 8.-10. detsembrini 2006
- IV nädalavahetus
- 12.-14. jaanuarini 2007
- V nädalavahetus
- 26.-28. jaanuarini 2007
- VI nädalavahetus
- 9.-11. veebruarini 2007
- VII nädalavahetus
- 2.-4. märtsini 2007
- VIII nädalavahetus
- 16.-18. märtsini 2007
- IX nädalavahetus
- 13.-15. aprillini 2007
- X nädalavahetus
- 11.-13. maini 2007
- Taktikanädal
- 31. maist 3. juunini 2007
- Lõpuaktus
- 16. juunil 2007

Koht: Alu
SIHTRÜHM: Vabatahtlikud kaitsefilialased, kes on planeeritud määrata ja kes on määratud rahu- või sõjaaja struktuuris rühmanvanema ametikohale.

RESERVVANEMALLOHVITSERI KURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMAVANEM) RVAK II

Teema: Reservvanemallohvitseri baasväljaõpe

Eesmärk: Kursus annab kursuselasele jalaväekompaniiri rühma taktika ja tagalateeninduse teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad täita rahu- ja sõjaaja rühmanvanema ülesandeid.

Aeg: Sisseastumiskatsed 18. augustil 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Vabatahtlikud kaitsefilialased, kes on planeeritud määrata ja kes on määratud rahu- või sõjaaja struktuuris rühmanvanema ametikohale.

RESERVVOHVITSERIKURSUS KAITSELIIDUS (KOMPANIJUÜLEM) ROKK(K) II

Teema: Reservvohvitseri täiendväljaõpe

Eesmärk: Kursus annab kursuselasele teadmisi, oskusi ja hoiakuid

- taktika alustest,
- juhtimisest erinevates lahinguliikides (rännak, kaitse, rünnak, viivitus),
- väljaõppe planeerimisest, organiseerimisest ja juhtimisest,
- personaalfiitumisest ja
- administreerimisest,

mis vastavad jalaväekompaniijuülema abi, rahuaja struktuuris kompaniijuülema ametikoha nõuetele.

Aeg:

- I nädalavahetus
- 22.-24. septembrini 2006
- II nädalavahetus
- 13.-15. oktoobrini 2006
- III nädalavahetus
- 3.-5. novembrini 2006
- IV nädalavahetus
- 24.-26. novembrini 2006
- V nädalavahetus
- 19.-21. jaanuarini 2007
- VI nädalavahetus
- 16.-18. veebruarini 2007
- VII nädalavahetus
- 30. märtsist 1. aprillini 2007
- VIII nädalavahetus
- 27.-29. aprillini 2007
- Taktikanädal
- 16.-20. maini 2007
- Lõpuaktus
- 16. juunil 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Vabatahtlikud kaitsefilialased, kes on planeeritud määrata ja kes on määratud jalaväekompaniijuülema abi, rahuaja struktuuris kompaniijuülema ametikohale.

RESERVVOHVITSERIKURSUS KAITSELIIDUS (RÜHMAJUÜLEM) ROKK(R) VI

Teema: Reservvohvitseri baasväljaõpe

Eesmärk: Kursus peab õppurile andma teadmised, oskused ja hoiakud, mis vastavad keergejalaväerühma ülema ametikoha nõuetele nii rahu- kui ka sõjaajal.

Aeg: Sisseastumiskatsed 18. augustil 2007

Koht: Alu

SIHTRÜHM: Vabatahtlikud kaitsefilialased, kes on planeeritud määrata ja kes on määratud rühmanvanema ametikohale.

KAITSELIITU TUTVUSTAV KURSUS

Teema: Kaitseliidu organisatsiooni tutvustus

Eesmärk: Kursus annab Kaitseliidu kaardrikaitsevõimele ja tsiviilteenistajatest töötajatele teadmisi Kaitseliidu ideelistest alustest, ülesannetest ja organisatsiooni kohta, samuti igapäevast rolli Eesti Kaitseliidu peastabis, koolis, malevates ja erioorganisatsioonides ning tutvustab Kaitseliidu rolli Eesti kaitsejõududes, sealhulgas organisatsiooni paigutatust kaitsejõudude struktuuris ja ülesannete jaotuses.

Erna retk 2006 on läbi. Elagu Erna retk 2007!

Erna Seltsis on tavaks, et pärast järjekordset sõjalis-sportlikku üritust tehakse kokkuvõtteid. Enamasti on need jäänud seltsisisesteks aruteludeks, mille eesmärk on oma tegemisi analüüsida ja vigadest õppida. Seekord jagan mõtteid ka Kaitse Kodu! lugejatega, sest mõni probleem vajab avalikkuse ette toomist.

Tekst: MEELIS RÄTSEP, kapten

UUS ERNA RETK ALGAB EELMISEL ERNA RETKEL

Nagu tavaks, alustatakse uue võistluse ettevalmistust juba eelmise võistluse korraldamise ajal, sest alati tekib asja sees olles veel mõtteid, kuidas jõukatsumist huvitavamaks, paremaks ja ausamaks muuta. Kuid et need ideed on tavaliselt korraldamisel oleval retkel rakendamiseks juba hiljaks jäänud, moodustavadki nad järgmise võistluse nurgakivi.

Kuivõrd üheks trassi koostamise eeltingimuseks oli vastutegevusele kaevumisõiguse saamine, pani see paika ühe punkti, milleks oli keskpõlügen. Nii et trassi määramine keerles selle objekti ümber. Ei näe ka põhjust, miks me ei peaks kasutama seda maa-ala. Trassi enda võime ju panna kulgema ka suvalisest suunast ümber põlügeni. Trass sai määratud õigeaegselt ja ka kooskõlastamine oli õigeaegne.

Kahjuks hakkas ettevalmistuste kulgu aeglustama ema-ke loodus ise. Selle aasta põud viis asja nii kaugele, et olime sunnitud igaks juhuks taotlema erilubasid vajalike territooriumide kasutamiseks, sest mõneski paigas kehtis metsamähe keeld. Õnneks oleme heades suhetes nii omavalitsustega kui ka Riigimetsa Majandamise Keskusega. Kas tänu sellele või vastavate ametkondade missiooniteadlikkusele, aga vajalikud load me saime.

Õnnestus leida ka Kolga priitahtlikust pritsimeestest abiväge – nemad tagasid võistluste piirkonnas tulekustutusmeeskonna olemasolu. Vahel tundub, et kogu maailm püsib-

Erna Seltsi president kapten Meelis Rätsep tunneb muret Erna retkest osavõtivate Eesti võistkondade võistlusmoraali pärast.

ki priitahtlikel. Ilma nendeta oleks suurt ja korraliku üritust väga raske, kui mitte võimatu korraldada. Need on inimesed, kes tulevad ja pakuvad abi, küsimata selle eest midagi vastu. Nad pigem maksavad peale, et tulla saaksid – kes võtab vabad päevad, kes puhkuse. Leian, et nende tegevust tuleb aidata nii nõu kui võimalusel ka jõuga.

KORDUV JA UUDNE

Nagu tavaliselt, oli seegi kord enne võistlust kõige vaevalisem võistkondade ja teenistuste registreerimine. See sai tehtud jällegi vahetult enne võistlust ja suure pealekäämise järel. Võistlusteenistuste osas näib see olevat seotud suisa ületamatute raskustega. Küll on inimese andmed lünklikud ja puudu pilt või midagi muud. Ka ümberregistreerimisi tu-

leb ette nii võistkondade koosseisus kui ka teenistustes.

Saan aru, et on suvi ja puhkused, kuid teenistuste ülemad ja võistkonnad võiksid aru saada, et korraldajatel on kergem, kui kõik andmed laekuvad kiiresti ja korrektselt. Registreerimisest sõltub ju näiteks inimeste toitlustamine, millega tuleb hakata tegelema suhteliselt varakult.

Erna retke 2006 ülesannete ülesseadmine ja läbiviimine kulges normaalselt. Loodan, et need olid ka pisut huvitavamad kui eelmisel aastal. Täiesti uue alana töömeesse linnalahingu ehk hoone puhastamise vastasest. Katsetasime seda ülesannet enne kahel korral (tänavusel Utria dessandil ja Eel-Ernal).

Trassitoetuse vajakajäämiseks tuleb pidada seda, et väidetavalt ei

jõudnud joogivesi mitmesse kohta õigeks ajaks. Kohapeal asja uurides selgus, et mõnes punktis oli vesi tegelikult olemas, kuid seda lihtsalt ei taibatud kas autodelt maha laadida või laiali jaotada. Ühes punktis juhtus koguni nii, et vesi oli logistikatelgi juures küll ootamas, kuid trassile minev sõiduk unustas selle kaasa võtta.

Selliseid pisemaid apsakaid juhtub ikka. Loodan, et järgmisel aastal juhtub neid vähem, kuid päris ilma nendeta ei õnnestu ilmselt kunagi.

KURI ON KARJAS

Kuid nüüd räägin sellest, mis mind selle aasta võistlusel sügavalt mõtleva pani: mitmelt välisvõistkonnalt tuli infot, et Eesti võistkondi või võistkonda on nähtud tee peal oma tugiisikult abi (peamiselt lisatoitu) saamas. Et need välisvõistkonnad

liikuvad eri ajal ja üsna suure ajavahega, pole mul alust nende teadete õigsuses kahelda. Eks ajagraafiku põhjal ole meil tekkinud ka nn kahtlusalused. Kuid et tõestused puuduvad, ei saa kedagi nimeliselt süüdistada. Kahjuks pole meil veel selliseid vahendeid, mis tehniliselt võimaldaksid kontrollida iga võistlejat ja tugiisikut igal sammul. Me küll püüdleme selles suunas, kuid see võtab veel natuke aega.

Võistkonnad, kes nii tegutsevad, saevad tegelikult oksa, millel nad ise istuvad. Sellise info levides

ei pruugi välisvõistkonnad enam Ernale tulla. Ja vähe sellest. Rehepappi tegevad võistkonnad nullivad tegelikkuses ära kogu töö, mida on Erna retke üles ehitades tehtud 14 aastat. Ma ei tea, kui magus on neile selliste ebaausate võtetega saavutatud koht, aga ilmselt nad ise sellepärast eriti ei põe – muidugi mängiks nad ju ausat mängu.

PAAR LUSTAKAT SEIKA

Igal aastal saab Erna retkel ka pisut nalja, sest juhtub lausa anekdootlikke lugusid. Paar näidet.

■ 31. juulil kell 11.30 helistas mulle üks võistkonnadest. Kanti ette, et nemad on Tallinnas aadressil Toompea 8 ja valmis mandaadiks. Olin üllatunud, kuid suunasin nad kiiresti Kautla laagrisse.

■ See oli vist vahetult enne võistlust, kui mulle helistati ühest Eesti raadiojaamast. Tavapärasele küsimustele järgnes ka "tavaline" küsimus: "Kas maailmas on veel mõni analoogiline võistlus nagu Erna retk? Meie andmetel on Soomes selline võistlus nimega Utria dessant." ?!!!

Ei maksa unustada, et Eesti võistkondadel on niigi määratu eelis välisvõistkondade ees. Nad on kodus ja kodusel maastikul, mille on suuteline peaaegu pähe õppima iga vähegi põhjalikumalt asjasse süvenev võistleja. Ma ei kahtle, et Eesti võistkonnad on tugevad. Ja loodan

Erna retke 2006 teisel päeval lavastas ajalooühing Frontline Kautla baaslaagris olijatele näidislahingu Teise maailmasõja aegsete Vene ja Saksa armeede varustades. 1940. aastate algul võõras mundris Eesti metsades sõdinud eesti mehed ei saanud loota, et kriitilisel hetkel sõidab metsateele pitsataks ja pöösasse ulatatakse lisamoona. Foto: Tõnu Noorits

ning usun, et enamik neist võistlevad ausalt, nii nagu on kohane igale mundrikandjale. Kuid üksikud valemängijate võistkonnad rikuvad ära ka korralike võistkondade maine ja paljude inimeste ponnistused.

Igal inimesel on oma sisemine eetika ja au. Kui palju ta seda kuulda võtab, on iseasi. Samas on reeglitsaanud, et just need võistkonnad, kes ise *fair play*st lugu ei pea, on esimesed protestima, kui neid nende enda mängumaal lüüakse. Sõnaga, kui keegi on neid üle kavaldanud, alustavad nad rünnakut ja nn sõda aususe eest.

JÄRGMISEL RETKEL RANGEMAD REEGLID

Järgmiseks aastaks oleme kavandanud rea muudatusi, mida me vahepealsetel võistlustel katsetame, enne kui juurutame need Erna retkel. Enamik neist muudatustest ongi mõeldud just selleks, et sundida võistkondi järgima ausa mängu põhimõtteid. Igatahes tuleb võistkondadel, kes kavatsevad osaleda järgmisel aastal, arvestada, et korraldajad on kehtestanud rea

ERNA RETK 2006 LÕPPTULEMUSED

KOHT	VÕISTKOND	KARISTUSPUNKTID
1.	EESTI RESERVOHVITSERIDE KOGU	346,12
2.	SCOUTSPATALJON 1	547,94
3.	KAITSEVÄE ÜHENDATUD ÖPPEASUTUSED	549,35
4.	KAITSELIIDU JÄRVA MALEV	583,22
5.	SCOUTSPATALJON 2	594,64
6.	KAITSELIIDU TARTU MALEV	598,89
7. POLITSEIAMET (649,40); 8. KAITSELIIDU TALLINN MALEV (661,01); 9. SAKSAMA (697,43); 10. PIIRIVALVE (727,71); 11. KAITSEJÕUDUDE PEASTAAP (943,56); 12. KANADA (1000,46); 13. ÜSIK-VAHIPATALJON (1027,06); 14. SOOME 1 (1085,39); 15. VIRU ÜSIK-JALAVÄEPATALJON (1124,43); 16. SOOME 2 (1186,13); 17. KAITSELIIDU VALGAMAA MALEV (1289,65); 18. USA (1299,38); 19. TAANI 1 (1336,81); 20. SUURBRITANNIA (1341,44); 21. BELGIA (1492,17); 22. SUURTÜKIVÄE GRUPP (1544,97); 23. VÖRU NAISKODUKAITSE (1678,07); 24. TAANI 3 (1767,67); 25. LÄTI (1869,25); 26. TAANI 2 (1953,71); TAGALAPATALJON (DISKVALIFITSEERITUD); PRANTSUSMAA (KATKESTAS); PÄRNU ÜSIK-JALAVÄEPATALJON (KATKESTAS).		

kontrollimeetmeid ja lubamatute kontaktide välistamiseks ka mõned lisaelemendid.

Karmimaks karistuseks on see, et pettusega vahele jääv võistkond kõrvaldatakse kohe rajalt, nende teguviis avalikustatakse ajakirjanduses ja internetis ning antud üksus

saab kaheaastase osalemiskeelu. Kusjuures keeld ei puuduta ainult patustanud võistkonda, vaid laieneb kogu üksusele. Ehk panevad need meetmed rajaolijaid ja nende tugimehi mõtlema. Korraldajatele annab see küll lisatööd ja nõuab suurt vaeva, kuid midagi pole parata. **KK!**

PAINTBALL

MÜÜK + RENT + MÄNGUD

Kas oma tarbeks, nii noh harrastuse mõttes. Või tahad oma seltskonnaga lähedat taktikalist meeskonnamängu mängida. Või soovid alustada hoopis paintballi rendiäri. Hr Surmal on Sinu jaoks lahendus!

Eelmisel aastal sai tõesti tublit tööd tehtud ja müüdnud üle 100 paintballi komplekti. Selle aasta plaanid on tunduvalt suuremad. Selleks olen suurendanud märgatavalt laoseisu, et Su vajadused saaksid kiiremini ning kvaliteetsemalt lahendatud. Kui Sul vähegi on paintballi kohta küsimusi – võta ühendust!

www.surm.ee ☠ surm@surm.ee ☠ 50 41 346

Rahvusvaheline militaarvõistlus Erna retk 2006, mis sel aastal tähistas 65 aasta möödumist Erna grupi dessandist Salmis- tusse, viis võistkonnad 1. augustil kolmeteistkümne-nda korda rasketele Erna radadele. Maailma üheks raskemaks peetava militaarretke avamisele Kaarli puisteel oli üles rivistunud 29 võistkonda 10 riigist. Tänavuse Erna retke tegevusala hõlmas 2000 ruutkilomeetrit. Võistluse distants on linnulennult 103 ki- lomeetrit pikk, kuid maastikuoludes läbisid võistlejad vähemalt 150 km. Ligi viis päeva väldanud võistluse kestel katsuti jõudu laskmises, veetakistuse ületamises, haavatu transportimises, esmaabi andmises, ületati takistusribasid, täideti luure- ja orienteerumisülesandeid ja esmakordselt peeti ka linnalahing.

Kaitseliidu Järva maleva võistkond täitmas Erna retke kontrollpunktis Hotel linnalahinguülesannet.

Linnalahing Erna retke “poolfinaalis” ja “finaalis”

Kui veel Teises maailmasõjas oli linnalahing midagi uudset ja tundmatut (nagu näitas Stalingrad), siis tänapäeval on see lahingutegevuse ja ka väljaõppe lahutamatu osa. Võtame näiteks Iraagi, kus tõeline sõda algas alles linnades ja kestab seal tänaseni.

Tekst: MADIS MILLING, nooremleitnant, Erna Selts, Kaitseliidu Tallinna malev

Aja nõudele vastavalt on linnalahingu väljaõpe kaitseväge ja ka Kaitseliidu õppekavas. Kui kaitseväge tõestas tänavustel sõjalis-sportlikel võistlustel, et tema tase on positiivselt ühtlane, siis Kaitseliidu kohta seda veel väita ei saa. Sellel aastal kasutati linnalahingu elemente esmakordselt Utria dessandil, Eel-Erna ja Erna retkel. Kirjutasin meelega “linnalahingu elemendid”, sest tegemist oli katsetustega. Seevastu Utria dessandil 2007 on oodata juba suuremat märulit reaalse vastasega.

MIDA LINNALAHINGUS HINNATI

Allakirjutanu oli linnalahingu kontrollpunktide ülem kõikidel eelnimetatud võistlustel, sestap on ülevaa-

de toimunust olemas. Linnalahing oligi pärast võistlust kõige rohkem küsimusi tekitav võistlusala. “Mis alustel ja mida hinnati?” oli kordu-ma kippuv küsimus. Nüüd on võimalus vastata kõigile ja korraga.

Kui kuulipilduja hävitamine on konkreetselt hinnatav (lõhkepakett tabab või mitte), siis keerulisem on hinnata taktikaliselt õiget käitumist. Ei ole ju võimalik anda punkte soorituse graatsilisuse või liikumise efektuse eest. Tegemist ei ole peotantsuga. Seepärast tehti kohtunike elu võimalikult lihtsaks: nad vastasid objektiivsetele kas-küsimustele. Mõningad näited (küsimusi oli mõistagi palju rohkem):

- Kas võistlejad varjusid vaenlase tule eest? JAH / EI.

- Kas võistlejad katsid teineteist? JAH / EI

Lisades siia karistuspunktid kuulipilduja hävitamise või mitte-hävitamise, tubades olevate siluetimärklehtede tabamise või mittetabamise ja ajakulu eest saadigi lõpptulemus. Seda, milline JAH või EI oli olulisem ja andis rohkem pluss- või miinus-punkte, ma edasiste võistluste huvides loomulikult ei avalda. Saan aga väita, et kõik hinnatavad elemendid olid valitud, tuginedes linnalahingu väljaõppekavale, ja mingit erilist SWAT-stiili (lühend tuleneb sõnaühendist *Special Weapons and Tactics* ehk algselt *Special Weapons Assault Team*), st erirelvastust ja -taktikat ei oodatud kelleltki.

TÄHELEPANEKUID LINNALAHINGUST

Nüüd aga sellest, mis meelde jäi. Nagu eespool mainisin, oli kaitseväe võistkondade tase ühtlaselt hea ja väga hea, Kaitsealiidu võistkonnad aga erinesid üksteisest kohati nagu öö ja päev. Eriti torkas see silma Eel-Ernal, kus võistkondade tasemevahe oli mäekõrgune: näha sai nullväljaõpet, tutvustavat väljaõpet ja põhjalikku väljaõpet.

Arusaadavalt on selline tasemevahe sõltuvuses malevate väljaõppekavadest, pädevate instruktorite ja harjutuskeskkonna olemasolust. Teame, et Harju ja Tallinna malev on erikaitsepiirkonna malevad, linnalahing on seal väljaõppes olulisel kohal ja ka nende põhirelvaks on linnas mugavamini kasutatav Galil, mitte AK-4.

Sellest hoolimata võiks võistkond, kes pürib Erna retkele, otsida lisakoolitusvõimalusi – pakkuma ei tule neid ju keegi. Toon selles osas esile Alutaguse naiskonna, kes paar aastat tagasi peaaegu oma kulul ja poolvägisi end ühele Tallinna maleva linnalahinguõppusele kaasa meldis.

Erna retkel kasutati linnalahingu kontrollpunktis Hotel samu hindamiskriteeriume nagu Eel-Ernal. Et võistkondade tase oli sel võistlusel ühtlasem, hakkas olulist rolli mängima professionaalsus. Väga kvaliteetset tööd tegid EROK, Scoutspataljoni 1, Scoutspataljoni 2, Üksik-vahipataljoni ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ning Kaitsealiidu Järva ja Tartu maleva võistkonnad.

Välisvõistkondadest oli vaieldamatu liider USA, kes oli kontrollpunktis Hotel ülesannete võitja (13,5 karistuspunkti 186 võimalikust). Professionaalsed olid ka Suurbritannia ja Saksamaa sooritusel. USA ja Suurbritannia puhul oli näha mitte ainult head väljaõpet ja meeskonnatööd, vaid ka reaalselt linnalahingukogemust. Eelnimetatud välisvõistkondade edu pant oli eelkõige kodutöö ehk ülesannete jaotus ja omavaheline kommunikatsioon.

Et kõik võistkonnad jäädvustati Hotelis ka videosse, loodan, et ühel hetkel saab valmis DVD, mida siis Erna Seltsist küsida võib (jälgige teavet Erna Seltsi kodulehel <http://www.erna.ee>).

KONTROLLPUNKT HOTEL

Ühel sirgel oli kaks riskülikukujulist hoonet (vanad kasarmu- ja abihooned). Kahe hoone vaheline ala oli kuulipildujatule all. Võistkondadel tuli puhastada ruumid vastastest ja hävitada kuulipildujapesa.

Esimesest hoonest tuli väljuda poole pealt ja liikuda mööda maja väliskülge. Liikumist reguleerisid "mineeritud alad". Et jõuda järgmisse hoonesse, tuli kuulipilduja hävitada.

Ruumides olnud vaenlane (siluettmärklauad) loeti hävitatuks, kui ruumis oli lõhkenud lõhkepakett või vaenlase pihta oli tehtud sihitud-suunatud lask. Kuulipilduja loeti hävitatuks, kui märgitud alal oli lõhkenud lõhkepakett.

Ülesanne lõppes teisest hoonest väljumisega.

www.erna.ee). Nii head kui ka mitte väga head sooritusel on tänuväärseks õppematerjaliks.

TÜÜPILISED VEAD

Millised tüüpilisi vigu tehti? Järgnev loetelu ei põhine ainult minu isiklikul muljel, lisan siia ka kohutunike arvamusi:

- ruumide puhastamisel hakati tegema "politseifilmi", st hiiliti "kaua ja põhjalikult", kuid lahinguolukorras kaotad nii üllatusmomendi ja initsiatiivi, võistlusel – aja;
- paljud pidasid tulekusuuna (seljataguse) katmist ebaoluliseks;
- hoone välisküljel ei liigutud aknaavad alt;
- kuulipilduja tulesektoris tehti "matrossovit", selle asemel, et liikuda varjest varjesse;
- lõhkepaketti üritati heita võimatust tabamis- ja viskekaugusest (esimene ja ahvatlev varje oli meelega seatud liiga kaugele) – nii loobiti ennast "granaati-

dest" tühjaks ja kuulipilduja jäi hävitamata;

- omavahelised suhtlemissegadused (kes katab? millal katab? kes sööstab? jne);
- katjad andsid innukalt tuld ka siis, kui sööstaja sattus nende tulesektorisse.

Kindlasti oli n-ö stiilivigu veelgi, aga eelnimetatud olid põhilised.

Pool või isegi rohkem tänapäevasest sõjategevusest toimub hoonestatud aladel, seepärast peaks vastavat väljaõpet saama rohkem, kui Eesti kaitseväes ja Kaitsealiidus praegu antakse. Olgu selle üldise väljaõppega kuidas on, aga võistlejatele teadmiseks, et linnalahing jääb edaspidigi nii Eel-Erna, Erna retke, kui ka Utria dessandi osaks.

Üks Scoutspataljoni võistkond, lõpetanud hiilgava soorituse hea ajaga kontrollpunkti Hotel, kommenteeris asja järgmiselt: "Nende kahe pisikese maja jaoks antakse tervelt kümme minutit...! Kas nad arvasid, et hakkame siin sööma või !?" **KK!**

Linnalahingus on Eesti kaitseväe relvastusse kuuluv automaat Galil tunduvalt käepärasem relv kui AK-4.

Vabariigi presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi asendamine

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 83 kohaselt on vabariigi presidendi ajutiseks asendajaks Riigikogu esimees (vabariigi presidendi volitused lähevad ajutiselt üle Riigikogu esimehele), kui vabariigi president on Riigikohtu otsusel kehtvalt võimetu oma ülesandeid täitma või ei saa ta neid seaduses nimetatud juhtudel ajutiselt täita või on tema volitused lõppenud enne tähtaega.

Tekst: AIVAR ENGEL, leitnant

Põhiseaduse § 128 lg 1 kohaselt kuulutab Riigikogu vabariigi presidendi ettepanekul välja sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni. Vastavalt põhiseaduse § 128 lg 2 on vabariigi presidentil agressiooni korral ainupädevus kuulutada välja sõjaseisukord ja mobilisatsioon ning nimetada kaitseväge ülemjuhataja.

Vabariigi presidendi asendamise vajalikkusele on juhtinud tähelepanu põhiseaduse kommenteeritud väljaande autorid, kes leiavad põhiseaduse § 128 kommenteerimisel:

Ootamatu agressiooni korral on oluline Vabariigi Presidendi asendamine, eriti juhul, kui Vabariigi President ega Riigikogu esimees ei saa oma ülesandeid täita. Seadusega on võimalik sätestada täpsem asendamise ahel Riigikogu aseesimeestest alates (Truuväli jt 2002: 572).

Agressioon ei toimu reeglina ootamatult, selle ettevalmistamine võtab aega ning seetõttu on julgeolekualaste riskidega tegelevatel struktuuridel võimalik agressioonile eelnevate tunnuste abil seda prognoosida. Sellisteks tunnusteks on näiteks võimalikus agressorriigis toimuv sõjaline riigipööre, uute relvaüksuste loomine, mobilisatsioon ja sõjaväeüksuste koondamine riigipiiri lähiste. Veel võib läheneva agressiooni tunnuseks olla sekumine naaberriigi sisepoliitikasse ettekäändel kaitsta rahvusvahemust, mis koosneb võimaliku agressorriigi põhirahvuse esindajatest, seejuures ähvardusega kasutada selle rah-

vusrühma õiguste kaitseks sõjalist jõudu, jne. Samas ei saa välistada võimalust, et agressiooniks ettevalmistamisel või terroristliku rünnaku kavandamisel võidakse planeerida vabariigi presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi neutraliseerimist.

RIIGIKOGU ASEESIMEESTE VOLITUSTEST

Samas ei saa *expressis verbis* nõustuda põhiseaduse kommenteeritud väljaandes esitatud eelnimetatud seisukohaga.

Tõepoolest, vastavalt Riigikogu kokkuvõtte seaduse 5. paragrahvile täidab Riigikogu aseesimees Riigikogu esimehe ülesandeid Riigikogu esimehe äraolekul, tema volituste peatumise korral vabariigi presidendi ülesannete täitmise ajaks. Ka põhiseaduse kommenteeritud väljaande § 83 ja § 69 kommentaarides ei nähta ette võimalust, et vabariigi presidenti saaksid asendada Riigikogu aseesimehed (Truuväli jt 2002: 388–389 ja 425–428). Nimelt ei ole põhiseaduse 83. paragrahvis sätestatud sellist seadusereservatsiooni.

Vabariigi presidendi asendamine Riigikogu esimehe poolt on põhiseaduses antud **ammendavalt**. Tegemist on sisustatud õigussuhtega. Põhiseaduse § 83 lg 3 järgi on vabariigi presidendi ülesannetes oleval Riigikogu esimehel **piiratud volitused** ja seetõttu ei saa ta näiteks ilma Riigikohtu nõusolekuta keelduda seadusi välja kuulutamast. Pealegi ei saa selline vabariigi presidendi asendamine olla sätestatud riigikaitsealistes seadus-

tes, sest viimased täpsustavad vabariigi presidendi pädevust riigikaitse kõrgeima juhina. Sellist asendamist sätestavaks seaduseks võiks olla vabariigi presidendi töökorra seadus (Riigi Teataja I 2001, 43, 240), kuid põhiseaduse § 83 sätestatu seab sellele piirangu. Viimase väite kasuks räägib ka asjaolu, et Riigikogu aseesimees on Riigikogu esimehe ülesannetes ajutiselt, põhiseaduse 83. paragrahvist ei tulene, et Riigikogu esimehe ülesannetes olev aseesimees saaks olla vabariigi president.

VÕRDLEV ÕIGUS

Näiteks Ameerika Ühendriikide 1787. aasta konstitutsiooni II artikli 1. jaotise 6. ja 9. klausli kohaselt:

[...] presidendi ametist vabastamisel, tema surma või ametist lahkumise korral või võimatuse tõttu oma ametikohustusi täita või kui samad asjaolud tekivad asepresidendil, võib Kongress seadusega ette näha nii presidendi kui ka asepresidendi ametist vabastamise, surma, lahkumise või võimetuse juhtumi, määrates kindlaks, milline ametiisik toimib presidendina, ja see isik täidab vastavaid ametikohustusi, kuni presidendi võimetus kaob või valitakse uus president (Constitution of the United States of America 1787).

Sarnaselt Soome õigusega võiksid presidendi asendajate volitused pärast Riigikogu esimeest piirduda riigikaitse kõrgeima juhi volitustega.

2003. aasta 1. juuni *United States Code*'i "Presidential Elections and Vacancies" 3. jaotise 19. jagu määratleb presidendi asendamise ametikohtade nimetused (**17 ametikohta**, loetelus näiteks Kongressi spiiker, riigisekretär, erinevad ministrid jne) alates asepresidendist ja lõpetades sõjaveteranide küsimuste ministriga (*United State Code* 2003).

Soome 2000. aasta 1. märtsi põhiseaduse § 128 alusel on vabariigi president kaitsejõudude ülemjuhataja, kuid Riiginõukogu (*valtioneuvosto* – koosneb presidendi ja valitsuse ühisistungist) ettepanekul võib anda ülemjuhataja volitused üle teisele Soome kodanikule (*Perustuslaki* 1999). Seejuures erineb Soomes valitsuse (*hallitus*) istung Riiginõukogu (*valtioneuvosto*) istungist just selle poolest, et viimase istungist võtab osa ka Soome president (*Perustuslaki* 1999).

Artikli autor nõustub põhiseaduse kommenteeritud väljaande autoritega laiemalt: seadusega peaks olema määratletud vabariigi presidendi asendamise ahel. Samas ei ole põhiseadusest tulenevalt selline asendamine Riigikogu aseesimeestest alates võimalik. Küsimus on selles, kuid võrd oleks võimalik määratleda asendaja pädevus ühe vabariigi presidendi pädevuse osas, milleks on riigikaitse kõrgeim juhtimine. Sarnaselt Soome õigusega võiksid presidendi asendajate volitused pärast Riigikogu esimeest piirduda **riigikaitse kõrgeima juhi volitustega**. Selline asendamine võiks osutada vajalikuks lisaks agressioonile ka sõjaajal ning muudel juhtudel, kui Riigikogu esimees ei saa vabariigi presidendi ülesandeid täita. Põhiseaduse X peatükk ja selle § 127 on aga põhiseaduse 78. ja 83. paragrahvi suhtes erisätteks, mistõttu on võimalik sätestada selline erisus ka põhiseaduse 127. paragrahvis. Näiteks **täiendades** põhiseaduse § 127 lg 1 järgneva lausega: **vabariigi presidendi kui riigikaitse kõrgeima juhi asendamise korra sätestab seadus. KK!**

KASTUTATUD ALLIKAD

Engel, Aivar 2005 *Riigikaitse õiguslikke küsimusi taasiseseisvunud Eesti Vabariigis*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Truuväli, Eerik-Juhan & Kask, Oliver & Lehis, Lasse & Lindpere, Heiki & Lõhmus, Uno & Madise, Ülle & Merusk, Kalle & Narits, Raul & Olle, Vallo & Pöld, Jüri & Schneider, Heinrich 2002. *Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Juura Õigusteabe AS.

Eesti Vabariigi Põhiseadus. 28. juuni 1992. Riigi Teataja 1992, 26, 349; 2003, 64, 429.

Constitution of the United States of America 1787. United States House of Representatives (<http://www.house.gov/Constitution/Constitution.html>).

Riigikogu kodukorra seadus. 11. veebruar 2003. Riigi Teataja I 2003, 24, 148; 2004, 89, 607.

Perustuslaki (Soome Põhiseadus). 11. juuni 1999. Finlex (<http://www.finlex.fi/lains/index.html>).

United States Code "Presidential Elections and Vacancies". 01.06.2003. United States Senat (http://www.senate.gov/pagelayout/legislative/g_three_sections_with_teasers/legislative_home.htm).

Reserveleitnant Aivar Engel on õigusteadeuste magister ja Riigikogu riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja.

In Memoriam

Kaitseliitlane LEINHARD MILÄNDER

[21. august 1926 – 11. august 2006]

11. augustil 2006, veidi enne oma 80. sünnipäeva lahkus igavikku Eesti Diviisi võitleja, metsavend ja kaitseliitlane Leinhard Miländer.

21. augustil 1926 sündinud Leinhard Miländer oli viies eestlane, kes esitati Teises maailmasõjas Narva võitlusruumis Siiversti sillapea likvideerimisel üles näidatud kangelaslikkuse eest Raudristi Rüütliristi kavaleriks. Paraku läks koostatud esildis sõjamõllus kaotsi ja vapral võitlejal autasu saamata.

Siiversti sillapea hävitamine oli raske. See oli veel tugevamini kindlustatud, kui eelnevalt hävitatud Riigiküla sillapea. Siiversti sillapea hävitamiseks peeti esimesed rasked võitlused 1. märtsil 1944. Just sel päeval üles näidatud lahingulise vapruste eest sai Raudristi Rüütliristi Eesti Diviisi legendaarne võitleja Harald Nugiseks. Ent sillapea hävitamiseni kulus veel päevi. Ekspeaministri ajaloolane Mart Laar kirjutab sellest ajalehes *Virumaa Teataja* avaldatud sarjas "Kirjad idarindelt 1944" 2. oktoobril 2002:

"Viimase hoobi sellele andis väike erinevate üksuste riisimetest koosnev 12-meheline löögirühm Leinhard Miländeri juhtimisel. 6. märtsi hommikust alates olid eestlased korduvalt üritanud otserünnakuga sillapead vallutada, kuid olid sunnitud tõsiste kaotuste tõttu rünnakud peatama. Erilist meeoleharmi tekitas eestlastele üks hästi kindlustatud, otsesihimisega tulistav kahur, kuni Miländer täpse kuulipildujavalanguga selle meeskonna rivist välja löi. Seejärel viis Miländer oma väikse üksuse otserünnakule ning 6. märtsil õhtuks kell 23.40 oli Punaarmee sillapea Narva jõe läänekaldal likvideeritud."

Aastatel 1944–1946 oli Miländer metsavend Kanaküla-Tihemetsa piirkonnas, kus ta sai tuntuks sellega, et heiskas 1945. aasta võidupühal (23. juunil) kohalikus vaatlustornis sinimustvalge lipu.

Pärast tabamist 1946. aasta septembris mõisteti talle tribunali otsusega traditsioonilised 10 aastat vangistust pluss 5 aastat asumist. Leinhard Miländer vabanes ja naasis Eestisse 1955. aastal.

Alates Kaitseliidu taasloomisest oli Miländer aktiivne Kaitseliidu Pärnumaa maleva liige. Kui tervis ja kõrge iga vähegi lubasid, osales ta tarmukalt oma allüksuse töödes ja tegemistes. 19. veebruaril 1997 autasustas vabariigi president teda IV klassi Kotkaristiga.

Vapper sõjamees ja kaitseliitlane Leinhard Miländer saadeti viimsele teekonnale 19. augustil 2006. Ta maeti Pärnu Metsakalmistule.

Kaitseliidu Valgamaa maleva noored vaimustusid merest

Valgamaa tublimad noorkotkad ja kodutütred pääsesid preemiaks kolmeks päevaks rändama, et kiigata korra merd, külastada Viru ja Järva maleva noori ning rahuldada seiklushimu.

Tekst: TAIVE KUUSE

Eskkursiooni teise päeva hilisel õhtutunnil võtsid Valga gümnaasiumi kodutütred Kaie Matus, Kertu Illak ja Keiu Poderat ning noorkotkas Kristjan Johanson kokku esimesi muljeid. Esimesena meenub noortele Tallinna Üksik-vahipataljoni külastus. Ehkki Kertu poeatab vaikselt, et poisid on seal nagu vangis, arvatakse ühiselt, et pole sel ajateenistusel häda midagi. "Võibolla tuleb mul endalgi kunagi sinna teenima minna," pakub Kristjan. "Saime seal ka süüa ja toit oli küll maitsev," jagab muljeid Kaie.

KODUTÜTAR KAIE MATUS:
Looduse möll tegigi just matka huvitavamaks ja meelde jäävamaks.

kiidab elamust, mida pakkus moortorpaadiga sõitmine.

Ukkur loetleb, mida Käsmsus tehti: "Jagasime lapsed gruppidesse – ikka nii, et igal suuremal oli väike sõber kõrval, et oleks turvalisem. Osa läksid meremuuseumi, teised paadiga sõitma, kolmandad vibu laskma, neljandad Kasmuga tutvuma ja siis kividele ronima."

Pärast lõunat asuti teele Järvamaa suunas. Eestimaa südames, Järva Noorte Kotkaste kotkakodus Lõõlas ootasid valgalasi kümme-kond Järvamaa noort ja paar noortejuhti.

NOORTEJUHT JAANA UKKUR:
Seikluskasvatus on üks organisatsiooni eesmärgiks seatud tegevus.

Ukkur rääkis: "Kõigil üleriigilistel üritustel on meie lapsed järvalas- tega hästi läbi saanud. Lapsed on omavahel juba sõbrad." Seetõttu jäid võõrastamistunnid ära ja kohe, kui asjad lahti pakitud, asuti ühis- mängu korraldama. Kogu kamp ja- gati neljaks rühmaks. Rühma iga lii- ge pidi paarikümne minuti jooksul otsima ja leidma loodusesse peide- tud sedeleid. Kes sai kõige rohkem sedeleid, oli võitja. Leitud paberitele olid kirjutatud üksikud sõnad, nüüd

tuli seada need sõnad ritta, et tekiks lause. Nutikad mängijad suutsid täiesti juhus- likult punkti sattunud sõnadest kokku pan- na pikad ja lustakad laused, millel ei puudunud ka loogiline sisu.

VIHM LISAS PÕNEVUST

Edasi viis teekond Tuhala nõiakae- vu juurde. Sellest külastusest jäi kõige eredamalt meelde samal ajal välkunud äike ja tohutu vihm- sadu. Kaitseliidu Valgamaa maleva noorteinstruktor noorem- seersant Jaana Ukkur kiidab lapsi, kes vaatamata hirmsale ilmale matkaraja läbi tegid. Kaie arvab, et looduse möll tegigi just matka hu- vitavamaks ja meelde jäävamaks.

Esimene öö veedeti sõprade juures – Valgamaa lapsed ja noored sõit- sid õhtuks külla Viru noorte purje- tamislaagrisse. Jaana Ukkur teadis, et selline laager on Viru malevas iga-aastane tava. Tema hoolealused ei häbene tunnustada, et on sellepä- rast virulaste peale veidi kadedad. Ehkki ebasoodne tuul võttis valga- lastelt võimaluse ise purjetamist proovida, jättis meri Lõuna-Eestist pärit lastele kõige sügavama mulje. "Meri on unustamatu, lained olid nii võimsad," õhkab Kertu ja Keiu

Valga lapsed seavad ritta paberilehti, millel juhuslikud sõnad. Ülesandeks on moodustada nendest sõnadest võimalikult pikk lause, mis on samas ka loogiline.

Viimane päev veedeti Otepääl, et teha läbi kõitest ehitatud seiklusrada. Ukkur ütles, et kõitel ronimine ei ole lastele võõras. "Seikluskasvatus on üks organisatsiooni eesmärgiks seatud tegevus. Valgas oli eelmisel aastal köiekooolitus ja võistlustel on sageli kavas köieülesanded. Otepäa seiklusrajal turnimine on lastele tänavuse köiekooolituse eest," rääkis ta.

PARIMATE PREMIA

Tublimate laste ja noorte ekskursioon on Kaitseliidu Valgamaa maleva noorteorganisatsioonide aastaid kestnud tava. Ukkur ütles, et kolm päeva kodust eemal ollakse siiski esimest korda. "Kindlasti ei jää see viimaseks korraks," lisas ta.

Ukkur ja tema kolleeg, noortejuht nooremseersant Anu Lillipuu tunnistasid, et Noorte Kotkaste ja Kodutütarde arvu üle nende piirkonnas kurta ei saa. 15 rühmas tegutseb kokku peaaegu 500 last. "Oleksime me avalikult ekskursiooni välja kuulutanud, oleks tung olnud nii suur, et väga raske oleks olnud teha valikut, kes saab kaasa ja kes ei saa," selgitas Ukkur. Seepärast otsustasid noorteinstruktorid kutsuda ekskursioonile parimad. "See on preemiasõit, kus osalevad need lapsed, kes on aasta läbi olnud aktiivsed," selgitas Ukkur.

Lillipuu lisas, et võimalus seikluspargi radadel turnida on veeltgi enam preemia. "See ei ole odav lõbu, paljud vanemad ei saa seda lastele lubada. Seepärast tahtsime tublimatele just sellist seiklust pakkuda," selgitas ta.

Keiu, Kertu, Kaie ja Kristjan teavad, miks nemad on ekskursioonil kaasas. "Siia said need lapsed, kes on aktiivsed. Mina lõõn Kodutütarde tegevuses korra kuus kaasa. Osa meist on läbinud salgajuhtide kooolituse. Me oleme tublid," võtab asja kokku Kaie. **KK!**

PROBLEEM:

Kuidas leida ja hoida noortejuhte?

Kaitseliidu Valgamaa maleva noorteinstruktori nooremseersant Jaana Ukkuri sõnul tegutseb Valgamaal 15 Noorte Kotkaste ja Kodutütarde rühma. Noorteinstruktor nooremseersant Anu Lillipuu lisas, et kõikides rühmades tegutsevad Noorkotkad ja Kodutütred koos. "Paljud võistlused on ühised, laagrid on alati koos, miks ei võiks siis rühmades olla ka tegevus ühine," põhjendas Lillipuu.

Ukkur selgitas, et tegelikult on põhjus ka selles, et noortejuhte lihtsalt ei ole nii palju, et jagu kahele organisatsioonile.

Järva maleva noorteinstruktor nooremseersant Urmas Piigert selgitas, et põhikirjaliselt on noorkotkastele ja kodutütardele nähtud ette eraldi tegevus. "Kuid parem siis tegutsegu juba koos, kui et üldse ei tegutseta," lausub ta.

Ukkur ja Lillipuu kinnitasid, et enamasti juhendavad lapsi õpetajad, kellel on jõudu ja tahtmist tegelda õpilastega ka pärast kooolitunde. "Mõned juhid on välja kasvanud ka Noorte Kotkaste ja Kodutütarde seast," lisas Ukkur. "Kuid Valgamaalt läheb paljud noori hoopis ära."

24-aastasest Toomas Duvinist sai noorkotkas 11-aastaselt. "Minuga on nii, et teen vaid seda, mis on huvitav. Kui huvitav ei ole, siis mina kaasa ei löõ," rääkis Duvin. "Kolmteist aastat on ta aktiivselt tegev olnud, nüüd juba noortejuhina, ju siis on huvitav," arutles Ukkur. Kuid vähe on inimesi, kellel on nii palju vaba tahet. Täiskasvanuid on vaja rohkem motiveerida noortega tegelema. Mis neid siis motiveerib. Palk? Ukkur ütles, et osa valdu on leidnud võimaluse maksta koooli huvijuhile lisatasu Kaitseliidu noortega tegelemise eest. Piigert leidis, et tublimaid juhte püütakse küll igati tänada ja tunnustada, kuid sellest ei piisa, et hoida inimest noorte juures aastaid.

Valgamaa Kodutütarde ringkonnavanem, Tõllistes tegutseva rühma juht Sigrit Säinas töötab noortekeskuses. Tema teadis rääkida, et nende inimeste leidmine, kes tahavad lastega tegelda, on üleüldse raske. "See ei ole ainult Kaitseliidu lasteorganisatsioonide probleem, see on üldine mure. Ka muudele ringidele ja tegevusteks on raske juhte leida," ütles ta. Säinase enda rühm on Ukkuri sõnul üks Valgamaa tublimaid. Iga nädal saab rühm kokku, umbes kaks korda kuus korraldatakse ööbimisega koondus.

Lillipuu lisas, et lapsi tegutsema saada ei ole probleem. "Valgamaa maleva staabis asuvat noortetuba kasutatakse usinalt. Oleme Jaana Ukkuriga seal kordamööda lastele seltsiks," kirjeldas ta.

Noorteinstruktorid leidsid, et rühma aktiivsus ja laste huvi sõltub suuresti juhi hoiakust. Millise hooga juht ees, sellises meeleolus on ka lapsed. "Kuidas aga noortejuhtides tegutsemissoovi hoida, võiks olla lähituleviku aruteluteemasid," leidis Ukkur. **KK!**

Kaitseliidu Valgamaa maleva noortejuhid Jaana Ukkur ja Anu Lillipuu.

Eestlased tõid 4. Balti sõjaväemängudel üheksa karikat

Tekst: PILLE VEITMAA

Eesti, Läti ja Leedu noored võistlesid 24.–29. juulini 2006 Lätis Adažis neljandalte Balti sõjaväemängudel. Kaitseliidu Harju maleva noorkotkaste võistkond saavutas tänavusel Mini-Ernal kolmanda koha, millega teeniti võimalus osaleda eelmainitud mängudel. Seetõttu esindaski Eestit tosin Harju maleva noort – Adažisse sõitis nii noorem kui ka vanem vanuserühm, kummaski neli poissi ja kaks tüdrukut.

RÕÕM EDASIPÄASUST

Harjumaa noored olid uhked, et selline võimalus avanes. Varem ei ole nad Balti sõjaväemängudele pääsenud. Võistkonda said need, kellel füüsiline vorm hea, kuid kes samas on ka organisatsiooni tegevuses aktiivsed.

Lätis veedetud nädala jooksul võistlesid noored laskmises väikekalibribrilise spordirelvast, orienteerumises, takistusraja läbimises, *paintball*is ja laskejooksus, kusjuures arvestust peeti nooremas ja vanemas vanuserühmas eraldi.

Et ööbimispaik oli Adažist kaugel Riias Läti Kaitseakadeemia ruumides, pidid võistlejad ärkama hommikul kell kuus. Samas oldi tänu varasele tõusmisele ja pikale sõidule võistluste alguseks mõnusalt virged. Võistluste korraldus oli ladus, mõeldud oli pisimategi detailide peale ja päevad möödusid lausa märkamatu, sest neid täitsid va-

Harju maleva noored pärast võistlust puhkehetkel.

heldumisi treeningud, võistlused ja puhkeajad.

LÄHEMALT VÕISTLUSALADEST

Kõige rohkem kartsid eestlased takistusraja. Alles veidi enne Läti sõitmist said nad teada, et Paldiskis on täpselt samasugune. Võistkond käis seal harjutamas, kusjuures mõnedki langesid ahastusse, sest ülesanne, mida täita lihtsalt liiga raske, vaid lausa ületamatu – nad pidid ju läbima ajateenijatele mõeldud raja.

Lätis selgus, et noortele oli rada kergemaks tehtud, st raskemad etapid välja jäetud. Proovikatsetelt tulid mõned tagasi küll siniste plekkidega kätel ja jalgadel, kuid võistlusrajal leidis kinnitust vana tõde: raske õppustel, kerge lahingus. Laskmise, laskejooksu ja orienteerumisega raskusi ei olnud, seda kõike olid Harju maleva noored varem piisavalt harjutanud.

TÕELINE SÕJAMÄNG

Paintball oli lastele tõeline sõjamäng, kus kõik said spetsiaalse varustuse. Üks mäng kestis kümme minutit. Kõik võistkonnad said omavahel läbi mängida. Eestlaste vanem rühm võitis kogu mängu tänu kaitsejõudude meeste õpetussõnadele – võrguga piiratud lahinguala tagant võis nimelt võistkondi juhendada. Üks noormees teenis piltlikult öeldes auga välja “kaprali auastme”, sest juhendus sedavõrd hästi õpetussõnadest.

Koju sõitsid eestlased üheksa karikaga, nendest üks esikoha, neli teise koha ja neli kolmanda koha oma. Lapsed arvasid, et kui võistlused oleksid kestnud veel nädala, teenuksid nad välja rohkem võidukarikaid. Sest seekordne võistlus kulges nii, nagu eestlaste sageli kohane: algul ei saadud vedama, pärast ei saadud enam pidama.

Järgmised Balti sõjaväemängud on 2007. aastal Leedus Klaipedas, aga kes seal Eestit esindab, seda näitavad kodused jõukatsumised. **KK!**

Harjulaste vanem rühm *paintball*lahinguks valmis.

Piirivalveseersant Ain Tannebaum ja 2005. aasta parim piirivalvekoer Oona: kuulekus, tähelepanelikkus ja uudishimu on eeldused, mis aitavad teenistusköeral tippu jõuda.

Neljajalgne valvur rohelistel piiril

Tekst: VIIRE VILLANDI

Fotod: IVAR JÕESAAR

Et piirivalvuritel on koerad, olen teadnud lapsepõlvest saadik. Olgugi, et riik oli tol ajal teine ja koerad, kelle oskusi selle teise riigi võõras keeles kõnelevad piirivalvurid pioneerilaagris suve veetvatele lastele demonstreerisid, hirmuäratavad "varrukakoerad", keda iga laps vaistlikult pelgas. Piiril töötavatele inimestele on koerad senini abiks, olgu nad siis piiriületajate kontrollil abistavad narko- ja pommikoerad või rohelisel piiril patrullivad jäljekoerad.

PIIRIVALVURI KAASLANE

Valga piirivalvepiirkonna Mõisaküla kordonis töötav piirivalve-seersant Ain Tannebaum mõõdab rohelist piiri seitsmendat eluaastat käiva saksa lambakoera Oona selt-sis. 1995. aastal, seega veel üsna aatelisel ajal pärast kaitseväeteenistust piirivalvesse tööle asunud Tannebaum valis endale neljajalgse kaaslase alles 2000. aastal.

"Meie kordonis oli juba kaks koerajuhti. Nägin, et loomaga töötamine teeb elu vaheldusrikkamaks," selgitab piirivalvur ise. Viljandimaal Paistu valla Sultsi külas kasvanud noormehele olid loomad küll lapsest saati tuttavad, kuid päris oma koera tal senini polnud olnudki. Neeme piirivalvekoerte koolis langes valik Piirikoera kennelist pärit 1999. aastal sündinud emasele saksa lambakoerale Oonale.

"Võib-olla oleks isast looma olnud kergem õpetada, kuid mulle meeldis just Oona," ütleb Tannebaum, kui jutt läheb pikale, umbes kaks aastat kestvale piirivalvekoera väljaõppele. Koerajuhi juurde kolis Oona pärast algset väljaõpet, kui ta polnud veel pooleaastanegi. Aga siis alles algas suur töö, mis kestab kogu koera tööea. Igal aastal on vähemalt nädalane koolitus Harjumaal Jõelähtme vallas asuvas Neeme pii-

rivalvekoerte koolis, lisaks muud õppepäevad ja töö, mida koerajuht teeb koeraga iga päev.

"Treenitud koer ei oska olla tegevuseta. Ta vajab pidevat tegelemist, seda, et ta ära väsiks," selgitab Tannebaum. "Füüsilisest koormusest üksi on talle vähe, vaja on vaimset pingutust, mida loom teeb jälgi ajades ja otsides."

Igal aastal on nädalane koolitus Neeme piirivalvekoerte koolis, lisaks muud õppepäevad ja töö, mida koerajuht teeb koeraga iga päev.

Nii koerajuhi kui ka koera tööpäeva pikkus sõltuvad piilkonna pikkusest. Seega on looma füüsiline vastupidavus selle töö puhul nagunii eelduseks. "Paljud piirivalvekoerad on sunnitud seetõttu juba kaheksa-aastaselt "pensionile" jääma," ütleb Tannebaum, "aga on ka väga tugeva tervisega loomi, kes töötavad küm-nenda eluaastani."

KARIKAD RIILISERVAL

Eeldusi on heaks teenistuskoeraks saamiseks vaja veel mitmesuguseid. Osa neist on geneetilised, seepärast ongi asutatud spetsiaalne, Piirikoe-ra kennel. Oona ema Donna on samuti piirivalvekoer – tema töötab koerajuht Enn Kanguri käe all Valga kordonis. Ka üks Oona järeltulijaid on ametis piiril. Tõuomadustelt on Oona pärvinud kohtunikelt kõrgeima hinde.

"Mõneti polegi Oona kõige ideaalsem koer õpetamiseks," selgitab Tannebaum. Nn alfa-loomad, hästi domineerivad koerad on kergemini õpetatavad, nende treenimisel võib ka koerajuht olla jõulisem, domineerivam. "Oona on selline õrnahingeline, väga leebe ja hea koer, üldse mitte domineerija," ütleb koerajuht. Ka vahepeal vestlusse sekkunud koerajuhi ema kinnitab, et Oona, keda koerajuht ise hellitaval Onneks kutsub, pole õieti pahandust teinudki – tema "aktivasse" jääb vaid üks nurgake diivanikatet. Isegi koerasoo igipõliste vaenlaste kassidega tahaks Oona hoopis

sõbralikult mängida, kuid paraku pole leidunud nii leebet kiisut, kes vedu võtaks – ikka saab koer hoopis käpaga nina pihta. Koju majalavuriks võetud viis aasta nooremast kaukaasia lambakoerast Gerdast on Oonale vabadel päevadel olnud mänguseltsilist küll ja veel.

Ent Oona uudishimu ja hea haistmismeel, samuti peremehetruudus ja kuulekus korvavad tema leebuse. Sest koerajuhi riuliservalt vaatavad külalisele vastu auhindadeks saadud karikad.

"Võistlemas oleme käinud neli aastat," ütleb Tannebaum. "Esimisel kahel aastal saime neljanda koha – see on kõige vähem tänuväärne tulemus, sest nii vähe jääb auhinnast puudu." 2005. aasta piirivalvekoerte võistlusel pälvisid aga Tannebaum ja Oona meistritiitli, mida tänavu küll kaitsta ei suudetud. Esikoha napsasid Oona ja Tannebaumi eest Saatse kordoni koerajuht Janar Klement ja tema truu abimees Istwan. Lisaks teisele kohale saavutasid Tannebaum ja Oona koos Holdre kordonis töötavate Jüri Romovi ja Cardiga võistkondliku kolmanda koha.

Piirivalvekoer on eelkõige jäljekoer, kuid peab oskama ka maa-alaotsingut, olema kuulekas ja tasakaalukas. Kuigi paljud koeraomanikud on veendunud, et loomad kardavad püssipauku ja ilutulestiku mürinat loomuldasa, nii et selle vastu ei aita ussi-ega püssirohi, kinnitab Tannebaum, et ka mürast üleolek on loomale õpetatav. Piirivalvekoer ei tohi püssipaugule reageerida ja selle on Oona kenasti selgeks saanud.

Koer peab suutma jälje ära tunda kuni 12 tundi pärast selle jätmist, seepärast peaks ideaalis olema nii, et piirilõigul käiakse koeraga kaks korda ööpäevas. Praegu piiril nii palju jäljekoeri pole, seepärast on piirivalvel jätkuvalt hea meel noorte üle, kes unistavad tulevikus töötada koos koeraga. **KK!**

Domineerivad koerad on kergemini õpetatavad, nende treenimisel võib ka koerajuht olla jõulisem, domineerivam.

Poliitikamäng kaitsepolitlike noorte suurlaagris

Tekst: VIIRE VILLANDI

Jõukatsumised pakkusid lusti ja nõudsid osavust.

Noortejuhi koht on laagripere keskel.

17. päikeseloojang, mil kodutütred said kaela kollased rätikud.

Juulikuu teise nädalalõpu veetsid Tartumaa aktiivsemad noorkotkad ja kodutütred igasuvises suurlaagris Tartumaa tervisespordikeskuses Elvas. Kolm tegusat ööpäeva tipnesid uute liikmete vastuvõtu ja ilutulestikuga viimasel laagriõhtul. Kõik tegevused algavad kotkatervitusega “Oleme sõbrad! Oleme aumehed! Oleme eestlased!” ja lõpevad lubadusega: “Jääme sõpradeks! Jääme aumeesteks! Jääme eestlasteks!”

OLEME SÕBRAD, JÄÄME SÕPRADEKS

Laagri ülema, Noorte Kotkaste Tartu maleva pealiku abi Ernst Tungeli sõnul oli seekordne laager oma ligi kaheksa osavõtjaga arvukuselt viimaste aastate väikseim, kuid tegevust jagus ohtralt kõigile nagu tartumaalaste eelnevates laagriteski.

Ernst Tungeli sõnul on laagri heaks kordamiseks korraldajate ülesanded sedavõrd täpselt jagatud, et näiteks tema teab laagriülemana omi organisatoorseid kohustusi, samas kui toitlustamine on nii kindlalt Kaitseliidu Tartu maleva noorteinstruktoriga Leelo Kүүni õlgadel, et teised sellele mõtlema ei peagi.

Seekordse laagri teema oli poliitika ja metsalagendikule püstitatud telklaagris saanud igast rühmast erakond. See aga ei tekitanudki tormilisi laharvamusi nagu suurte meeste pärispoliitika, vaid tõi hoopis esile, et oma laagri tulevikunägemuses on noored üsna ühel meelel. Eelkõige oodatakse tulevikulaagrist paremaid olmetingimusi, nii nagu sirguva põlvkonna tulevikuunistusi on näidanud muudki küsimised. (Julgemate unistused näevad tulevikulaagris koguni nii külluslikult viimistletud sanitaarplokki, et see nõuaks kõigepealt metsa alla Araabia Ühendemiraatide stiilis seitsmetärnihotelli rajamist!) Võib-olla on laste materiaalse unistuste taga vaid igatsus erineda veidi oma pidevalt tööst hõivatud ja puhkusepäevi kusagile tulevikku koondavatest vanematest? Sest elunautijatena ei näinud laagriseltskond kohe kuidagi välja – pigem pidevas tegusemises mesilastaruna.

Egas teisiti saanukski, sest iga päev tõi midagi uut, igal päeval oli oma teema ja oma juht ning laagritäis osalejaid-võidumehi.

OLEME AUMEHED, JÄME AUMEESTEKS

Laagri pidulikem hetk saabus 8. juuli päikeseloojangul, kui needsamad murumütsides laagrilised kogunesid lipuväljakule, et võtta organisatsiooni vastu uued liikmed. See staažika noortejuhi Ülle Nārška eestvõttel 17 aastat tagasi alguse saanud tava võtta uued liikmed Kodutu-

tarde ridadesse vastu suurlaagri viimasele õhtul on laiinenud ka Noorte Kotkaste organisatsiooni.

Ernst Tungeli sõnul on poisteorganisatsioon varemalt eelistanud uusliikmetele kaelaräti sügisel kaela siduda. Suurlaagrisse satub ikka üksjagu nn suveliidmeid, kes naudivad teistega ühiselt laagrirõõme, astuvad Noorte Kotkaste ridadesse, kuid sügisel, kui algab tõsine töö rühmades, kaovad kas ajapuudusel või muul põhjusel.

Aga eks see suveväine pidulik töötuseandmine ole ikka ilus! Kui kõnnid rivis mööda laagri pealleed, mida valgustavad ridamisi süüdatud õueküünlad, sõbrad ümberringi ja soe sume metsamüha taustaks... Küllap süveneb ägedate mälestuste ajal soov rühmakaaslastega kokku saada sügistalvel veelgi.

17 aastat tagasi alguse saanud tava võtta uued liikmed Kodutütarde ridadesse vastu suurlaagri viimasele päikeseloojangul on laiinenud ka Noorte Kotkaste organisatsiooni.

Tänavune töötuseandmine ja kaelarättide saamine tipnes koguni tõelise ilutulestikuga – ligi südaööd taevasse kerkivad tulekujundid panid laagrirahva plaksutama ja hõiskama.

OLEME EESTLASED, JÄÄME EESTLASTEKS

Noored Kotkad ja Kodutütred on Kaitseliidu aatelised noorteorganisatsioonid. Ja sellesuvine laager laskis seda tunda ka väliselt. Laagrirahvas askeldas, trendikad murumütsid peas, just mõni nädal varem avatud Maajumalate parki puuskulptuuride vahel. Just selline on traditsioonilises Tartu suusamaratonide finišipaigas, mida kohalik rahvas tunneb tänini Elva lasketiiruna, asuva Tartumaa tervisespordikeskuse olustik. Tule-, taeva-, metsa- ja veeisa, karja-, maa-, tuule ja marjaema ja kes kõik veel

justnagu osalesid heade kaaslastena murumütsistatud ja pruuniks põlenud laagrirahva igapäevaelus.

Ernst Tungeli sõnutsi on Tartumaal noorkotkaste rühmad enamasti juba oma maleva salgajuhtide koolist kasvanute juhtida, kodutütardega tegelejate seas on aga üksjagu kooliõpetajaid ja huvijuhte. Poiste huviks on eelkõige militaartarkusi taga ajada ja eakohaseid seiklusi oma juhtide eestvõttel läbi proovida, nii et mõnigi noormees astub täisikka saades sõjakooli. Tüdrukud seevastu omandavad koondustel pehmemaid ja naiselikumaid tarkusi, kuid nemadki on valmis tarkumakalt vastu hakkama elus ette tulevatele raskustele. Sport aga ühendab kõiki, sest terves kehas on terve vaim. Siniste ja kollaste kaelarättide kandjate vaim on valmis hoidma eakaaslaste omast pisut aatelisemat Eesti-keskset ilmavaadet ka totaalse vabaduse ajal, kui maailma ukсед on eestlaste ees pä-rani. **KK!**

Teise päeva hommikul olid noortejuhid reipalt laagririvis. Lippu heiskavad Kaido ja Evelin Järva malevast.

Hiiumaal kogetu peaks korduma igal aastal

Tekst: TAIVE KUUSE

Augusti teisel nädalavahetusel kogunesid Noorte Kotkaste ja Kodutütardes rühmajuhid kogu Eestist Hiiumaale, et koos veeta aega just neile korraldatud preemialaagris.

Noortejuhtide pealehakkamine, tegutsemistahe ja kokkukuuluvustunne mõjus lummavalt. Noortejuhte ei ole vaja mitu korda paluda. Niipea, kui hõigati välja uus harjutus, tegevus, mäng, ühislaulmine või tants, täitus kohe saalipõrand ja kõik olid valmis kaasa lööma. Tegevusest noortejuhtide preemialaagris puudust ei olnud. Juba esimesel õhtul võisteldi köieveos, õpiti seltskonnamänge ja imetleti kohalike tantsutüdrukute särtsakat esinemist. Ühislaulmine pani saali rökkama. Teisel päeval oli laag-

ris võimalus meisterdada papist lennukit, teha taimedest vaipa, maalida värvidega kividele. Kel oli soovi, tegi poole-tunnise sõidu merele. Korraldati veel kaks huvireisi: üks viis matkarajale, teine tutvustas ajalugu ja sõidutas huvilised Tahkuna poolsaarele.

Teise päeva õhtul oli kavas *playback show*. Kaasa löi 12 malevat, kuulda sai kirevat muusikavalikut rokist ja räpist lastelaulude ning kuuldemänguni. Esimestel öötundidel astusid üles malevate karaoketähed.

Pühapäevahommikul praamil viimaseid muljeid vahetades olid kõik ühel meelel, et selline laager annab noortejuhtideks olemisele suure lisaväärtuse ja peaks toimuma igal aastal. **KK!**

Plaan, kaart või skeem?

Tekst: KALLE KALM

MILLEST ALUSTADA KAARDISTAMIST?

Laialt on levinud arvamus, et praegu, tehnoloogiaajastul (satelliitfotod, GPS jne) on kõik uued kaardid väga täpsed ja neid on võimalik valmistada välistoidid tegemata. Kui tehnoloogia ja masin oleksid kõikvõimsad, poleks sõjas ühtki tsiviilisikust hukkunud. Ja poleks ka Tartu linna piirsesse jääva paiga kaarti, kus ühe ja sama ala kohta on eesti keeles kirjutatud “põld” ja selle külge poogitud Vene 1:10 000 mõõtkavas topokaardile “tiik”. Ju polnud see kaardijoonistaja tartlane ega olnud ka kohapeal käinud, sest enamik tartlasi teab, et laululavatagusel maa-alal on veekogu – seda nn Suplinna konnatiiki teatakse paiguti isegi Euroopas tänu seal elutseva le haruldasele järvekonnale. Nii et masin on täpselt nii tark kui inimene, kes selle taga töötab ja seetõttu ei kao ka kartograafiamet kuhugi.

Kust siis alustada, kui on huvi ise kaart valmis teha? Ikka tuttavast ümbrusest: koduõue, koolimaja ümbruse, oma tänava või küla kaardistamisest.

Need kolm mõistet – plaan, kaart ja skeem – koonduvad minu kui praktilise kartograafi silmis kaheks. Plaan ja kaart – olenevalt mõõtkavast ja kuidas kellelegi on suupärasem – on joonistatud mõõdistamise alusel, olenemata sellest, millist mõõdistamisviisi ja -tehnoloogiat on kasutatud. Skeem on aga silma järgi või aimduslikult joonistatud kujutis ümbritsevast.

Alguses pole mõtet võtta sihikule liiga suurt maastikku, pigem võiks kõigepealt püüda täpsustada ja täiendada varemvalminud kaardimaterjali mõne väikese ala kohta. Selleks võib kasutada igasugune alusmaterjal: kinnistuplaan, 1:20 000 mõõtkavas põhikaart, aerofoto, linnaplaan, 1:10 000 mõõtkavas Vene topokaart, mõni temaatiline kaart jne

kas paber kandjal või digitaalsel kujul.

TÖÖVAHEND JA VÄLITÖÖD

Hakatuses tuleb alusmaterjal viia tööks sobivasse mõõtkavasse. Mina soovitsaksin selleks 1:5000 – siis on joonistamisruumi rohkem.

Joonistamisel on vaja aluseks tugevat planšetti. Selleks sobivad igasugused paindumatud ja siledapinnalised plastid. Veel on tarvis veekindlat joonestuskilet, kõva südamikuga (4H–7H) pliiatsit, kustutuskummi, spordikompassi, kleeplinti, joonlauda. Hästi sobivad ka värviliste 0,5 mm läbimõõduga teradega täitepliiatsid – nii saab erinevaid asju märkida erineva värviga.

Et saada usaldusväärne kaart, tuleb kogu aluskaardil olev informatsioon üle kontrollida ja veenduda selle õigsuses.

Aluseks olev kaardimaterjal kinnitatakse joonestuskile tagaküljele kleeplinditükikestega ja seejärel pannakse

mõlemad teibiga veekindlalt planšeti külge. Alusmaterjalil peaksid olema monteerimisristid, mis tuleb kanda ka pealmisele kilele, või mingid kindlad situatsioonipunktid, millele toetudes on hiljem võimalik mitu välitööd ühendada.

Välitööl on esimeseks ülesandeks magnetilise põhjasuuna määramine spordikompassiga ja selle kandmine välitööjoonisele. Võimalik on kanda põhjasuund joonisele ka aluskaardil olevate arvandmete järgi, aga igal juhul tuleb seda kontrollida, sest igal kompass näitab põhjasuunda veidi erinevalt, ka võivad inimesed näha suundi erinevalt sõltuvalt silma füsioloogilis-

Oskus kaarti lugeda, samuti skeemi ja plaani joonistada tuleb kasuks nii elus kui ka võistlustel, nii kodus kui ka välismaal.

Kaarti joonistada aitab nii tavaline spordikompass kui ka veidi pikema plaadiga välitöökompass.

meetodil nihutades. Kui aga viga on väga suur, tuleb käiku korrata.

Praktikas on selgeks saanud, et põhiviga tekib nurga määramisel, mitte sammudega kauguse mõõtmisel. Kuid täpsimate riistadega suuna määramine on üksjagu tülikas ja aeganõudev. On soovitatav, et alguses ei tehtaks kuigi pikki käike, kusjuures kindelpunktidega sidumata käigud olgu alati võimalikult lühikesed. Lagedal on võimalik objekti asukoht määrata ka kahe vektori ristumiskohana.

Mina kasutan kaardijoonistamisel fotol olevat, tavalisest spordikompassist veidi erinevat Moscompassi varianti, mis ongi mõeldud välitöödeks. Selle plaat on veidi pikem ja joonlaud on kompassi kõigis servades.

Kui aga ei tegelda enam parandamise ehk korrigeerimise, vaid tõelise kaardijoonistamisega, kus kaardile tuleb kanda ka autori nimi, käib asi järgnevalt. Kõigepealt kaardistatakse käikudega välitööalal olev joontevõrk (teed, rajad, sihid, kraavid, lagedate ja soode piirid, kontuurid metsas jm). Nende käikude ajal kaardistatakse ka käikude kõrvale jäävad punkt- või pindobjektid, millest lähtutakse edaspidisel võrgu tihendamisel. Kui kogu võrk on valmis, käiakse läbi ka võrgu sees olevad alad.

RELJEEFI JOONISTAMINE

Reljeefi joonistamine nõuab juba tõsist tähelepanu, harjutamist ja oskusi. Olenevalt mõõtkavast on reljeefi üldistusaste väga erinev. 1:20 000 mõõtkavas põhikaardi reljeef on tegelikult 1:10 000 mõõtkavas topokaardi reljeef, muudetud on ainult hori-

test iseärasustest. Põhjasuunda on kõige parem määrata mingi sirge joone abil (metsasiht, maantee, lõik kindelpunktide – st punktide, mille asukoht on kindlalt määratud – vahel).

Mida suurem ja selgem on objekt aluskaardil, seda tõenäolisem, et see paikneb õiges kohas.

Et saada usaldusväärne kaart, tuleb kogu aluskaardil olev informatsioon üle kontrollida ja veenduda selle õigsuses. Samuti tuleb joonisele kanda kaardimuudatused ja muud asjad, mida joonistaja peab vajalikuks. Hea kaart saadakse siis, kui käiakse kogu kaardistatav ala nähtavuse piires läbi, nii et poleks kohta, kus pole viibitud. Sellisel viisil on valmistatud kõik o-kaardid ja nii saavutatakse kaardi suur usaldusväärsus ja suhteline täpsus.

Kaardimärkidena võiks kasutada juba olemasolevaid tingmärke (põhikaart või o-kaart) ning enne välitööle asumist need põhjalikult endale selgeks teha. O-kaardi tingmärgid on siiski mõnevõrra lihtsamad.

KAARDISTAMINE

Kaardistamine ise käib aga järgmiselt. Igal objektil on maastikul oma kindel asukoht ja seda on võimalik määrata. Matemaatiliselt

õeldes koosneb kogu kaart vektori- test. Enimkasutatav vektorite määramise võte on järgmine: spordikompassiga määratakse suund, sammudega mõõdetakse kaugus ja tulemus kantakse kaardile. Sellistest vektoritest võib moodustada pikki käike. Silmas tuleb pidada aga seda, et käike tuleb alustada kindelpunktist ja ka lõpp peab olema kindelpunktis.

Reegel on, et mida suurem ja selgem on objekt aluskaardil, seda tõenäolisem, et see paikneb õiges kohas. Valdavalt on lagedal olevad objektid õiges kohas, kuid metsas, kus nähtavusega on probleeme, ei pruugi see alati nii olla. Käikude mõõtmisel tekkinud viga tuleb lõpuks tasandada, eeldades, et see on süstemaatiline. Seda tehakse samal joonisel käigupunkte graafilisel

Hea kaart on maastiku nägu, aga kehva kaart on autori nägu.

KÜSIMUSED

1. Mitut värvi kasutatakse orienteerumiskaartidel? Loetlege need.
2. Mitme meetri tagant on reljeefijoonte lõikevahe ja kui pikk on ruutvõrgu ruudu serv 1:20 000 põhikaardil?

sontaalide lõikevahe. Aluskaardil on tavaliselt hulk kõrguspunkte, mille usaldusväärsust tuleb hinnata, eriti, kui on näha, et reljeefi peab kõvasti parandama. Reegel on sama: mida suurem, selgem, tähtsam, kõrgem või avatum on kõrguspunkt, seda suurem on tõenäosus, et kõrgusarv on õige. Metsas võivad aga olla saadud sootuks valed tulemused.

Kui lagedatel, kus on hea nähtavus, on reljeef suhteliselt täpne ja nõuab ainult veidi kontrollimist, siis metsas tuleb üldjuhul kogu reljeef ise joonistada. Alusmaterjaliks olevate kaartide reljeef on teadupärast tehtud valdavalt aerofotolt stereomõõdistamise teel, aga metsas jääb maapind aerofotol tihtilugu nähtamatuks ja seetõttu on kaardile joonistatud väär reljeef.

Kogu reljeef joonistatakse samuti käikude abil ning see koosneb joon-, pind- või punktobjektidest. Igale objektile on võimalik määrata keskpunkt. Sellisesse võrku paigutatakse vastavalt lõikejoonte vahele kas täis- või abijooned, mis näitavad eelnevalt kaardistatud reljeefiobjekte ja nende omavahelist suhet vertikaalteljel. Peale selle, et igal reljeefiobjektile on oma asukoht ja suurus, on tal ka oma nägu, kuid selle tabamine on juba loomine. Olen kuulnud ütlust: "Hea kaart on maastiku nägu, aga kehv kaart on autori nägu."

KAARDID VANANEVAD

Kõik kaardid vananevad, olgu selle põhjuseks looduslikud mõjud või inimtegevus, ning seetõttu ongi vaja neid aeg-ajalt uuendada. Ükski kaart pole õige, kuid samas on kõik kaardid õiged, tuleb ainult osata neid kasutada.

Kui nüüd mõni päris algaja tahab kaardi joonistamist proovida, tuleks tal enda julgustamiseks veel mõndagi asja täpsustada ja teadmatelt üle küsida, sest see teema on nii mahukas, et nõuandeid jagades võiks täita terve ajakirjanumbri. **KK!**

TÄHELEPANU! Viktoriin "VASTAJA VÕIDAB ALATI" jätkub!

Proovikivis 3 avaldatud küsimustele vastamise aega on pikendatud 10. septembrini, avaldame vastused ja võitja nime ajakirja järgmises numbris.

1. Oletame, et viibime viimasel korrusel ning väljas on tugev tormituul. Selline, mis võib vabalt majalt katuse ära viia. Mida tuleks tormituule ajal viimasel korrusel teha, et katuse alles jääks?

2. See 8,78 km² suurune saar kuulub Saare maakonda ja Kaarma valda. Seal on pidevalt 300-400 lammast. Kui aga saarel on korraga üle 100 inimese, on see juba märkimisväärne sündmus. Saarel asuvad Põõrna sääär, Limbi nina ja Pikanina. Raamatuhuvilisele seostub see paik kirjanikest kaksikvendade Jüri ja Ülo Tuulikuga. Mis saar see on?

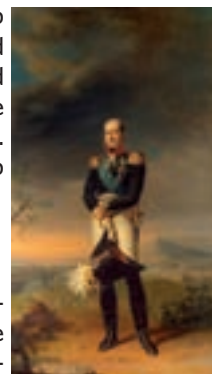
3. Kujutlegem, et on südasuvi ja pärast suurt vihma ilmub taevasse vikerkaar. Kell näitab mõni minut üle nelja pärastlõunal. Millises ilmakaares see vikerkaar asub?

4. See lahing peeti 8. oktoobril 1944 Eesti pinnal. Hoidudes lahingust Nasva jõel kaitsele asunud Saksa väeosadega, liikusid pealetungivad Nõukogude relvajõud Lääne-Saaremaa suunas põhja poolt Mullutu-Suurlahte. Sellest möödumise järel asus Sõrve poolsaare poole tungivate Nõukogude vägede etteotsa tugevdatud eelsalk (umbes 370 meest). Lahing peeti öösel ja oli veriseimaid Eestimaa pinnal peetud Teise maailmasõja tapatalgud. Nii Saksa kui ka Nõukogude poolel langes üle poole võitlejatest. Mis lahingust käis jutt?

5. Pildil olev isik on üks neist neljast eestlasest, kes said Teise maailmasõja ajal Saksa Rüütliristi. Ta sündis 1912. aastal Peterburi kubermangus Volossovo asunduses ja lõpetas 1934. aastal Tondi Sõjakooli aspirantide kursuses. Pärast 1940. aasta juunisündmusi sattus ta teenima Punaarmeesse, kust põgenes 1941. aastal sakslaste poolele. Võttis Saksa vägede koosseisus osa lahingutest Stalingradi all ning osales aktiivselt osa Sinimägede all peetud võitluses. Pärast sõda sattus Taani. Suri 1961. aastal Inglismaal. On raamatu "Kui võideldi kodupinna eest" autor. Kellest käis jutt?

6. Ermitaazi kollektsiooni kuuluv George Dawe'i maal kujutab Šoti päritolu Balti aadli perekonnast pärit isikut, kellele on rajatud Tartusse mälestussammas, kuid kelle põrm on mumifitseeritud ja maetud perekonna hauakambris. Ta oli 1809. aastal Soome kindralkuberner ja Vene armee ülemjuhataja ning juhatas 1812. aasta Isamaasõja algul Läänearmeed. Kes oli see mees ja kus asub kõnealuse perekonna hauakamber?

7. Kui vana oli Kristjan Lible Oskar Lutsu romaanis "Kevade"?

8. Tähe märk õ on väga haruldane. Seda esineb üksnes kahes keeles. Üks neist on eesti keel. Mis on aga teine keel? (Tähemärgile vastav häälik on selles keeles küll teistsuguse hääldusega ja rahvast ennast tunnevad eestlased eelkõige tänu jalgpallile.)

9. 1872. aastal ilmunud Lydia Koidula näitemängu "Säära- ne mulk" võidi ilma kärbeteta mängida 1903. aastani, mil tsensor vahele astus. Välja kärbiti kohad, kus räägitakse inimesele kohatust tegevusest, mis võivad anda teistele halba eeskujut. Tekstis on sellest kõnelevaid kohti mitu, sisu aga üks. Eesti Vabariigi ajast keeld kadus. Milline tegevus oli tsaarivõimu meelest kohatu?

10. Pildil olev tuletorn valmis 1877. aastal. Selle projektee- ris Prantsuse insener Gustave Eiffel - mees, kelle kuulsaim torn asub Pariisis. Torni detailid valmistati Le Havre'is. Tegemist on tolle aja odavaima ehitisega Eesti tuletornide hulgas. Millises Eestimaa paigas asub see tuletorn?

Küsimused koostas Üliõpilaste Mälumängu Klubi

Vastuseid ootame 30. oktoobriks 2006 aadressil postkast@kaitseliit.ee. Samal aadressil ootame ka uusi küsimusi.

EROK 9. laskmise karikavõistlused tulekul

Eesti Reservohvitseride Kogu (EROK) 9. laskmise karikavõistlused peetakse 15.–17. septembrini 2006 Kaitseliidu Tallinna maleva Männiku lasketiirus. Võistlust on pidevalt ajakohastatud (akadeemilised laskealad on asendatud reaalselt lahinguolukorda jäljendavatega).

Võistlusalad: 1) automaat (Galil AR) 100 m, lamades; 2) automaat (Galil AR) 100 m, CIORi laskeharjutus lamades; 3) täpsuspüss (Galil Snaiper) 300 m, lamades; 4) püstoli (Heckler&Koch USP) *practical*; 5) püstol (Heckler&Koch USP) 25 m; 6) püstolkuulipilduja (Mini-Uzi) 50 m, põlvelt ja püsti; 7) automaadi (Galil AR) võistkondlik *practical*.

Lisateave: nooremleitnant Kardo Merivald (kardo.merivald@baltflex.ee). **KK!**

AJAKAVA

Reede, 15. september

kl 9.30–14:00 relvade ja võistlusalade tutvustus, *practical*-harjutuste instruktaaz
kl 14–18 kohtunike võistlus

Laupäev, 16. september

kl 7.30–9:00 võistlejate registreerimine Männiku lasketiirus
kl 9.15–9:45 võistluste avarivistus, võistkondade laskegraafikute väljastamine
kl 9.45–17:45 laskmine (lõunasöök sõltuvalt ajagraafikust)
kl 18–18:30 ümberlaskmised (vajadusel)
kl 18–23 esialgsete tulemuste avaldamine, õhtune koosviibimine

Pühapäev, 17. september

kl 9.45–10 kogunemine lõpuriivistuseks Üksik-vahipataljonis
kl 10–11 autasustamine ja võitluste lõpetamine

VÄLIKOKA RETSEPTIRAAMATUST

Naiskodukaitse Kirde piirkonna vanem ELLE VINNI soovitab:

MEREMEHE BIIFSTEEK (1 portsjon = 5 dl)

KOOSTISAINED	1 INIMENE	10 INIMEST	100 INIMEST
kondita veiseliha	175 g	1,75 kg	17,5 kg
toiduõli	5 g	50 g	500 g
kollane sibul	50 g	500 g	5 kg
kartul	350 g	3,5 kg	35 kg
vesi	1 dl	10 dl	100 dl
lihapuljongipulber	3 g	30 g	300 g
lahja õlu	0,5 dl	5 dl	50 dl
sool	1 g	10 g	100 g
pipar	pisut	1 g	10 g

Valmistamine

Puhasta liha ja lõika õhukesteks viiludeks. Koori kartulid ja sibul. Lõika kartul paksideks viiludeks (umbes 1 cm) ja sibul õhemateks viiludeks. Pruunista sibul väheses toidurasvas. Pruunista liha-viilud mõlemalt küljelt ja maitsesta. Pane patta vaheldumisi kihtide kaupa kartul, liha ja sibul ning lisa vesi, puljongipulber ja õlu. Vedelik peab kartuli ja liha katma. Küpseta seejärel kaane all ettevaatlikult segades umbes 1 tund.

Näpunäide

Võimalusel serveeri maitserohelisega.

SUMMARY

THE INTERNAL MISSION OF KAITSELIIT NEEDS TO BE ELABORATED

The numerous forest fires this summer indicated that the state cannot find enough human resources to cope with crisis situations. The fire brigades belonging to the administration of the Rescue Board are constantly lacking personnel and a low pay leads many firefighters to look for better paid jobs. Diverting the professional soldiers, persons doing army service or volunteers to forest extinguishing works is no solution either. However, the solution of internal crisis which can be liquidating either fires or floods is quite different from the activities for which the army and Kaitseliit are prepared. For this reason time is urgent to agree how the internal crises will be liquidated and by which forces and means Kaitseliit should participate in it. Pp. 6–8.

PROTECTING THE TELEVISION BUILDING DURING THE AUGUST RIOT

On the 19th of August 1991 there was spreading an anxious message around taking over the power in Moscow and the next day, the tanks of Pskov Division arrived in Tallinn to tell the truth of revolutionaries in Moscow. Kaitseliit that was already recreated launched operationally its best forces to Tallinn where there was a fear of the repetition of massacres in Riga and Vilnius. The Tallinn troop of Kaitseliit had a task of elaboration and protecting strategically important spots like television and radio buildings. Those events are being recalled by the veterans of Kaitseliit. Pp. 14–16.

THE URBAN BATTLE IN THE “HALF FINAL” AND “FINAL” OF ERNA RAID

As a urban battle was still an unknown novelty in the Second World War (Stalingrad), then nowadays it is an inseparable part of battle activities and training. For example, in Iraq the real war started in towns and is still there. According to the contemporary requirements, the training of urban battle is included in the study programmes of both the army and Kaitseliit. The army has proven this year at recent sports and military contests to have a positively unified level which cannot be said about Kaitseliit yet. The elements of urban battle were firstly used this year at Utria Assault, Pre-Erna and Erna Raid. However, it was only an experiment. In turn, Erna Association is going to offer a higher riot with a real rebel at Utria Assault in 2007. Pp. 27–28.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused

Riia 12, 51013 Tartu

e-post: ekv@ksk.edu.ee

Õppeasutuste kantselei: 717 6110

RAKENDUSKÕRGHARIDUS SÕJAVÄELISE JUHTIMISE ERIALAL

õppeaeg 3 aastat

Sisseastumisnõuded

- Eesti kodakondsus
- keskharidus
- läbitud ajateenistus
- vanus mitte üle 25 aasta
- vastavus lepingulisse tegevteenistusse võtmise nõuetele

Pakume

- tänapäevast ja arenevat õpikeskkonda
- kõigile kadettidele riiklikku stipendiumi 3190 krooni kuus
- tasuta majutust ja toitlustamist
- ohvitseri ametikohta kaitsejõududes kõigile lõpetanutele

MAGISTRIÕPE SÕJAVÄELISE JUHTIMISE ERIALAL

õppeaeg 2 aastat

Sisseastumisnõuded

- Eesti kodakondsus
- sõjaväelise kõrghariduse I aste või sellega võrdsustatud haridus
- vähemalt kolmeaastane teenistuskogemus pärast sõjaväelise kõrghariduse I astme läbimist
- positiivne atestatsioon
- jooksva aastal sooritatud kehaliste võimete test
- NATO STANAG 6001 tase 2222 (inglise keel)
- kõlblikkus tegevteenistuseks

Pakume

- tänapäevast ja arenevat õpikeskkonda
- senise teenistustasu, korteri- ja toiduraha säilitamist
- teenistust ohvitseri ametikohal kaitsejõududes kõigile lõpetanutele

Täpsem info sisseastumise kohta www.ksk.edu.ee